

№7-8 липень
серпень 2014

журнал твоого виміру

Сіверські вікінги

Odessa Comic Con

Львівський гонихмарник

Наддніпрянська супервідъма

щомісячний журнал

СВІТ ФЕНТЕЗІ

№7-8 (10-11). Липень-серпень 2014

РЕДАКЦІЯ

Головний редактор і

засновник

Вікторія Ваколюк

Заступник головного

редактора

Артем Острожинський

Літературний редактор

Ярослава Зуєнко

Коректор

Влада Соловйова

Дизайн та верстка

Оксана Пронько,

Вікторія Ваколюк

Над номером працювали:

Вікторія Ваколюк,

Інна Ковалишена,

Артем Острожинський,

Оксана Пронько,

Влада Соловйова

Обкладинка:

Фото Влади Соловйової

Модель:

Наталія Големба

При підготовці номеру було використано постери та кадри з фільмів і серіалів.

© Світ Фентезі. Редакція залишає за собою право на літредагування та коректуру надісланих матеріалів при їхній підготовці до публікації без узгодження з автором. Редакція може не поділяти точку зору автора. Відповіальність за достовірність фактів, імен, дат та інших відомостей несуть автори публікацій.

Електронна скринька:

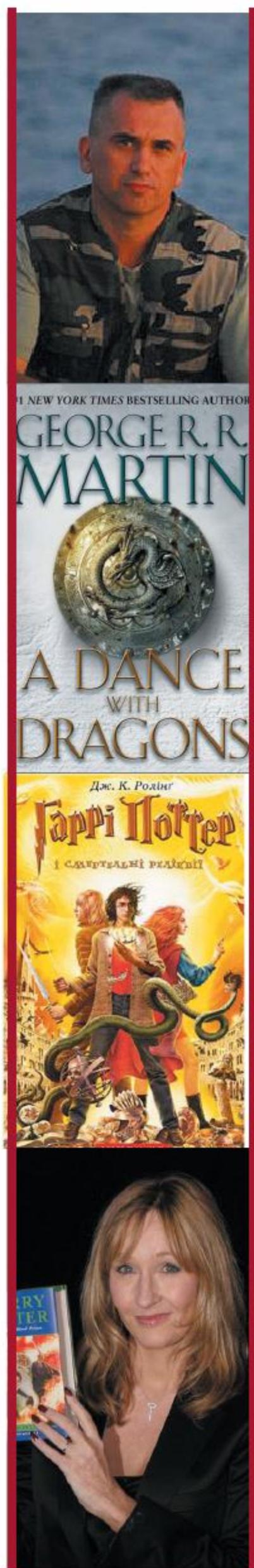
svit_fantasy@ukr.net

by
Lui XIV

- 4 ФЕНТЕЗІЙНИЙ КАЛЕНДАР**
- 6 НОВИНКИ ЛІТЕРАТУРИ**
- 7 НОВИНКИ КІНО**
- 8 ПАЛАНТИР**
- МАГ-КОРЕСПОНДЕНТ**
- 10 Сіверські вікінги**
- 14 Odessa Comic Con: Скосплеєно в Україні**
- ЧОРНИЛЬНІ ЧАРИ**
- 18 Надніпрянська супервідьма**
- 23 Магія сонця**
- АНІМАЦІЯ**
- 26 Ми всі — одне ціле**
- КРИПТОФЕНТЕЗІ**
- 28 Українська міфологія і фентезі**
- НАЩАДКИ БАРДІВ**
- 34 Тінь Сонця**
- ТВОРЧІ ХРОНІКИ**
- 36 Чарівна історія Дж. К. Ролінг**
- 39 ПРАТЧЕТТІВКА**
- 40 СФ-РЕКОМЕНДУЄ**
- ЧИТАЛЬНЯ**
- 44 Н. Дев'ятко «Злато сонця, синь води» (фрагмент)**
- 65 В. Вакуленко-К. «Химери»**
- 75 О. Кривенко «Десь в глибині душі»**

Липень

6 липня

1973 року у Херсоні (Україна) народився Валентин Авраменко, український письменник-фантаст. Майже всі твори пише у співавторстві з братом Олегом. Разом написані романи «Всі грані світу» (2000), «Сутінки Великих» (2003), «Жменя Вічності» (2004), «Принц Галії» (2005), «Зруйновані зорі» (2007). Зазвичай вклад кожного зі співавторів у певну книгу не описується, брати підписують їх разом.

Слабкий може тільки страждати, сильний – ненавидіти й пробачити... але тільки той, хто вище духовно – зневажати...

12 липня

2011 року вийшов друком роман «Танець із драконами», п'ята частина циклу «Пісня льоду і полум'я» американського письменника Джорджа Мартіна. Поки що це остання книга серії, загалом у ній заплановано сім романів. Відомо назву наступної, шостої книги, «Вітри зими».

Але світ – це одне велике павутиння, і ніхто не може доторкнутися до однієї нитки, не потурбувавши інші.

12 липня

2007 року вийшла друком книга «Гаррі Поттер і смертельні реліквії» Джоан Ролінг, завершальна в серії про Хлопчика, що Вижив. Це не єдиний роман поттеріані, подарований нам мамою Ро в липні: 2 липня 1998 року побачив світ «Гаррі Поттер і таємна кімната», 8 липня 1999 року «Гаррі Поттер і в'язень Азкабану», а цього ж дня на рік пізніше «Гаррі Поттер і келіх вогню», 16 липня 2005 року «Гаррі Поттер і напівкровний принц».

**Не жалій мертвих, Гаррі, жалій живих.
Особливо тих, хто живе без любові.**

31 липня

1965 року у місті Єйт (Глостершир, Великобританія) народилася Джоан Ролінг, англійська письменниця, відома серією фентезійних романів «Гаррі Поттер». Okрім того письменниця спробувала себе в жанрі класичного англійського роману й детективу: «Несподівана вакансія» (2012) та «Поклик зозулі» (2013).

**Нам не потрібна магія, щоб змінити світ,
всю необхідну силу ми вже маємо в собі.**

Серпень

7 серпня

1973 року народилася Яна Боцман, українська й російська письменниця-фантаст, пише під спільним із Дмитром Гордієвським псевдонімом Олександр Зорич переважно у жанрах наукової фантастики та фентезі. Відомі роботи: трилогія «Завтра війна», дилогія «Сезон зброї», трилогія «На кораблі».

*Ti, хто розучився дивуватися, нудно живуть.
Без запалу.*

10 серпня

1962 року у м. Сенді Гук (штат Коннектикут, США) народилася Сюзанна Коллінз, американська письменниця, авторка антиутопії «Голодні Ігри», що принесла їй всесвітнє визнання. Okрім того, відомий її фентезійний цикл «Хроніки Підзем'я».

Певні відтинки життя людина повинна долати самотужки.

15 серпня

1994 вийшла друком книга «Перше правило чарівника» Террі Гудкайна, перша з циклу «Меч Істини». За мотивами фентезійного циклу знято серіал.

Люди дурні і можуть повірити в брехню тому, що хочуть вірити, ніби це правда, чи тому, що бояться знати правду.

16 серпня

1934 року у Лондоні (Великобританія) народилася Діана Вінн Джонс, британська письменниця в жанрі фантастики для дітей і дорослих. Найвідоміші її роботи – це серія книг про Хрестомані та роман «Мандрівний замок Хаула», а також «Темний Володар Деркгольма».

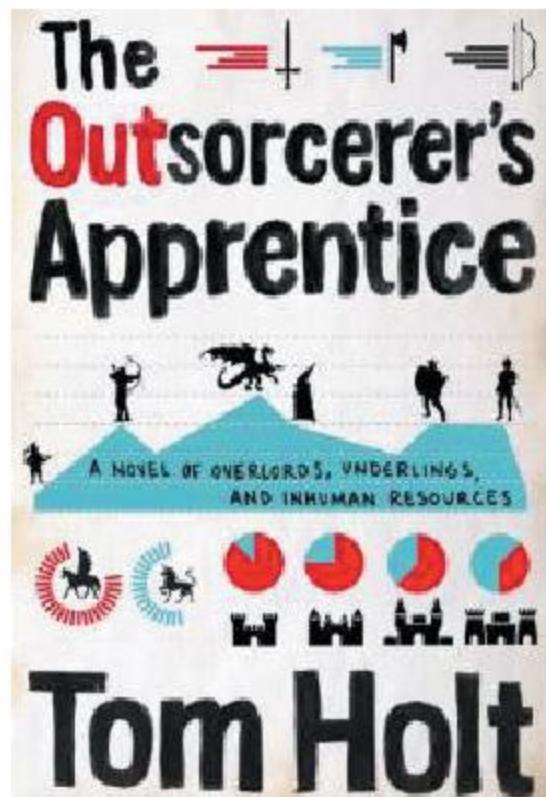
Коли вирушаєш на пошуки щастя, стає не до дрібниць.

21 серпня

1975 року у Феодосії (Україна) народилася Яна Дубинянська, українська письменниця в жанрі фантастики. Відомі такі її роботи як романи «Сходовий майданчик», «Дружини привидів», «Листи полковника», «Фінал новорічної п'єси», «Гаугразький бранець» та інші.

Ніхто не має точного уявлення про те, яке місце він займає в чужому житті.

Врятувати дракона
(Спасти дракона)
Ілона Волинська, Кирило Кащієв

(ЕКСМО)

Вона – Ірка Хортиця, дочка язичницького бога Симаргла, хазяйка наддніпрянської магії та відьма-перевертень. Вона звикла долати будь-які труднощі, але всіх її здібностей виявилось недостатньо, коли дівчина опинилася у Вирії, чарівному світі зміїв. Ірка вирушила туди, щоб врятувати Айта, Великого Дракона Вод, але дуже швидко сама потрапила в полон. Чужий світ не був гостинним. А найкращі друзі Ірки, Тетяна і Богдан, які залишилися в цьому світі, зіткнулися з новими проблемами та небезпечними старими таємницями. Але не можна недооцінювати справжню дружбу, щиру любов і... відьом! Ірка та її друзі спробують здійснити неможливе...

Учень позаштатного чаклuna
(*The Outsorcerer's Apprentice*)
Том Голт
(Orbit)

Кажуть, що щасливі робітники — це продуктивні робітники. Гм. Спробуйте це сказати армії воявничих гоблінів. Або Великому Поганому Вовку. Чи професійному вбивці драконів. Кого хвилює їхнє благополуччя? Кого в біса колихають їхні нестерпні умови праці, відсутність медичної страховки та бридка кава у флязі?

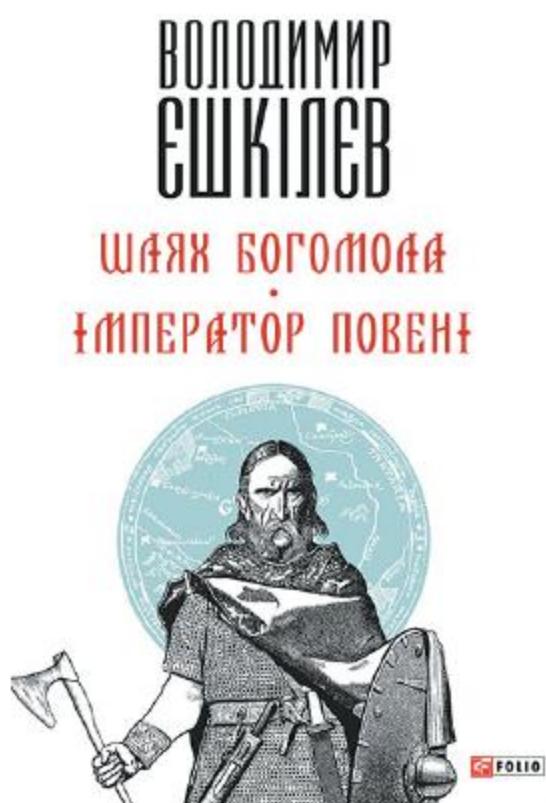
На щастя, завдяки доступу до різноманітної робочої сили і необмежених природних ресурсів збільшення робочого прибутку ніколи не хвилювало тих, кого називають «чаклунами». Дотепер. Адже ідеальна бізнес-модель готова зазнати краху через юнака, який і гадки не має, що відбувається. Також існує ризик того, що тканину реальності розірвуть на дрантя. А з такими речами треба бути надзвичайно обережними!

Шлях Богомола, Імператор повені
Володимир Єшкілев
(Фоліо)

Середина IX століття. Східна Європа охоплена війною. Праукраїнські племена під тиском Хазарії та служителів демонічного божества, знаного під ім'ям Богомол, відступають на Захід. Але й на землях їхньої нової батьківщини — Прикарпаття — ворог не залишає їх у спокої. З глибин віків виринає містичний спадок магів, що загрожує всьому сущому. І Серединний світ людей, і вищі світи богів завмерли у тривожному очікуванні. В цей бурений час у покинутому гірському городищі доля зводить героя роману для того, щоб учергове змінити хід історії.

Події в романі «Імператор повені» відбуваються на сім століть пізніше: ще досі жива Карна, мати Богомола...

Підлітки-мутанти-ніндзя-черепашки (Teenage Mutant Ninja Turtles)

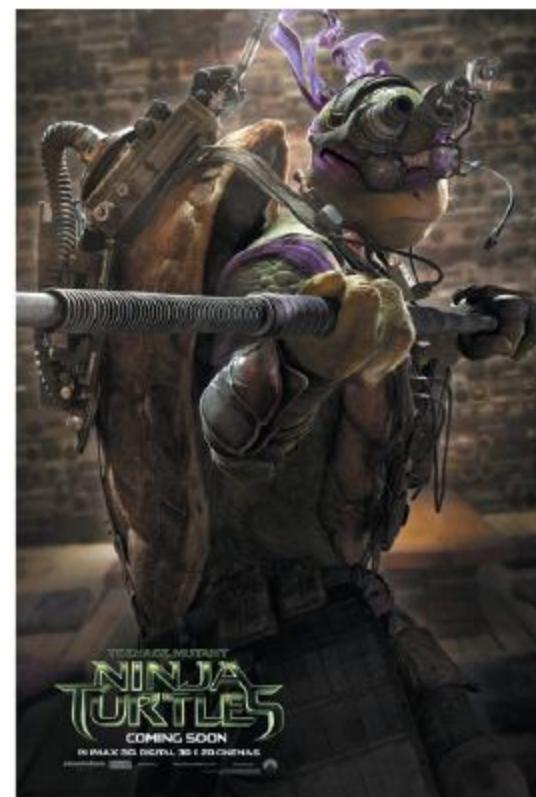
Прем'єра в Україні: 14 серпня

Жанр: фентезі, фантастика, бойовик, комедія, пригоди

Країна: США

У головних ролях: Алан Річсон, Піт Пложек, Ноель Фішер, Джеремі Ховард, Меган Фокс, Вільям Фіхтнер

Місто потребує герой. Темрява огортає Нью-Йорк: Шредер та його зловісний Клан Футів захоплює контроль над усіма, від поліції до політиків. Майбутнє виглядає похмурим, і в цей важкий час приходить допомога... буквально з глибин міської каналізації. Саме звідти з'являється четвірка відважних героїв — Черепашки-ніндзя. Брати-черешапки повинні співпрацювати разом зі сміливим репортером Ейпріл О'Ніл та її саркастичним оператором Верноном Фенвіком, щоб врятувати місто та розгадати диявольський план Шредера.

Таємниця чотирьох принцес (Тайна четырех принцесс)

Прем'єра в Україні: 14 серпня

Жанр: фентезі, комедія

Країна: Росія

У головних ролях: Христина Орбакайте, Сергій Жигунов, Олександр Стріженов

У деякому царстві жив-був веселий і добрий кравець на ім'я Ганс. Волею долі він опиняється в палаці короля, який доручає Гансу розкрити таємницю своїх дочок — молодих принцес, які щоночі кудись зникають. Тим часом в іншому царстві королева Гурунда вирішила одружити своїх принців-синів із доньками сусідніх багатих королів. Але біда в тому, що сини вже вибрали собі наречених. Відмова коритися викликала у Гурунди люті. Вона проклинає їх і перетворює на воронів, залишивши їм тільки кілька годин на перебування в людському вигляді — з півночі до третьої ранку.

Чарівні історії: Еліксир добра

Прем'єра в Україні: 25 серпня

Жанр: фентезі, музика, сімейний

Країна: Україна

У головних ролях: Володимир Горянський, Олексій Агоп'ян, Олександр Ільвахін

У фільмі розповідається про молодого капризного правителя Унуре, який проводить весь час у своєму залі розваг, оточений біороботами. Так сталося, що принц Унур рано залишився без батьків і порадником йому став Шолом, що розмовляє. Але все не так просто! Шоломом із прихованої кімнати керує злий технічний геній, а принц Унур навіть не підозрює про це. Коли витівки його доходять до абсурду, несподівано з'являється добрий чарівник — Доктор Гольф. Він змінює життя принца, даючи змогу самому вирішити, що йому більше до душі — життя в ілюзіях або яскрава і жива, хоча далеко не ідеальна реальність.

ЧЕМПІОНАТ СВІТУ З КВІДИЧУ І ЯПОНСЬКИЙ ПОТТЕРЛЕНД

Через сім років після виходу останньої книги про Гаррі Поттера британська письменниця Джоан Ролінг приємно здивувала фанатів і написала невеликий репортаж із матчу з квідичу. Якщо точніше, то це замітка скандалної журналістки Ріти Скітер. У тексті йдеться про Кубок світу із квідичу, на якому у тому числі побували Гаррі та Рон із дітьми. У звичній для Ріти манері з усіх боків обсмаковується факт відсутності на фіналі Герміони через велику зайнятість у міністерстві, відхід Рона від справ аворів і заняття бізнесом на пару із братом Джорджем, знайомство синів Гаррі із Віктором Крумом. Також стає відомо, що Джінні стала провідною журналісткою у магічній газеті «Щоденний віщун», що явно стає предметом заздрості самої Скітер.

Репортаж був опублікований на сайті Pottermore, де Ролінг ділиться із фанатами подробицями з життя героїв поттеріані, про які не було сказано в книзі.

Літо було багате не тільки на раптові щедрості від мами Ро. 15 липня у японському місті Осака відкрився парк атракціонів, присвячених Гаррі Поттеру. Він розташований на території тематичного парку Universal Studio Japan.

На відкриття прибули виконавці ролей Драко Мелфоя (Том Фелт) та Луни Лавгуд (Еванна Лінч). Присутня на офіційному відкритті була й сама авторка, Джоан Ролінг.

Всі атракціони відповідають останньому слову техніки, тож японці отримали власний повноцінний Поттерленд.

ПАТРІОТИЧНОМУ ФЕНТЕЗІ БУТИ!

Нещодавно українська письменниця Наталя Дев'ятко повідомила про вихід свого нового роману під назвою «Злато сонця, синь води». Видання книги планується взимку, близче до Нового року. Також слід очікувати аудіоверсії, начитаної самою авторкою: така практика вже стала для пані Наталі звичною, адже наразі вона озвучує інший свій твір — «Скарби примарних островів».

Із анотації зрозуміло, що новий роман — це патріотичне фентезі, яке базуватиметься на драматичній історії України:

«По обидва береги Дніпра протягом багатьох століть береже народ стародавні легенди. Одна з них — переказ про тисячолітнє прокляття. Страшним воно було: не знатиме наша земля миру і свободи, чужа воля на ній пануватиме, а той, хто свій народ порятувати спробує і волю здобути, згине у нерівному бою чи від підступної зради.

Нині добігає кінця тисяча років, слабне прокляття, і наново постав перед людьми на українській землі тяжкий вибір: жити вільно своїм розумом, слухаючи своє серце, чи, втративши себе, назавжди потонути у сірості і зневірі.

Різними шляхами через імлу і небезпеки веде доля сміливців до чарівного вогнища на дніпровій кручі, де на них чекає хранитель загубленої пам'яті українського народу».

Публікації повного тексту чекати ще кілька місяців, але пані Наталя поділилася невеликим фрагментом із майбутньої книги, який ви можете прочитати у нашій рубриці «Читальня».

ДЕМОН У ЦИРКУ

У липні розпочався показ нового третього сезону культового аніме «Темний дворецький» — «Книга цирку». Сюжет зав'язується довкола таємничих зникнень дітей, які траплялися у всіх містах, куди приїжджає виступати мандрівний цирк. Поліція збилася з ніг, але не знайшла навіть тіл. Тоді Королева наказує своєму вірному псові розслідувати цю справу.

На відміну від провального другого сезону, який був цілковитою вигадкою сценаристів, третій є екранізацією подальших подій оригінальної манги Яни Тобосо. Серії обіцяють бути цікавими і сповненими гумору: Сіеля змусять багато посміхатися, Себастіян знайде нову любов у вигляді великого кота-тигра. Потішить глядачів і поява шінігамі Вілла у смарагдовому блискучому костюмі. З'явиться багато нових яскравих персонажів, один з яких, якщо сценарій і надалі відповідатиме оригіналу, залишиться в основному сюжеті й після арки з цирком. Крім того, мають з'ясуватися нові подробиці трагічного минулого родини Фантомхайвів.

Гарним подарунком глядачам став опенінг «Enamel» у виконанні японського віжуал-кей гурту «SID» (реліз повної композиції відбудеться 27 серпня). До тексту пісні додали слова «Yes, my lord», таким чином одразу полонивши серця фанатів. Проте окремої уваги заслуговує сцена в ендінгу, де, відповідно до задуманої концепції сезону, тендітного блідошкірого Сіеля контрастно поглинає темрява. Чи зможе він із неї ви-

ратися? На це питання наразі невідома відповідь навіть самому творцю «Темного дворецького».

КОМІК КОН, ПІСТРЯВИЙ ФЕНДОМАМИ

Цьогорічний Комік Кон у Сан-Дієго зібрав багатотисячну армію любителів коміксів та фантастики у будь-яких її проявах. Для фанатів це один із небагатьох масштабних заходів у році, на якому можна дізнатися актуальні новини й цікаві подробиці безпосередньо від розробників серіалів, авторів коміксів чи режисерів фільмів.

Нарешті було представлено офіційний трейлер 10 сезону серіалу «Надприродне». Прем'єра запланована на осінь цього року, і після досить затягнутих останніх частин саги прихильників чекатиме гостросюжетна дилема між братами Вінчестерами: адже після використання кінджалу Каїна Дін помер і став... демоном.

Порадували фанатів «Легенди про Аватара»: розробники мультсеріалу презентували безліч цікавинок із нового сезону про аватара Корру. Третя книга про її пригоди викликала значно менший ажотаж, ніж попередні, і спершу поспіхом серіал транслювався щотижня по дві серії, проте тепер розробники повернулися до звичного односерійного режиму.

Великий стенд представили розробники кінотрилогії «Хоббіт»: було презентовано трейлер «Битви п'яти воїнств» і опубліковано офіційний постер.

Знаменитості також відвідали Комік Кон, і щоб не стати жертвою власних фанатів, перевдяглися у персонажі коміксів. Деніел Редкліф і Мейсі Уільямс приміряли маски людини-павука, а Пітер Джексон повністю перевдягнувся в чорно-білого джокера.

Сіверські вікінги

Новий фестиваль зародився на Чернігівщині

12-13 липня неподалік від села Шестовиця відбувся фестиваль середньовічної культури «Сіверські вікінги». Програма фестивалю включає в себе турніри з історичного середньовічного бою, ярмарок, майстер-класи з виготовлення гончарних виробів і середньовічних танців, феєр-шоу, а також концерти відомих чернігівських рок-колективів.

Реєстрація проводилась при вході на територію проведення фестивалю, а вартість відвідування складала 50 грн. за один день і 80 грн. за два дні. З метою безпеки здоров'я учасників на території проведення фестивалю були присутні медичні працівники, а також міліція. Фестиваль привернув увагу дуже різних людей — від тих, хто бажав провести насичені вихідні на свіжому повітрі до спеціалістів у сфері реконструкції історичного побуту слов'ян. Однак кожен, хто побував на цьому заході, знайшов там щось для себе. Особливо ж усі відвідувачі відзначили дружню атмосферу фестивалю.

Відкриття фестивалю почалося з шикання учасників, серед яких були представники багатьох міст України. Яскраві історичні костюми та обладунки бійців приваблювали увагу гостей, а розгорнутий наметовий табір дозволяв скласти уявлення про середньовічний побут.

Після представлення учасників почались перші турніри. На фестивалі було проведено турніри в номінаціях меч-меч, баклер-меч, щит-меч, групові бої в номінації 5 на 5, та, звісно ж, професійні бої, які викликали величезний захват не тільки у гостей, але і у учасників. За турнірами слідкувало чотири лінійних судді та один головний гофмаршал. Се-

ред учасників турніру були такі команди, як: *Айна Бера* (Київ), *Князь* (Харків), *Тамерлан* (Суми), *Путівль* (Київ), *ДЗХ* (Дніпропетровськ, Запоріжжя, Харків), *Аркона* (Вінниця), *M&M's – Маранон і Міланлен* (Харків), *Кнехт* (Київ), *КФК* (Київський фехтувальний клуб), *Клуб Ritter альянс АКРА* (Ніжин).

У перервах між турнірами з прекрасними східними танцями виступав колектив «*TribalBorn» TDS* із Чернігова. Одночасно працював ярмарок, на якому пропонувались товари ручної роботи: плетення, літі прикраси, гончарні вироби, прикраси з каменів і самоцвітів,

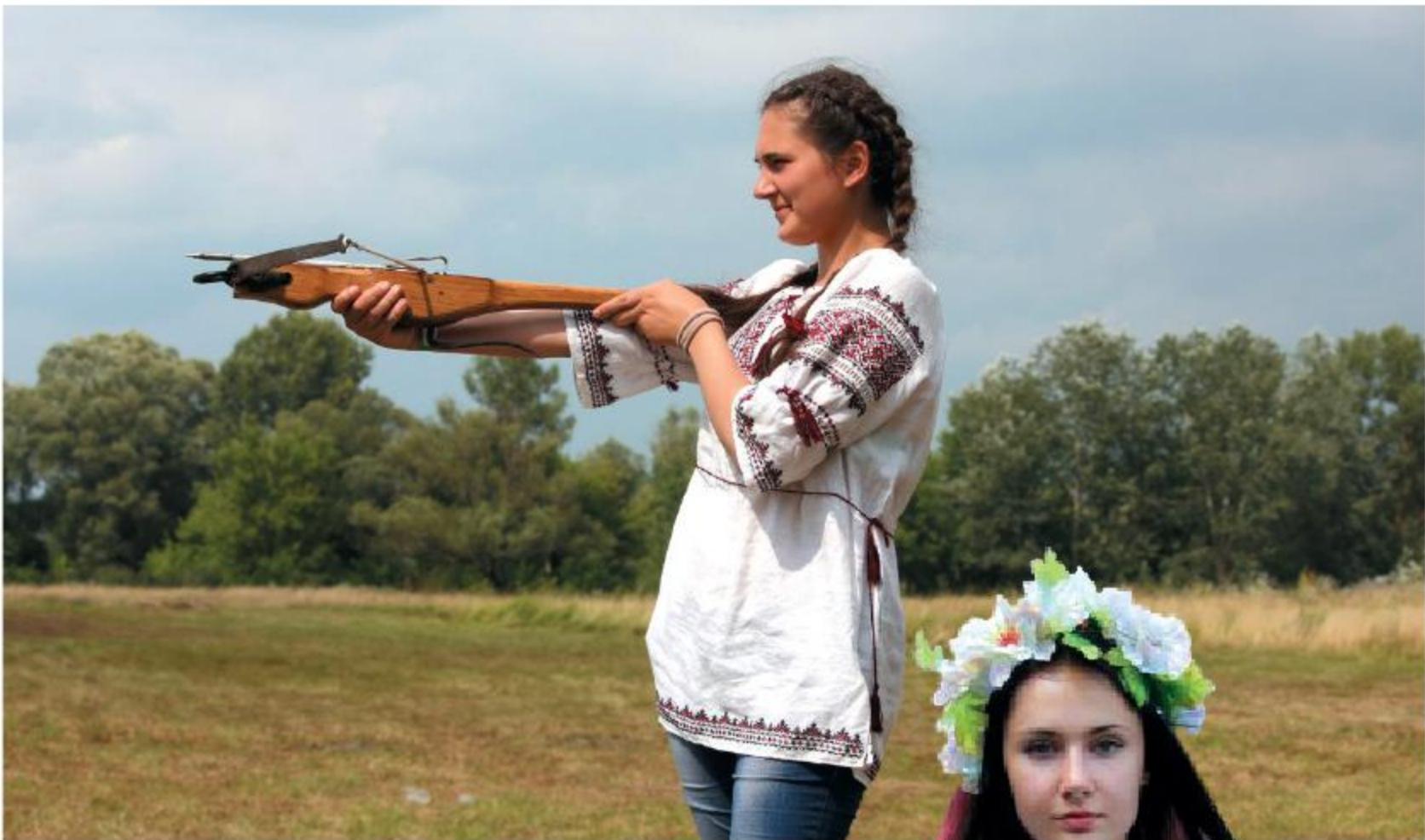
вироби зі шкіри та бісеру. Весь час працювали торгові точки з холодними напоями та домашньою кухнею. Ціни на напої та обіди були цілком демократичними й доступними для усіх гостей. Меню включало в себе надзвичайно смачні шашлик, плов і навіть борщ. А морозиво виявилось дуже досконалим, адже перший день видався спекотним і зібралося чимало бажаючих освіжитися. Фестиваль проводився на березі Десни, тому у присутніх була змога відвідати невеликий пляж. Намети розташовувалися в центрі полігону, звідки відкривався чудовий краєвид на сцену і на місце проведення турнірів.

На жаль, погода внесла зміни у програму первого дня фестивалю. Близче до вечора почався дощ, тож з боями довелося почекати до його закінчення. Закриття первого дня фестивалю почалося з концерту рок-колективів. Того вечора виступили *Atrium*, *FTrio* і *Маяковський band*. Концертну ж програму завершили неймовірне фаєр-шоу від колективу *Pulse*, а також вражаючий виступ *Діани Бастет*, яка виконала захоплюючий танець з мечем.

Під час другого дня продовжувались одиночні та групові бої, в перервах між якими проводились різноманітні майстер-класи. Цього ж дня було продемон-

ствоване кінне шоу від команди «Вікторівка». Танцювальний майстер-клас включав у себе такі старовинні танці, як кінський бранль, турецький бранль, кастерварт, європейський гороховий бранль. У танцях брали участь переважно молоді дівчата, хоча завдяки простоті рухів вони були під силу і людям старшого віку, і дітям. Майстер-клас з танців представляла студія моделювання історичного танцю «Реверанс» під керівництвом Ольги Близнюк.

«Сіверські вікінги» проводяться цього року вперше, тож, незважаючи на несприятливі погодні умови, початок можна вважати дуже вдалим. Залишається сподіватись, що організатори продовжать започатковану традицію, і в наступному році фестиваль відбудеться знову.

Євгеній КАЛЬНИЦЬКИЙ

**ФОТО: Олена Степанчук,
Євгеній Кальницький**

Odessa Comic Con: скосплеєно в Україні

19-20 липня 2014 року відбувся перший фестиваль Odessa Comic Con International 2014. Така назва фестивалю обрана не випадково: організатори вирішили відтворити концепцію «старшого брата» з Сан-Діего на українській землі, поєднавши на одному майданчику любителів косплею, аніме, кіно, музики, ігор, фантастичного рукоділля і фантастичної літератури. Захід відбувся в Одеському Палаці Спорту.

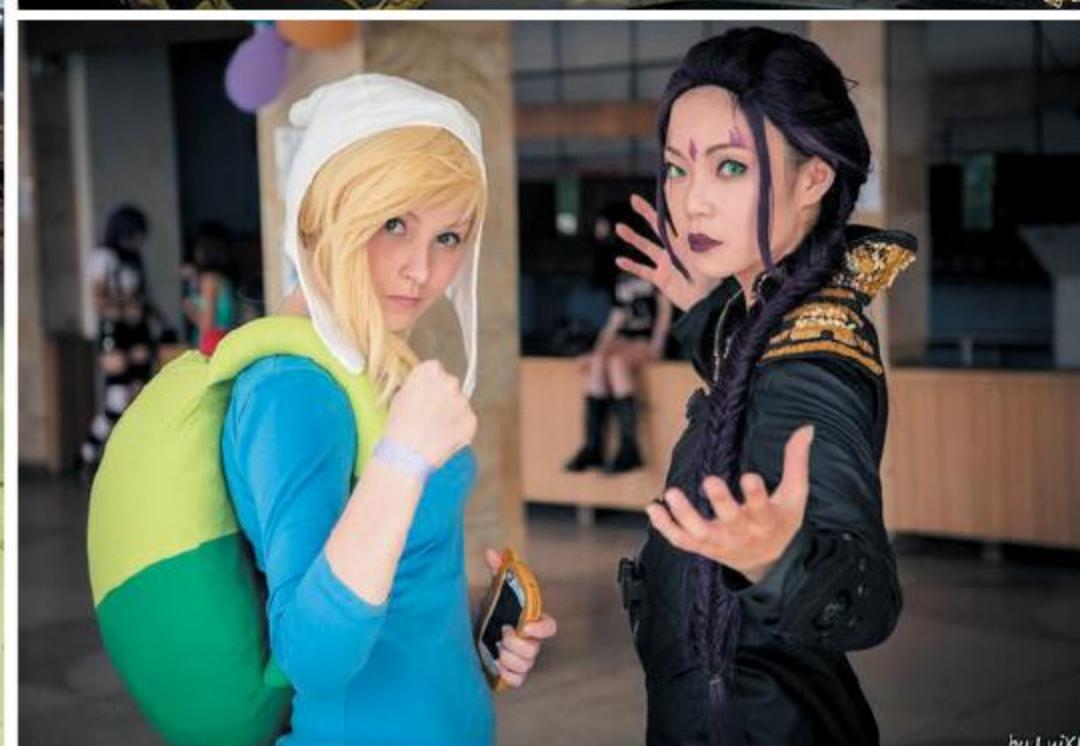
Основним двигуном фестивалю стало косплей-шоу. Два дні з 12 до 20 години учасники змагалися у номінаціях «соло», «дует», «група», а також у складності костюмів. Працював і фотокуток, де професійні фотографи, в тому числі ті, хто спеціалізується на косплеї, допомагали увіковічнити за допомогою фотоапарата сукню чи обладунки. Також для любителів косплею були організовані майстер-класи з гриму, укладання зачісок та перук, шиття костюмів та створення речей з улюблених всесвіту.

Хедлайнером ігрової частини стала компанія Wargaming, яка активно промотувала гру World of Warplanes. Відвідувачі також могли взяти участь у низці ігрових турнірів з DotA2, League of Legend, консольних ігор і навіть старого злого Mortal Kombat 3.

У вільний від косплею час глядачі мали змогу відвідати ярмарку, де можна було знайти товари на будь-який гіківський смак. Постери, диски і незвичайні флешки з іграми, колекційні фігурки, предмети з різноманітних кіно-, аніме- та ігрових всесвітів, прикраси ручної роботи й різні різнощі для створення косплею.

Любителів коміксів чекали стенді «Даогопак», «Патріота» й «Чумного доктора», фані Вархамера фотографувалися із Комісаром та його недобитками, а ті, хто полюбляє ласощі та дівчат у чорно-білих сукнях, займали чергу до мейд-кафе.

Не розчарував учасників і другий завершальний день фестивалю — у неділю на майданчику біля Палацу Спорту відбувся справжній лицарський турнір.

Окремо варто відзначити літературну програму заходу, яка не обмежувалася звичайним стендом із книгами. У перший день Табіто-сан прочитав лекцію про батьків-засновників НФ. Згадали Веллса і Жуль Верна, велику трійцю Азімов, Хайнлайн і Кларк, поговорили про утопії та дистонії. Не забули і мати-засновницю жанру Мері Шеллі з її «Франкенштейном». Наступного ж дня відбувся дискусійний клуб, присвячений складнощам на шляху молодого автора за участі Володимира Арєнєва,

Людмили Астахової і Олега Сіліна. Поговорили про створення логічного світу, про те, що ж вважається нормальним у Середньовіччі і що може вважатися нормальним у світі майбутнього, про романи і оповідання, про листи до видавництва, синопси, обкладинки, анотації, угоди і роялті. Про популярні книжки і популярні жанри, про ранобе і комікси. Окремо поговорили про корейські дорами як наочний посібник для автора і про ходи, які виводять фанфіки у поле закону. Тему порад авторам підтримала і творець «Чумного доктора» Alissiya Truelove, що представила алгоритм, за яким давно та з успіхом будуються сюжети і персонажі коміксів.

Щоденно фестиваль відвідувало близько 3000 гостей, і це незважаючи на платний вхід. У липні 2015 року планується другий Odessa Comic Con з іще більшою кількістю цікавинок.

Олег СІЛІН
ФОТО: Людмила Луї, Олег Сілін

Наддніпрянська супервідьма

Сонце сідає за обрій, на тихі води Дніпра опускається ніч. Сплахують зорі, сходить повний місяць. Тиша...

Аж раптом на тлі місячного диска викреслюється струнка постать пишноволосої дівчини, яка летить на мітлі...

З давніх-давен у наддніпрянських краях з уст в уста передавалися легенди про відьом та відьмаків, наділених здатністю до перетворень та польотів, умінням вводити в оману і ставати невидимими, та страшною владою над самою природою... Ці оповіді і стали підґрунтям книг Ілони Волинської та Кирила Кащеєва. Про їхню серію «Ірка Хортиця — наддніпрянська відьма» свого часу у пресі писали як про український еквівалент «Гаррі Поттера». Серія і справді була задумана як українська відповідь серії про британського чарівника, однак чи не єдине, що є спільним у «Ірки Хортиці» з «Поттеріаною» — це трійця головних героїв, обдарованих надприродними здібностями: відьма-напівбогиня Ярина Хортиця, відьма Тетянка та воїн сновидінь Богдан. Пригоди трьох друзів пов'язані саме з українською магією, майстерно вписаною в реалії сучасного життя. Автори навмисне обрали головним героєм дівчину, а не хлопця, адже вважається, що українська магія завжди мала жіноче обличчя.

Ірка Хортиця — дванадцятирічна дівчинка, яка мешкає зі своєю бабулею у старенькому будиночку, одному з тих, що знаходяться в балці між двома районами міста Дніпропетровськ. Її вірні друзі — кмітлива розумниця Тетянка та сміливий мрійник-толкініст Богдан. Як і всім звичайним підліткам, їм вистачало труднощів та клопотів, однак коли до всього додалися ще й магічні здібності, їхнє життя повністю вийшло за межі буденності. Спочатку Ірка дізналася про свою відьомську силу, потім Тетянка отримала відьмачий дар, а Богдан виявився воїном сновидінь, який здатен під час сну покидати тіло у вигляді духа і з мечем вступати у бій з неприятелями. Окрім того, згодом Ірка відкрила у собі здібність обертатись на величезного крилатого хорта (отримане від самого бога Симаргла).

Для трьох друзів стала доступною непомітна більшості людей магічна частина нашого світу. Але чаклунство – це не тільки нічні польоти, закляття та зустрічі з незвичайними істотами, а й чимало проблем та небезпек. Потрібно докласти чималих зусиль, щоб досягнути чогось хорошого, і лише неприємності стаються самі по собі. До того ж, чаклунські здібності насправді не надто допомагають у тому, що справді має значення – у стосунках з батьками, друзями, учителями, в першому коханні. Навпаки, саме знання, досвід, дружба, наполегливість та відвага, звичайні людські цінності допомагають вирішенню проблем світу магічного.

Історії про Ірку та її вірних друзів не дають читачам розслабитися ні на хвилину. Усім книгам властиві екшн і несподівані сюжетні повороти, «жива» мова герой та влучний гумор. Численні персонажі українських міфів та легенд дивують і вражают: як не відомі раніше, так і знайомі читачам – завдяки новим відомостям про них та неочікуваній сюжетній інтерпретації.

Філолог, викладач, магістр мистецтв Ілона Тарнопольська і журналіст Кирило Шихов (Волинська і Кощеєв – псевдоніми) – успішне подружжя дніпропетровських письменників, кандидати історичних наук. Опрацювавши величезну кількість фольклорного, етнографічного матеріалу, вони дізнались, що українська міфологія на диво багата оригінальними, яскравими, страшними та смішними чарівними істотами, більшість з яких наразі навіть не відома широкому загалу. Культурна спадщина Наддніпрянських земель виявилась справжньою скарбницею. У своїх інтерв'ю письменники зазначали, що весь магічний світ «Ірки Хортиці» повністю побудований на українській автентичній міфології. Всі типажі нечисті та нелюді, всі звичаї, ритуали та обряди – абсолютно достовірні. Навіть тексти замовлянь автентичні, тож у книзах попереджається, що за наслідки їх використання письменники не відповідають – все-таки в предків усе працювало.

Серія про Ірку Хортицю – це не просто підліткове фентезі, де легенди та магія оживають в сучасну добу науки й техніки. Це також спосіб розповісти молодим читачам про напівзабутій світ української міфології, про давню культуру і вірування.

На сьогодні написано 12 книжок циклу. З 2006 року серія «Ірка Хортиця – наддніпрянська відьма» видалась українською мовою у видавництві «Ранок» та російською мовою у видавництві «Клуб Сімейного Дозвілля». Перші шість оповідей «Клуб Сімейного Дозвілля» видав окремими книгами, тоді ж як «Ранок» опублікував цикл у трьох томах, по дві книги в кожному: «Ірка Хортиця: Наддніпрянська відьма» (книги «Сезон полювання на відьом» та «Відьмин дар»), «Ірка Хортиця приймає виклик» («Чаклунство за наймом» і «Острів перевертнів») та «Ірка Хортиця і магічний квест» («Наречена на закуску» та «Відьмине коло»). Обкладинки ви-

дань різних видавництв дуже різняться: в основі одних — малюнки, в основі інших — фото; одні насычені деталями, інші — лаконічні. Але в обох випадках одразу вловлюєш загальну атмосферу книжок, відчуваєш, що тебе очікує щось містичне та небуденне...

Кожна книга серії неповторна, захоплива і по-своєму цікава. Троє головних героїв потрапляють щоразу у нові пригоди: вступають в сутичку зі злою відьмою та її компаньйоном, летять на купальський шабаш (після чого більше тижня змушені рятуватись від нечисті), беруться за детективне розслідування, виявляються втягнутими у криваве протистояння перевертнів — вовків та соколів, грають у чаклунський сіті-квест. Деякі частини серії мають особливу культурологічну значущість. Так, у четвертій книзі читач разом з героями відкриє для себе красу та древні чари Хортиці, познайомиться з магічними мешканцями острова і дізнається таємниці язичницьких капищ. П'ята і шоста книги описують пригоди

героїв у Кам'янці-Подільському, і читач не лише потрапляє в давній замок, але й подорожує в часі від Середньовіччя до сьогодення (на сторінках зустрічається легендарний Устим Кармалюк, відкриваються жахи інквізиції, стають правдивими міські легенди), знайомиться з різними соціальними прошарками (від ромів до польських дворян), дізнається історію семи етнічних громад Кам'янця-Подільського (які символізує пам'ятник біля замку під назвою «Стіл згоди»).

2009 року в «Клубі сімейного дозвілля» вийшла сьома книга серії «Дике плювання, або Апокаліпсис скасовано»: воїн сновидінь та юні відьми вступають у боротьбу зі страшними демонами, які можуть знищити наш світ. Того ж 2009 року за повне перевидання серії взялось видавництво «ЕКСМО». Перші чотири книги вийшли у двох томах, інші три — окремо. При цьому було змінено не тільки назву серії на «Ірка Хортиця — супервідьма!», а й назви усіх книжок, за

© ФОТО: Влада Соловйова

ЧОРНИЛЬНІ ЧАРИ

винятком другої. З нових описів зникли згадки про наддніпрянське чаклунство, яке, власне, і стало основою для цих творів, а етнографію серії представлено як загальнослов'янську, тобто первинна автентичність поступилась перед комерційним розширенням читацької аудиторії. Обкладинки оновленої серії дуже красиві, яскраві та деталізовані, виконані у стилі графіки відеогеймів, що-правда головна героїня видається дещо старшою, ніж за сюжетом. Видання наступних книжок про Ірку («Тінь дракона», «Повелителька грози», «Гість із пекла», «День народження відьми») продовжилось уже виключно в «ЕКСМО». Зовнішні зміни в оформленні ніяк не вплинули на сюжет, за змістом книжки лишились ті ж самі – про наддніпрянську, так, справді-таки супервідьму Ірку Хортіцю. Подальші сюжети стають тісно пов'язаними з легендами про зміїв-драконів, відкриваються давні таємниці, додається ще більше небезпек, складних завдань і... романтики.

Цього літа вийшла нова книга серії під назвою «Врятувати дракона»: друзям Ірки, Тетяні й Богдану доведеться самим розбиратись із новими проблемами та старими таємницями, в той час, коли Ірка помандрувала у Вирій, щоб врятувати свого коханого Айта від загадкового ворога. Наразі триває робота над наступною книгою. За офіційною інформацією видавництва, всього у серії їх планується 13.

Ілона Волинська та Кирило Кащієв на сторінках своїх книжок відроджують дух старовини, зберігають давні традиції, переносячи чари в сьогодення та поєднуючи їх зі звичайним життям. Читачі занурюються в яскраве й самобутнє середовище української магії – магії, яка досі має місце у нашему світі, сягаючи корінням у сиву давнину. Тож не варто надто дивуватись, побачивши у небі над Дніпром відьму... Хтозна, може, то – сама Ірка Хортіця?..

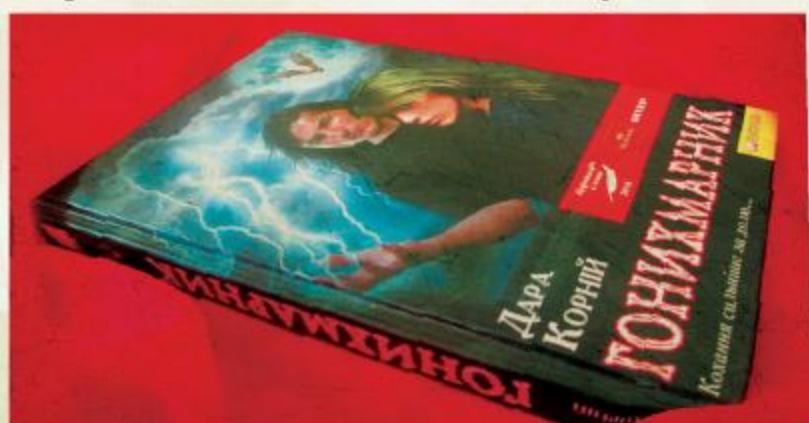
Артем ОСТРОЖИНСЬКИЙ

Магія СОНЦЯ

«Ви читатимете, а над вами витатиме легкий вітерець справжньої української магії...» – так літераторка Люко Дашвар написала у передмові до книги «Гонихмарник», яку 2010 року видав «Клуб сімейного дозвілля». Це дебютний роман львівської письменниці Дари Корній (справжнє ім'я – Мирослава Замойська). Він здобув третю премію «Коронації слова» 2010 року, був удостоєний відзнаки «Дебют року» за версію видання «Друг читача», потрапив до списку премії «Книга року БІ-БІ-СІ 2010».

Головна героїня – 19-річна художниця Аліна, студентка Академії мистецтв. Бродлива дівчина з волоссям зеленого кольору, яка любить випробовувати себе і світ, будучи потайною та незрозумілою для оточуючих. Вона читає праці видатних філософів, вступає в «гарячі дебати» з викладачами, майже не дивиться телевізор. Творчість життєво необхідна для неї: свої картини Аліна малює натхненно, з полум'яним запалом і віддачею. А ще... Дівчина, як і всі жінки в її родині, наділена магічною силою травниці, хоч до певного часу про це не знає.

Одного разу вона зустрічає загадкового юнака. Сашко, якого друзі й знайомі називають Кажан, також студент художньої академії. Цей завжди зодягнений в чорне юнак, який на перший погляд здається якимсь мажором чи ловеласом, насправді романтик: п'є каву зі смаком гвоздики, грає на флюарі, любить волошки та дощі. І приховує таємницю. Сашко – Гонихмарник, і має дві душі: одна людська, а друга належить Градобурові – істоті, яка, хоч і не є доброю, але має своє значення в світі, бо керує дикою й потужною, грізною й жорстокою стихією неба й дощу.

Аліна та Сашко закохуються одне в одного, але не можуть бути разом через давнє прокляття, пов'язане з Градобурами. Дівчина вирішує боротись, аби перервати низку нещастя, які вже кілька поколінь переслідують її родину. Щоб врятувати найдорожче – свого коханого, вона готова навіть пожертувати найціннішим – самим коханням... Однак любов виявляється сильнішою за долю.

Книга Дари Корній – оповідь про свіtlі та сильні почуття, про готовність втратити все заради кохання. Окрім головної сюжетної лінії розвинуті й другорядні, як-от драма найкращої Алінинії подруги Марти, стосунки Аліни з батьками та друзями, історія кохання Ірини, мами головної героїні (тож «Гонихмарник» цікавий не лише молодому поколінню).

За жанром «Гонихмарник» – міське фентезі. Основні події розгортаються у сповненому легенд і таємниць Львові. У словах автора, присвячених Місту Лева, відчувається щира любов та повага. Львів тут не просто місце дії, а повноцінний герой. Хлопець у білому, Юрко (він же Юрій Змієборець) – душа міста, його ангел-охоронець, який знає кожного свого мешканця, кожен будинок і вулицю. Окрім цього, на певний час зі Львова сюжет переносить читача у селище, оточене волинськими лісами, в Карпатські гори та навіть у містичний потойбічний світ, так зване безчасся.

Унікальну атмосферу карпатської і волинської магії передають чарівні легенди, які розповідає Аліна. Роман наповнений природними образами-символами, які є впізнаваними для українських читачів насамперед на ментальному рівні: дощ, блискавка, хмари, місяць, сонце. Зачаровує художня мова книги, чиста і співуча. А завдяки діалектизмам, які час від часу трапляються в тексті (наприкінці книги подано словничок з їх тлумаченням) читач іще більше проїмається колоритом Західної України.

Якщо зобразити книгу «Гонихмарник» у вигляді картини, то на полотні буде зображене панораму сучасного, але водночас древнього українського міста; літнє небо, затягнуте хмарами, вдалині розтинає блискавка; рясний дощ рівно падає на вулиці Львова; у вікні одного з будинків видно дві постаті — юнака і дівчини, що обіймаються. Ба більше, це буде картина-триптих, на одній частині якої — міська панорама, на іншій — прекрасний гірський краєвид, на третьій — чарівний лісовий пейзаж. Якщо ж сприймати роман як музику, тоді це буде ніжна мелодія флюари, що перегукується з подихом вітру, із гуркотом грому, з гамором міста та стукотом дощових крапель, з шелестом листя; і крізь це поєднання лунатимуть слова пісні гурту Плач Єремії: «Коли до губ твоїх лишається півподиху, коли до губ твоїх лишається півкрою...». Саме такі зорові та слухові образи виникають під час прочитання роману. Більше того, навіть смакові та нюхові відчуття (кава з гвоздикою, запах озону в повітрі, аромат волошок й шовкової косиці) й тактильні (тепле проміння сонця на обличчі, лагідний вітер у волоссі, прохолодні краплі дощу на долонях). В цьому і проявляється сила та магія мистецтва слова!

Роман має своєрідну композицію: сім розділів, які поділені на три-чотири пункти-підрозділи. Епіграфи до кожного підрозділу — рядки з українських поезій та пісень — за сенсом і настроем

співвіднесені з сюжетом. У книзі вміщено вісім прекрасних ілюстрацій художниці Анни Єрьоміної. Прикро, що жоден із цих малюнків не використали для обкладинки. Власне, обкладинка — це чи не єдиний суттєвий мінус книги, і вина тут, звісно, аж ніяк не автора. Сама ідея, смислова концепція тут вдала, однак технічна реалізація та вибір моделей засмучують. Відчувається наслідування «Сутінкової саги», а на звороті книги в анотації так і написано: Дара Корній може стати українською Стефані Майєр. Так, вампір Едвард і гонихмарник Сашко справді в дечому схожі, але дівчата-героїні — дуже різні особистості, та й сюжети цих двох історій кардинально різняться. Головне те, що в основі роману Дари Корній — українська магія, і саме це робить його таким особливим: авторка довершила маловідомий образ Гонихмарника та перенесла його у сучасне середовище.

У «Гонихмарнику» — магія, яка йде від неба, від землі і від серця. Прочитавши роман, замислюєшся над багатьма питаннями: про важливість дружби, теплих стосунків з близькими людьми; про значення і вплив мистецтва (літератури, живопису, кіно, музики); про таємниці та містику, які є поруч з нами; про природу довкола і про те, як влаштовано світ; про долю й події в нашему житті; і, звісно, про силу та непереможність кохання. Книгу хочеться читати й перечитувати, цитувати влучні красиві вислови. «Гонихмарник» переконує, що не можна здаватись, коли сірі хмари закривають сонце. Потрібно бути впевненим у собі, боротися — і розганяти хмари: вірити, сподіватись, кохати. Адже любов вічна, вона не зникає. Після дощу буде веселка, зійде сонце й подарує свої благодатні промені, зігриваючи не лише землю, а й душі та серця. В цьому головна ідея «Гонихмарника»: кохання — могутня сила, кохання — *то сонце*.

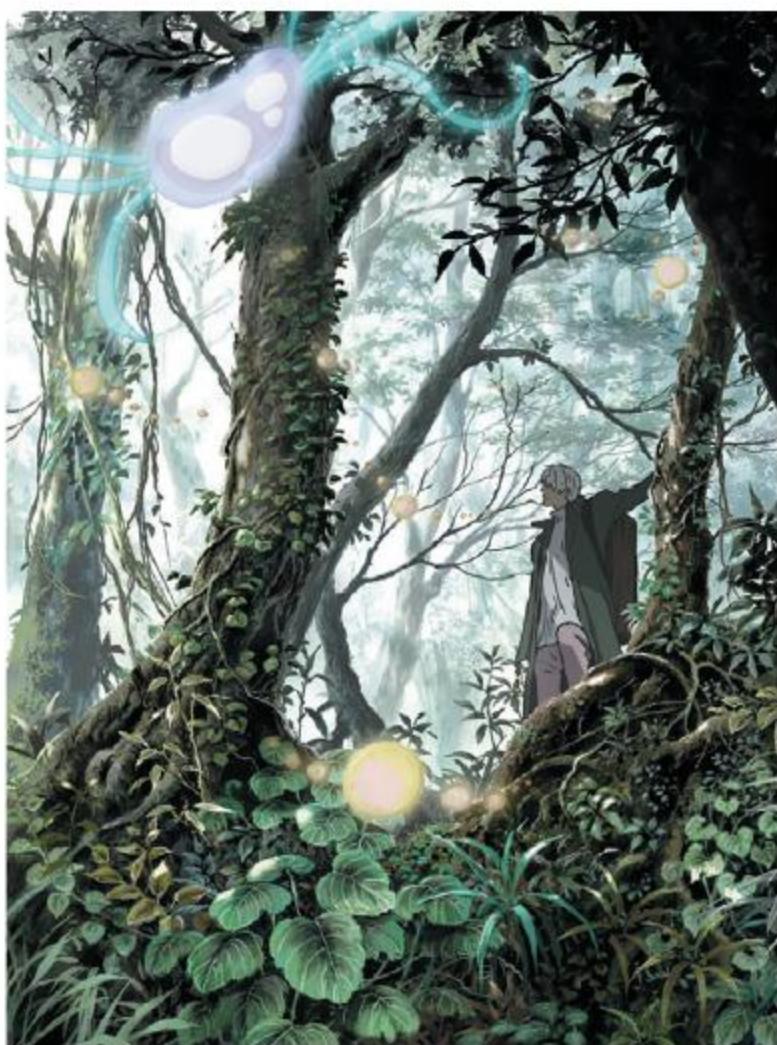
Артем ОСТРОЖИНСЬКИЙ

© Дара Корній «Гонихмарник»
© Малюнок Артема Острожинського
за ілюстрацією Анни Єрьоміної

Кохання — це сонце!

Ми всі – одне ціле

Назва:	Mushishi
Оригінальна назва:	Mushishi
Вид:	ТВ (2 сезони) + спешл
Країна:	Японія
Рік	2005, 2014
Жанр:	фентезі, містика, пригоди, драма
За мотивами:	манґи Урушібара Юкі «Мушіші»

*Муші – це частина того,
з чого складається наш світ,
не більше, не менше.
(Гінко)*

Уявіть собі зелений гірський край, по якому невеличкими селищами розкидані дерев'яні будиночки. А якщо податися далі, то побачите море і рибацькі човники. Тут живуть звичайні люди з буденними проблемами. Живуть, навіть не підозрюючи про існування муші – химерних створінь, що співіснують разом із рослинами і тваринами: «Ані живі, ані мертві, ні добрі, ні злі, ні на що не схожі, вони зустрічаються у різних подобах». Та є і ті, хто їх бачить і знає їхню природу – це мандрівні мушіші. Одним із таких є Гінко – чоловік із дивною зовнішністю: срібним волоссям і зеленими очима. Муші часто завдають прикорості людям, але, як вважає мушіші, в тому немає їхньої вини – це лише частина віковічного плину життя.

Гінко самотньо блукає світом, маючи при собі лише дерев'яний наплічник із різним начинням, притаманним його професії: всілякими порошками та травами. Натрапивши на людину, що зазнала неприємності від невидимого для неї створіння, мушіші допомагає вирішити проблему. Це стосується і самих муші: коли у них стаються якісь негаразди, чоловік теж намагається зарадити.

Цікаво, що світооснова аніме «Мушіші» дуже нагадує Японію епохи Едо, тільки без політичних вкраплень. Прототип мушіші – це тогочасні мандрівні аптекарі, які так само носили за плечима коробки з ліками і подорожували селищами, продаючи трав'яні порошки простим людям.

Отож, усе життя Гінко проводить у дорозі, зустрічаючи на своєму шляху різних людей. Кожний епізод – це одна окрема історія з його мандрів. Часом доля приводить мушіші до дружніх родин, де з полегшенням зустрічають його пропозицію про допомогу, та трапляються і моторошні ситуації, де його втручання зовсім небажане.

Найцікавіше у головному герої те, що він часто відступає на другий план, відіграючи роль стороннього спостерігача. Гінко виступає містком між світом муші та людей і прагне, щоб вони порозумілися між собою. Він наче науковець вивчає кожне незвичайне створіння, намагається розібратися в особливостях його поведінки та застосувати ці знання на практиці.

«Мушіші» — аніме філософське, дещо меланхолійне, як і сам Гінко, однак у сюжеті чимало гумору, а зв'язки подій здебільшого неможливо передбачити. Не обійшлося і без «постійних» персонажів: зокрема, лікаря Адашино — друга Гінко, який не здатен бачити муші, але відчайдушно намагається наблизитися до невидимого світу, купуючи всілякі дивацькі речі із рук мушіші. І цей герой задуманий не просто так: як і кожна історія, розказана протягом аніме, він стверджує, що всі ми — частинки одного цілого. Ким би ти не був — муші чи людиною, а кожен живе за своїми правилами, до чогось прагне. Тож варто не робити поспішних висновків і намагатися порозумітись.

Спокійну та невимушенну атмосферу створює чудовий музичний супровід, а тексти опенінгів, як не дивно, написані англійською. Промальовка також досить цікава. Навколишні пейзажі зображені до найменших дрібниць: із легкістю можна розрізнати, як тріпотить найменший листочок та як виграє на ньому різними барвами крапля води. На противагу природі люди змальовані значно простіше, але завдяки вдало підібраний кольоровій гамі та чітким обрисам чудово вписуються у загальну картину.

Аніме є екранизацією одноіменної манги Урушіbara Юкі, що побачила світ у 2000-ому році. Наразі воно нараховує два сезони і один спешл, а продовження анонсують на осінь цього року.

«Мушіші» з японської українською перевів Мінус-один, додавши до субтитрів хороші пояснлювальні коментарі незрозумілих моментів. Згодом увесь аніме-серіал озвучили фандабери Gwean & Maslinka. Хоч Японія і далеко від нас, та завдяки нашим власним «мушіші» ми маємо змогу її споглядати і розуміти.

Оксана ПРОНЬКО

Українська Міфологія і Фентезі

Українська міфологія – це величезна неборана нива матеріалу для творів жанру фентезі. Коли починаєш її досліджувати, то дивуєшся – чому вітчизняні автори так довго ігнорували цю ниву, всоте переорюючи інші, котрим давно вже слід відпочити.

І це в той час, коли до унікального і невикористаного матеріалу рукою подати. Адже усі ми, самі того не підозрюючи, щось та знаємо про вірування наших предків. Та й самі час від часу послуговуємося залишками прадавньої мудрості. Однак знання наші неповні й уривчасті, а докласти зусиль і зібрати їх воєдино чомусь ніхто не поспішає. Хоча це я вже перебільшу: дослідження українських міфів не припиняється з XIX століття, але біда в тому, що цікавляться ними лише у вузьких колах ентузіастів.

Щоправда, в останні роки, коли класичне фентезі переживає кризу жанру, українська міфологія як основа для фентезійних творів доволі швидко почала набувати популярності.

У цій статті ми спробуємо проаналізувати деякі твори жанру фентезі, автори яких черпали натхнення з української міфології.

М. ГОГОЛЬ «ВЕЧОРИ НА ХУТОРІ БЛИЗЬ ДИКАНЬКИ», «ВІЙ»

Напевно, саме з творчості Гоголя почалася історія українського фентезі. Відзначте, саме українського, бо український дух у творчості письменника надзвичайно сильний – не дарма ж українські народні перекази заклали підвалини його творів. Можна сказати й більше – Гоголь майже не переробляв міфологічну основу своїх творів, а просто записував і доповнював почуті десь оповідки. Особливо добре це помітно у збірці оповідань «Вечори...». Тут кожне оповідання – це, по суті, літературно оброблена легенда. Автор просто додає необхідний антураж та деталі, майже не зачіпаючи міфологічної основи: усі відьми, чорти, русалки та інші творіння народної уяви подано з мінімальними описами та без жодного аналізу. Середньостати-

«Вій», Дмитро Зінчук

стичний українець знає про них приблизно стільки ж, скільки й сам Микола Васильович. Ба, більше – літні люди у віддалених селах можуть ще й набагато більше розповісти про українську міфічну нечисть. Але й на відносно бідному фольклористичному ґрунті Гоголь створив цілковито народні за атмосферою романтичні твори, цікаві й революційні для свого часу.

Та сама історія вийшла з «Вієм», Гоголь навіть сам зізнався у примітці: «Вій – це могутній витвір народної уяви. Так звуть українці старшого над гномами, що в нього повіки на очах спускаються аж до землі. Оця вся повість і є народний переказ. Мені не хотілося змінювати його, тому розповідаю майже так само просто, як і сам чув». Судячи з цієї примітки, жодних ґрунтовних досліджень української міфології письменник не проводив, не розібрався навіть у класифікації нечисті, про яку писав. Його дослідження зводилися до збору переказів та легенд. Але навіть таким поверхневим ви-

користанням матеріалу він заклав наріжний камінь як українського фентезі в цілому, так і використання в ньому національної міфології.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО. БАЛАДИ

На гребені романтизму та загальноєвропейського зацікавлення фольклором багато українських поетів почали писати вірші за мотивами народних легенд та переказів. Серед них особливе місце посідають романтичні балади Тараса Шевченка. Усі вони — «Причинна», «Русалка», «Тополя», «Лілея» — мають за основу сюжет дівочої (жіночої) трагедії з додаванням надприродних елементів, зокрема магічних метаморфоз. Саме з цих балад постала згодом всесвітньовідома «Катерина», щоправда вже позбавлена будь-яких надприродних елементів.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА «ЛІСОВА ПІСНЯ»

«Лісова пісня» — це, напевно, найвідоміший твір, в основу якого лягла українська міфологія. Тут вам і Мавка, і Лісовик, і Русалка, і Перелесник, і багато інших, навіть неіснуючих у межах української міфології, істот (як Той, що в скалі сидить). Словом, Леся Українка спромоглася зібрати

«Русалка», Дмитро Зінчук

в одному творі усі надприродні сили Волині та ще й наділити їх неповторними та живими характерами.

Окрім українських міфів у творі можна побачити вплив інших легенд та літературних творів. Так, відчутний у п'єсі вплив легенд артурівського циклу, зокрема образ Лукаша нагадує образ «дурного лицаря» Парсіфая, того самого, який єдиний з лицарів Круглого столу зумів віднайти Святий Грааль. Образ Мавки також подібний до образу лісової феї Раутенделляйн з п'єси Гауптмана «Водяний дзвін». Слід зазначити, що у цьому випадку схожість не означає «тотожність», і не дивлячись на подібні паралелі, герой «Лісової пісні» унікальні та неповторні.

Доки інші письменники використовували та обробляли давні міфи, Леся Українка створила власний міф. Міф про вірність та зраду, про кохання та байдужість, про пошуки душі та долі. І цей міф став невід'ємною частиною європейської культури, вкотре доводячи, що Україна є органічною частиною Європи.

МИХАЙЛО КОЦЮБИНСЬКИЙ «ТИНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ»

Заради цієї повісті Коцюбинський іздив на Гуцульщину і самостійно збирав етнографічний матеріал. Наслідком такої титанічної праці і стала історія «українських Ромео і Джульєтти» — Івана й Марічки, хоча до класичної п'єси Шекспіра твір Михайла Михайловича має лише побіжний, адже повість ця не про кохання. Точніше, не зовсім про кохання.

«Тіні забутих предків» оповідає про конфлікт у людському житті матеріального та духовного. Гуцули ще наприкінці 19-го століття вірили у надприродні сили, ба, більше — сприймали їх як щось звичне, навіть буденне. І Коцюбинському вдалося передати той суто український химерний сплав християнства та язичництва, у якому вже й не розрізниш, де закінчується одне, а починається інше. І щезник, і чугайстер, і всі інші представники «нечистої сили» вийшли такими ж реальними, як і живі люди, а інколи й реальнішими.

За допомогою дрібних і на перший погляд непомітних деталей автор змальовує нам світ таким, яким його бачать гуцули.

Світ, у якому існування надприродних сил не викликає сумніву, а життя торжествує над смертю навіть на похороні.

ВОЛОДИМИР РУТКІВСЬКИЙ ТРИЛОГІЯ «ДЖУРИ»

Цю трилогію можна було б віднести до суто історичних творів, якби не присутність у ній персонажів-характерників. Суворо-реалістична історія становлення козацтва розбавлена вкрапленнями надприродного насамперед для зацікавлення юного читача, адже роман позиціонується як дитячий. На самому початку трилогії надприродні сили характерників відіграють роль такого собі бога з машини, який з'являється у найскрутнішу хвилину і миттєво розв'язує найскладніші проблеми. Але згодом характерницька лінія розгортається, серйознішає, і чарівна сила починає не лише рятувати героїв, а й завдавати їм неабиякого клопоту.

Відсоток надприродного у трилогії невеликий, і за ним, схоже, не стоять довгі та серйозні дослідження, проведені автором. Але персонажі, наділені магічною силою вийшли з-під його пера цікавими, автентичними і правдоподібними.

ВІТАЛІЙ КЛИМЧУК «РУТЕНІЯ»

У цьому романі вперше за історію українського фентезі автором створено власний унікальний світ на основі української міфології. Цей світ дуже нагадує Київську Русь дохристиянського періоду, от лише крім людей її населяють ще й інші чарівні раси. Ці раси письменник створив за образом українських міфічних істот — русалок, мавок, чугайстрів, злиднів та багатьох інших. Щоправда, на свої міфологічні прототипи раси світу Рутенії ззовні схожі приблизно як толкініські ельфи — на ірландських фейрі, своїх прототипів. До того ж, на відміну від рас Середзем'я, у світі Рутенії всі раси так чи інакше пов'язані з людьми, залежні від них.

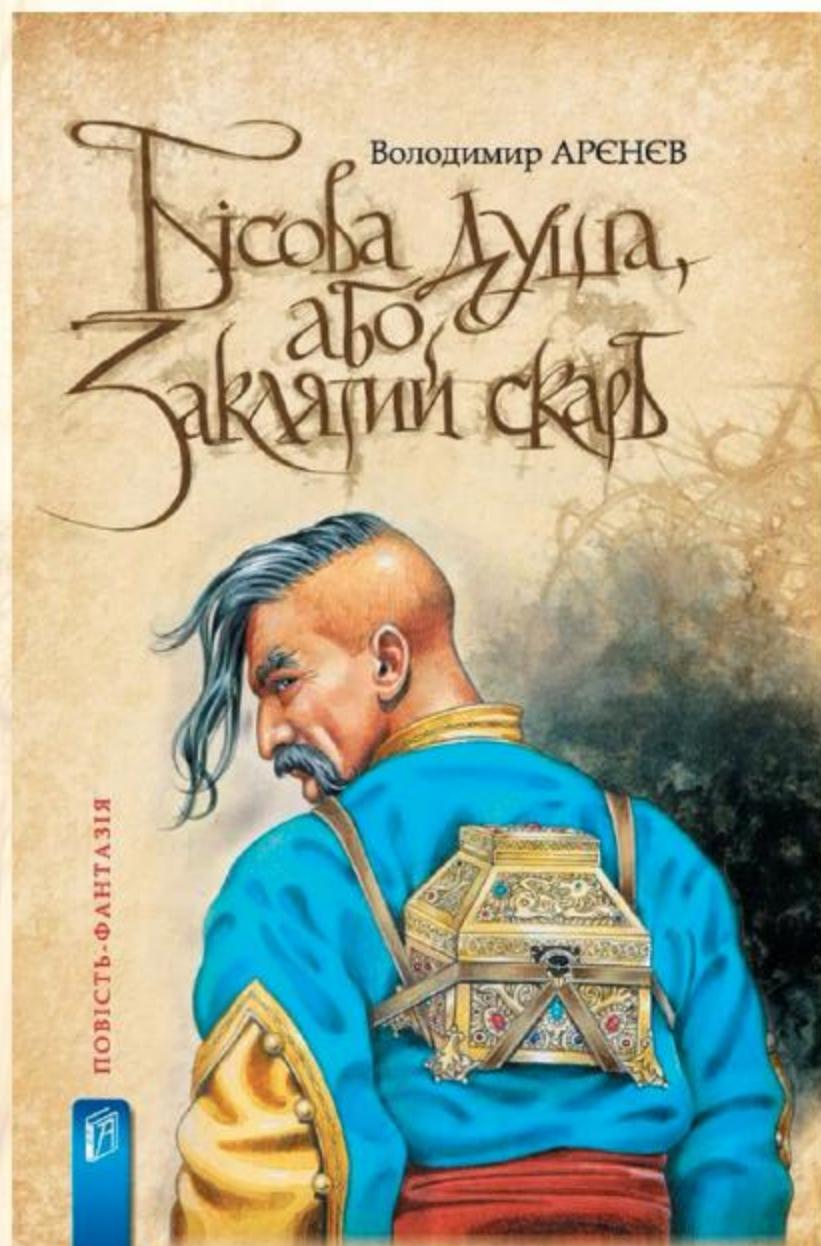
Обробка міфології в цьому романі на справді високому рівні, зміна зовнішності надприродних істот не тягне за собою зміни їх сутності. Вдалою є і психологія усіх цих персонажів — вони не люди, тож і їх думки й почуття відрізняються від людських. Це робить їх значно правдоподібнішими. Концепція світобудови у творі так само ство-

реня на основі уявлень наших предків про три світи, об'єднані Світовим деревом.

Чи не найбільшою загадкою світу Рутенії є так звані рахмани. Про них майже нічого не відомо, і зникли вони задовго до початку дії роману, але продовжують впливати на події у світі. До останнього розділу автор так і не пояснює читачу загадку рахманів. Чи не тому, що й у працях етнографів-дослідників про них згадується лише у зв'язку з «Рахманським Великоднем» — двадцять п'ятим днем від Пасхи, а саме слово трактується, як «праведна, доброочесна людина» (словник Грінченка)?

ВОЛОДИМИР АРЕНЄВ «БІСОВА ДУША, АБО ЗАКЛЯТИЙ СКАРБ»

Ця повість-фантазія стоїть на потужній етнографічній та літературній основі. Автор використовує широкий спектр української міфології — тут вам і характерники, і перевертні, і упирі, і навіть відома нам усім з дитинства Баба Яга, котра нарешті постала перед читачами у своїй справжній подобі забutoї язичницької богині. І це далеко не

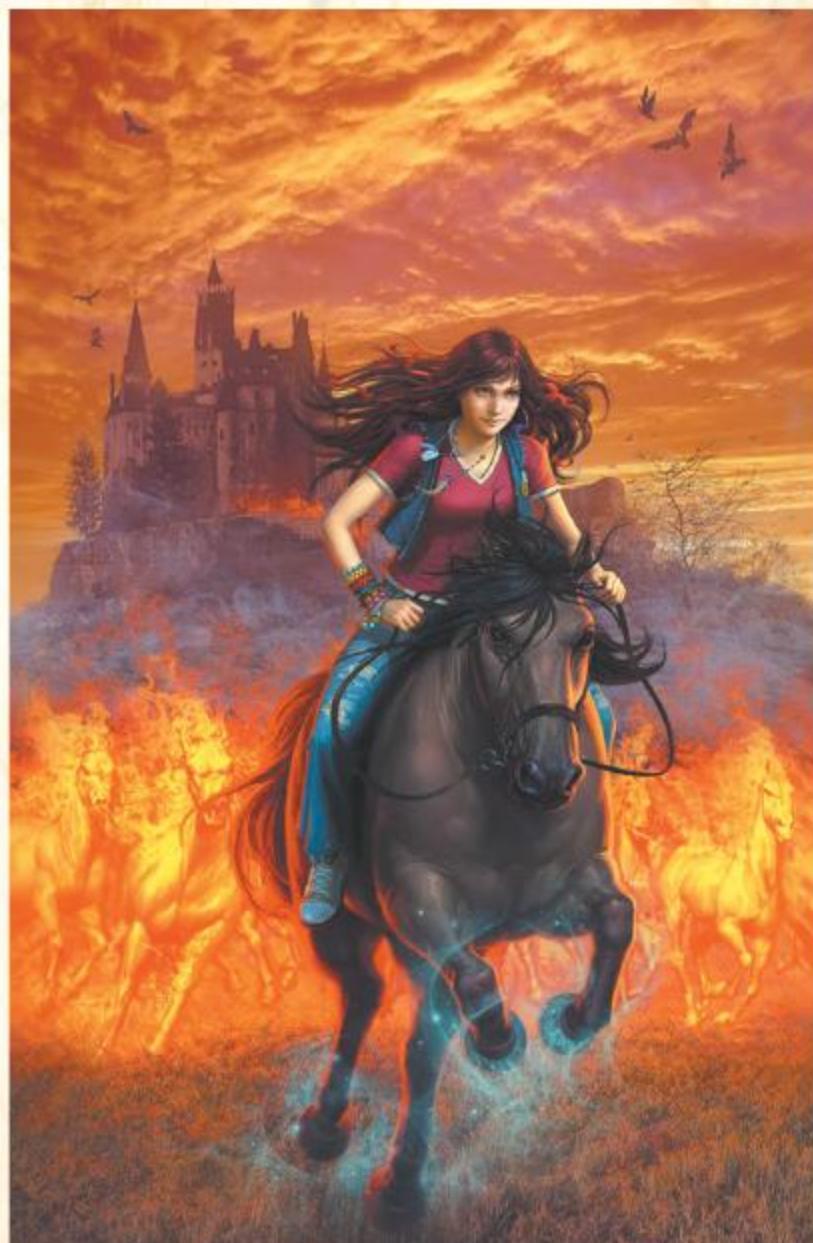

повний перелік наділених надприродними силами персонажів.

Безумовно, найцікавішими з них є рахмани. Про цих істот відомо дуже мало, однаке їх могутність вражає. Самі себе рахмани називають Охоронцями, але ця назва не пояснює їх походження і лише трохи натякає на їх мету. Словом, рахман — найтаємничіший персонаж усієї повісті.

«Бісова душа» також описує світобудову так, як її уявляли наші предки. Світ на їх думку складається з трьох частин: Прави, Яви та Нави, пов’язаних між собою. Такі уявлення не дуже відповідають християнській вірі більшості героїв, і у декого виникає внутрішній конфлікт, який вони, на щастя, з честю долають. Але достовірність передачі такого внутрішнього конфлікту вражає, як і показ сприйняття язичницьких вірувань через призму християнства.

Єдиним недоліком у міфологічній основі твору можна вважати тільки термін «берегині» та його трактування. Якимось незагненим чином добре духи-охоронці перетворилися у повісті на лихих, та ще й

назвав так автор усіх без розбору — мавок, русалок, нявок — на тій основі, що вони, начебто, живуть на берегах водойм. Хоч мавки, наприклад, завжди надають перевагу лісовій глушині.

Як би там не було — «Бісова душа, або Заклятий скарб» — це хороша і якісна повість, вирощена на ґрунті українських народних вірувань.

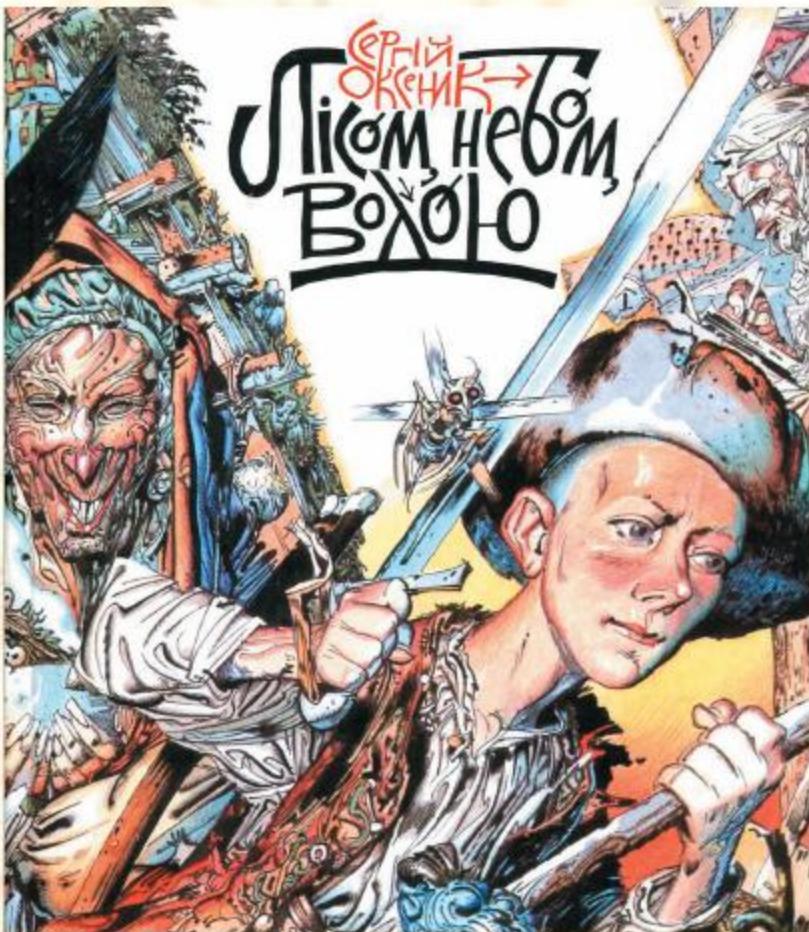
ДАРА КОРНІЙ «ГОНИХМАРНИК», ЦИКЛ «ЗВОРОТНИЙ БІК»

Ім’я Дари Корній нині асоціюється саме з фентезі, створеному на давньоукраїнському ґрунті. Її дебютна книга «Гонихмарник» пропагувалася як українська «Сутінкова сага», хоча нічого спільногого у цих двох творів немає. «Гонихмарник» — це синтез українських міфів та міфів авторських, побудованих у тому ж антейстично-романтичному ключі (антейзм — культ землі; притаманний українській культурі загалом та міфології зокрема). Окрім звичних образів характерників, знахарок, символів сонця, неба і землі, центральним для твору автор зробила маловідомий міфологічний образ Гонихмарника, про якого мовчать більшість книг з української міфології. Проте багатство зображених в романі деталей життя та «роботи» гонихмарників змушує вірити в те, що такі істоти справді існували, принаймні, в уяві наших предків.

ЛОНА ВОЛИНСЬКА, КИРИЛО КАЩЕЄВ ЦИКЛ «ІРКА ХОРТИЦЯ — НАДНІПРЯНСЬКА ВІДЬМА»

Ця серія підліткових книг цілком і повністю заснована на українській міфології, розкриваючи у кожному томі серії чимало різних їхніх аспектів. Оскільки головна героїня твору — юна відьма, то більшість міфологічних елементів same з відьомством і пов’язані, хоча автори торкаються і теми зміїв-драконів, і перевертнів, і навіть чортів — широта охоплених твором тем вражає.

Хоча цикл і підлітковий, в питанні міфології автори не робили знижки на вік читачів, і опрацювали матеріал серйозно та відповідально, не забуваючи навіть про на перший погляд незначні деталі. Автори часто переосмислюють народні казки та легенди. Так, жертвою авторського свавілля

стали казки «Івасик-Телесик» та «Царівна-жаба», їхні герої з позитивних несподівано стали негативними, а боротьба билинних богатирів зі зміями з епічних поєдинків перетворилися ледь чи не на сімейні розбірки. Використали автори у своїх творах й образи древніх богів. Щоправда, вони відігравали у циклі незначні ролі і майже не з'явилися у кни�ах особисто.

Цикл був заснований саме на яскраво вираженій наддніпрянській автентичі, хоча згодом нове видавництво почало позиціонувати серію як цикл, заснований на загальнослов'янській міфології. Однак оригінальне підґрунтя залишається явним, ледь не вигукуючи: «Це книги про Наддніпрянщину! Про колишні козацькі землі! Про давні українські вірування!».

Книги циклу гармонійно поєднують у собі фантастичну складову та актуальну тематику. Автори зуміли так пов'язати реальність і вигадку, що читач навіть не сумнівається — магія існує зовсім поруч!

СЕРГІЙ ОКСЕНИК ТРИЛОГІЯ «ЛІСОМ, НЕБОМ, ВОДОЮ»

Ця трилогія (наразі поки незавершена) являє собою незвичайний сплав фентезі, постапокаліптики та дитячої казки. У ній розповідається про життя людства після занепаду цивілізації. Okрім суперекологічних та соціальних проблем, діти — герої трилогії

— стикаються і з героями міфів та легенд — Бабою Ягою, Лісовиком, русалками та вовкулаками, а також з магічними предметами, такими, як ступа для польотів чи казанок із мертвою водою.

Міфологічна основа трилогії доволі слабка: чи не весь матеріал взятий з народних казок, навіть не автентичних, а адаптованих. Надприродні персонажі, за винятком хіба що русалок, були спрошені і не спровокають ніякого надприродного враження. Наприклад, Баба Яга замість образу могутньої богині постає у творі злого старою бабою, яка випадково отримала дещо чарівних сил і тепер мститься всьому світу за якісь невідомі образи.

В загалі подробицями відносно магічних істот автор ділиться вельми неохоче. Чи то тримає інтригу, чи то просто не продумав іще всіх деталей. Як би там не було, але дві написані книги з трьох запланованих залишають по собі чимало питань — можливо, все буде розкрито у третьій частині.

В загалі трилогія була запланована як дитячий пригодницький твір, у якому фентезійні елементи введені в сюжет переважно лише для зацікавлення читача та для все тієї ж функції «бога з машини», тому, як наслідок, ми бачимо поверхневу обробку міфів, легенд та казок без спроб дістатися до суті.

НАТАЛЯ ТИСОВСЬКА «ОСТАННІЙ ШАМАН»

Цей твір цікавий тим, що крім української міфології, автор використала ще й вірування народів Сибіру, зокрема якутів. Вона навіть спромоглася провести між цими міфологіями деякі паралелі, хоча на думку автора цієї статті, подібні паралелі можна провести між усіма міфологіями світу.

З персонажів української міфології у творі діють нявка, чугайстер, хованець, опирі, ще трохи другорядної нечисті та богиня Мокоша, чий образ сільської відьми, в якому вона з'являється до людей (і навіть виходить заміж!) вражає читача чи не найбільше. Також незвичним у романі є ставлення представників так званої нечисті до самих себе. Хованець щиро вважає їх (і себе зара-зом) лихими істотами, просто тому, що так прийнято; тоді як нявка береться палко до-

водити йому протилежне, через що, власне, і закручується весь сюжет.

Особливо цікавим є ставлення автора до надприродних створінь, яке прочитується поміж рядків. Письменниця ніяк не пояснює їхньої природи. Вони просто є, отож мають право на існування. А ті, що намагаються допомогти людям, ще й заслуговують на повагу. Подібне ставлення до таких створінь якраз притаманне народам Сибіру, чия міфологія також займає у творі важливе місце.

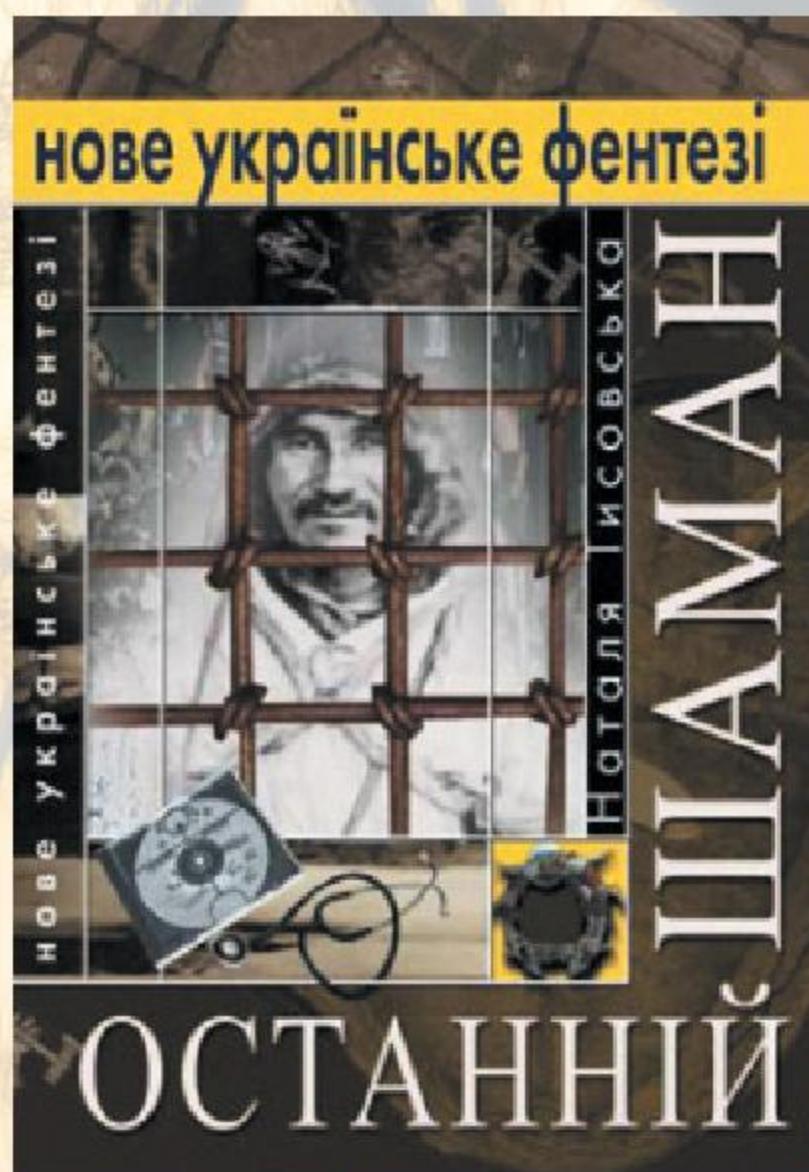
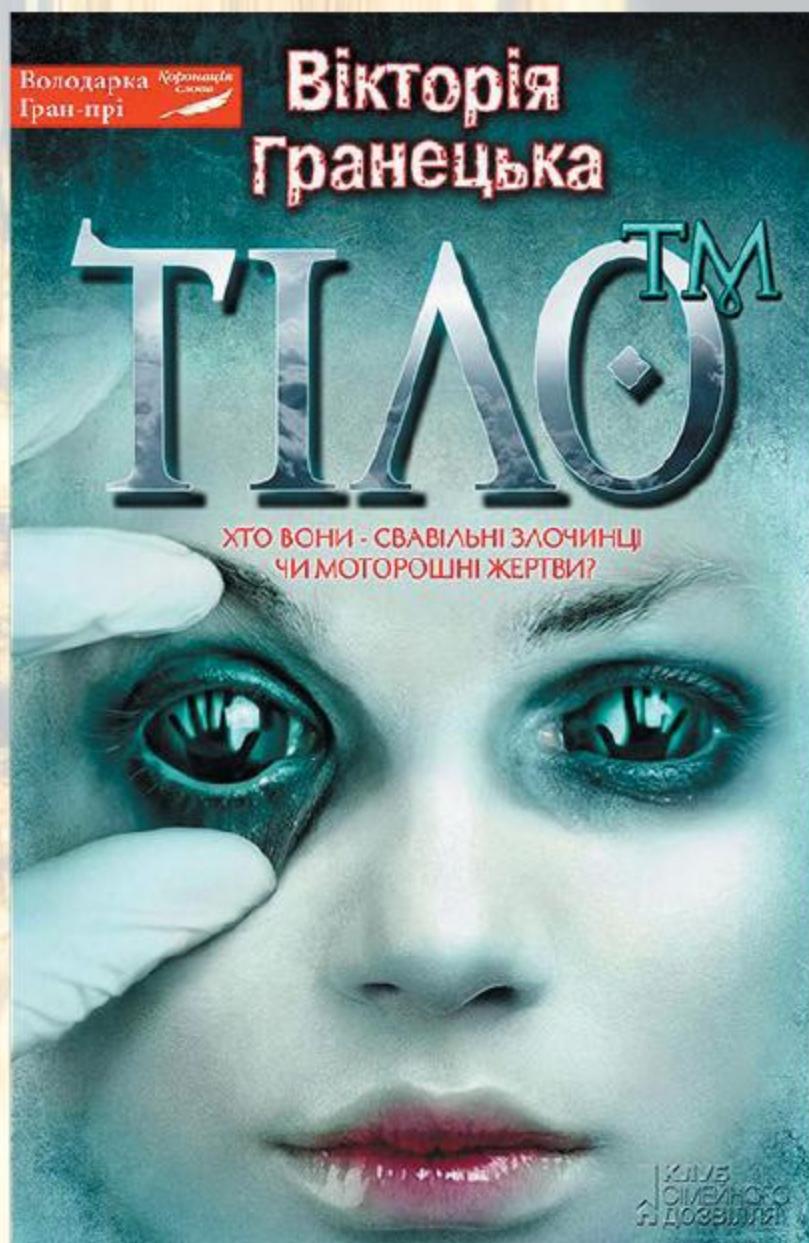
Однак і цей роман є антропоцентричним, і няvка, і Хованець (головні герої) залежні від людей, і усі їхні дії спрямовані на співпрацю людським родом. Що ж, це також один з головних мотивів чи не всіх культур світу.

ВІКТОРІЯ ГРАНЕЦЬКА «ТЛО™»

У цьому романі на відміну від інших фентезійні елементи існують лише для моделювання ситуації та розкриття психології персонажів. Вікторія Гранецька подібно до Джорджа Мартіна використовує надприродне як засіб, а не як мету. В романі всі деталі надприродного змінюються відповідно до бажань автора і потреби створення ситуації. І мольфарські здібності головного героя, і фірма «ТлоTM», що займається пересадкою душ — усі вони є тільки засобами для того, щоб показати болісне роздвоєння людини, в тілі якої живуть дві душі: циніка, для якого немає нічого святого, і хлопця-романтика готового віддати життя за свою кохану та Вітчизну, яку стерли з карти світу могутніші держави.

Підсумовуючи все вищесказане можна стверджувати, що українська міфологія як підґрунтя для творів жанру фентезі усе ж використовується, і внаслідок цього використання на світ з'являються якіні ї цікаві твори, єдиним недоліком яких є недостатня кількість. Хочеться побажати авторам з України та з усієї Європи більше використовувати ці мотиви у своїх творах, щоб наступна стаття на цю тему могла вже описувати цілі групи книг з використанням спільних мотивів, а не розбирати кожну книгу окремо.

Інна КОВАЛИШЕНА

ТІНЬ СОНЦЯ

Їхня музика оживає у кожній пісні. Вона надихає і провадить за межі реальності, відкриваючи нові грані, нами досі непомічені. Ця музика по-справжньому збурює фантазію і пробуджує закам'янілі почуття.

Пісня Чугайстра

У предвічних хащах,
де не тліє цвіт болота,
Де лягла Батия Чорно-Золота кіннота,
Часом в білій свиті
зачарований блукає
Лісовик-Чугайстер і стиха промовляє:

Якщо можеш, завітай до мене ти,
Якщо хочеш, спий моєї води,
Якщо Віриш, розкажи мені,
Про що ти мрієш, коли живеш
на самоті...

Брами павутиння
від сосни і до берези —
Вартові чекання —
Долі зламані терези.
Полум'яна рута життєдайно розkvітає,
Та ніхто не бачить! Ніхто того не знає!

Стогне хижим плачем трясовина на
Полісся,
Попелом укрите листя у древлянськім
лісі.
В безнадії квола похилилася тополя,
Дме тривожний вітер з отруеного
поля.

Все, що насnilось,
більше не вернеться —
Казкові мрії в небутті.
Занадто рано зупинилось серце:
Ми вмерли надто молоді.
Мій голос з неба
чорний крук принесе,
Спліве по Прип'яті вінок.
Чекайте вістки під Похмурим Сонцем,
У сяйві жалібних зірок.

«Тінь Сонця» — це київський фолк-гурт, що виконує пісні в унікальному жанрі «козацького року». Заснований 15 років тому братами Василюками, сьогодні він набув шаленої популярності і збирає велику аудиторію на кожному концерті. Склад гурту постійно змінювався, і наразі нараховує шість чоловік: Сергій Василюк (вокал), Іван Лузан (бандура), Микола Лузан (гітара), Руслан Мікаелян (гітара), Іван Григоряк (бас), Володимир Хаврук (ударні).

Перший альбом — «Святість віри» — з'явився у 2002-ому році, хоча й не був офіційно випущеним. І тепер, у 2014 році, гурт має у своєму доробку повноцінних шість альбомів, останній з яких під назвою «Грім в ковальні Бога» видається особливо актуальним у світлі нинішніх подій в Україні. Крім того, є кілька окремих проектів, серед яких слід особливо відзначити сольний альбом Сергія Василюка «Сховане обличчя». Гурт часто запрошують на різноманітні фестивалі, музиканти побували з виступами у Білорусії, Польщі та Росії.

Гурт відзначився також чималою кількістю композицій із фантастичними, зокрема міфологічними, мотивами: «Пісня Чугайстра», «Гнилгород», «Хрестини вовкулаки», «Віряк», «Меч Арея», «Сонеччоловік», «Стежки обрію», «Кривавий танець», «Шепіт води», «Колір ночі», «У цьому полі, синьому, як льон», «Небо». Так, наприклад, у композиції «Золотос-

лов», що є скороченою версією народної колядки, описується Світове дерево і створення світу, а в «По вранішній зорі» — постать химерної дівчини, описом схожої на мавку. Цікава реалія звучить у «Дорозі в ліс»: люди звели стіну між собою та нечистю, але ліричний герой сміливо її «перестрибує», аби поспілкуватися із духами Природи, стверджуючи своїми вчинками дурість добровільної ізоляції. У поєднанні з автентичними інструментами такі рокові пісні звучать особливо привабливо, а чарівливі тексти відбиваються яскравими образами в уяві слухачів. Коли говорити про вітчизняну фентезійну музику, то це вона і є!

Чарівна історія Дж. К. Ролінг

До будинку на похмурій околиці Единбурга під'їхав стильний автомобіль. З авто вийшла пасажирка — невисока світловолоса жінка, схожа на шкільну вчительку. Вона пильно придивилась до вікна на одному з верхніх поверхів. Їй здалось, що за склом стойть інша жінка — з темно-русявим волоссям, бліда, сутула й сумна. Світловолоса дивилась на привид зі свого минулого, її щоками текли слози, а губи беззвучно шепотіли: «Тобі буде важко, але потім все буде добре. Ти навіть не уявляєш, наскільки все буде чудесно...»

ПРОЛОГ. ГОГВОРТС-ЕКСПРЕС

Символічно, що пригоди Гаррі Поттера починаються з Гогвортського експресу, який відправляється з чарівної платформи вокзалу Кінгс-Крос.

...1964 року у вагоні потяга, що прямував з Лондона до Шотландії, познайомились Пітер Ролінг та Анна Волант. За рік вони побралися, а 31 липня 1965 року в них народилась дочка, яку назвали Джоан... В грудні 1990 року Джоан Ролінг, не надто успішна молода секретарка, їхала потягом з Манчестера в Лондон. Потяг затримався в дорозі, від нудьги Джоан дивилась у вікно, і раптом у неї в уяві виник портрет худенького зеленоокого хлопчика в окулярах зі шрамом у формі блискавки на лобі. Дивним чином Джоан було точно відомо, що скоро цей хлопчина отримає запрошення у школу магії, що стане початком великих пригод...

Якби не ці два потяги — не було б ані Гаррі Поттера, ані Гогвортсу, ані 400 мільйонів екземплярів проданих книг. Життя надасть Джоан кілька важливих уроків перед тим, як вона напише про магію на сторінках книжок.

УРОК ПЕРШИЙ. ЗЛІСВАРІННЯ

Маленька Джо Ролінг росла фантазеркою і любила розповідати нею ж придумані казки. Першою слухачкою стала її молодша сестричка Ді. Найкращими друзями дитинства були сусіди Ян та Вікі Поттер. Ян постійно одягав мантію, гостроверхий капелюх і починав «чаклувати» й варити зілля разом із подругами, котрі були за відьом.

Дитинство Джоан і її сестри Діани було цілком звичайним, сповненим дитячих ра-

© Художник: Henry Wong

достей і неприємностей. В сімейному казанці Ролінгів варила звичайна англійська вівсянка, голова сім'ї непогано заробляв на заводі Rolls-Royce, мати працювала шкільною вчителькою.

Джоан було п'ятнадцять, коли стало відомо, що її мама важко хвора. Діагноз-вирок — «розсіаний склероз». Врятувати від нього могло хіба що чарівне зілля. Джо вчилася у школі, потім в університеті Ексе-тера — і постійно думала про те, яка тонка межа, що відділяє нас від смерті, і які марні спроби відгородити наше крихке життя від катастрофи. Тіло Анни Ролінг перетворювалось в напівживу руїну на очах у дочок і чоловіка, її пам'ять і розум витікали піском крізь пальці...

...Повернувшись додому після доленосного потяга Манчестер-Лондон, Джо одразу ж почала записувати свої ідеї. В грудні того ж року померла її мама. Джоан якраз писала «Гаррі Поттера», коли отримала прику звістку. Смерть матері сильно вплинула на її роман і вона більш детально описала втрату батьків Гаррі, адже добре знала це почутия.

УРОК ДРУГИЙ. ЗАХИСТ ВІД ТЕМНИХ МИСТЕЦТВ

Після смерті матері Джоан поїхала до Португалії, в місто Порту, де почала викладати англійську мову. Там вона познайомилася із телевізійним журналістом Жорже Арантесом. Вони побралися у жовтні 1992 року, а 27 липня 1993 у них народилась дочка Джесіка. Однак сімейна ідилія тривала недовго — того ж року одного листопадового ранку після чергової сварки Джоан забрала дочку і пішла від чоловіка. В грудні вона з Джесікою та трьома розділами «Гаррі Поттера» у валізі переїхала в Единбург, щоб бути поряд із сестрою (їхній батько несподівано одружився з молоденькою секретаркою, і йому було вже не до них).

Джоан винайняла невеличку квартиру. Державної допомоги — 70 фунтів на тиждень — ледь вистачало на прожиття. Коли здавалось, що смуга невдач ніколи не закінчиться, відволіктися Джоан могла завдяки улюбленийій справі. Вона гуляла з

«Те, ким ми є насправді, набагато більше залежить не від наших здібностей, а від нашого вибору».

© ФОТО: Артем Острожинський

доночкою, поки маленька не засинала, а тоді йшла до однієї з міських кав'ярень (зокрема Nicolson's та The Elephant House). Там Джоан з головою поринала у свою казку, яка розквітала все новими й новими барвами. Набули плоті й крові головні герої. Всезнайка Герміона Грейнджен — це сама Джо в дитинстві, хоча є в ній щось і від сестри — красуні Ді. Рудий Рон Візлі схожий на її шкільного приятеля Шона Гарріса, у якого був справжній «Форд Англія». А сирота Гаррі... це теж частина самої Джоан. Йому вона подарувала свої надії, страхи й переживання разом з власним днем народження.

Тодішні життєві обставини наклали свій відбиток на твір: вдитячій за задумом книжці з'явилися досить похмурі епізоди. Ночами, сидячи біля дитячого ліжечка в холодній квартирі й слухаючи, як під підлогою шкrebуться миші, Джо відчувала, ніби довкола неї кружляють жахливі дементори — безжалільні стражі Азкабанської в'язниці, які випивають з людей жагу до життя, радість буття, а головне — надію...

УРОК ТРЕТИЙ. ЧАРОДІЙСТВО

На написання першої книги пішло п'ять років. Закінчити її вдалося завдяки Шотландській раді мистецтв, яка виділила Ролінг невеликий грант у рамках підтримки дитячих письменників. 1995 року Джоан завершила книгу і показала її своїй сестрі. Діані дуже сподобалось, і це надихнуло Ролінг. Надрукувавши розділи роману на старій друкарській машинці, вона відправила їх літературному агенту, але той відмовив, заявивши, що проект неприбутковий, сучасні діти мало читають і в чарівні палички більше не вірють. Проте Джо не здалася і через деякий час таки знайшла іншого агента. Крістофер Літтл погодився представляти Ролінг під час пошуків видавця. Роман було відправлено у дванадцять видавництв, але усі вони відмовили у публікації. Аж через рік лондонське видавництво Bloomsbury погодилося надрукувати книгу, придбавши її за 4 тисячі доларів. Оскільки видавці побоювались, що хлопчики можуть відмовитись купувати книги, написані автором-жінкою, було вирішено використати ініціали. Джоан не мала подвійного імені, тож для другого ініціалу обрала ім'я своєї бабусі Кетлін.

26 червня 1997 роман було опубліковано і дуже скоро він став справжньою сенсацією. За п'ять місяців після виходу книга отримала першу нагороду — Nestlé Smarties Book Prize. На початку 1998 року в США було проведено аукціон за право на публікацію роману, який виграло видавництво Scholastic за 105 тисяч доларів. Щойно отримавши кошти від видавництва, Джоан купила будинок в гарному районі міста, і вони з Джесікою переїхали.

Гогвортський експрес набирає швидкість на шляху до світової слави. Отримувати свою першу літературну премію Джоан Ролінг пришла в потертих туфлях, куплених на розпродажі, — дорогі бренди з'явилися у її гардеробі значно пізніше. Перший тираж «Філософського каменя» склав усього тисячу екземплярів — а на сьогодні у світі продано 400 мільйонів книг про Гаррі Поттера. На перші літературні читання прийшли в основному працівники крамниці — але минуло кілька років і Джоан була змушена обмежити кількість інтерв'ю, адже вони займали надто багато часу.

Раптова слава й багатство шокували колишню бідну вчительку. Вона наче залишалася все тією ж Джо, але її життя магічним чином змінилось. Ролінг не могла дозволити собі марно витрачати величезні прибутки від «Поттеріані»: зараз вона очолює кілька благодійних фондів і вкладає кошти у розробку засобів проти розсіяного склерозу, що згубив її матір.

Другу книгу, продовження Гаррі Поттера, було опубліковано в липні 1998 року, а вже у жовтні того ж року кінокомпанія Warner Broses придбала права на екранизацію перших двох романів. На знімальний майданчик Джоан Ролінг увійшла королевою. Вона домоглася, аби їй надали творчий контроль над фільмами — кінокомпанія багато в чому враховувала побажання та ідеї Ролінг, зокрема стосовно сценарію та кастингу. Написана нею казка оживала просто на очах...

УРОК ЧЕТВЕРТИЙ. ПЕРЕДБАЧЕННЯ ДОЛІ

Успішна письменниця, мільйонерка, улюблениця дітей і дорослих з усього світу, Джоан Ролінг не переставала нагадувати собі, що вона всього лиш мати-одиначка і, судячи з усього, такою й залишиться. Нала-

годити особисте життя їй довго не вдавалось. Однак не випадково віщування вважається найскладнішим предметом Гогвортсу: ніколи не знаєш, що готове тобі доля. Двотисячний рік приніс Джоан Орден Британської імперії та найкраще в житті знайомство. В гостях у друга вона зустріла лікаря-анастезіолога Нейла Мюррея. Джо була вражена: перед нею стояв дорослий Гаррі Поттер, що виріс із підлітка в імпозантного високого брюнета в окулярах, схожого на рок-зірку. Нейл хоч і не читав книг про Гаррі Поттера, та не на жарт зацікавився їх автором. Як жінкою, а не як письменницею-мільйонеркою. На Різдво 2001 року Нейл і Джоан побралися. 24 березня 2003 року у них народився син Девід Гордон, а 23 січня 2005 року — дочка Маккензі Джин, якій Джоан присвятила шосту книгу про Гаррі Поттера. «Я завжди мріяла мати саме трьох дітей, тож тепер я справді щаслива!» — казала Джоан.

ЕПЛОГ. ЩАСЛИВИЙ КІНЕЦЬ

...Останню книгу епопеї Джо писала в кімнаті готелю The Balmoral в Единбурзі. Там утиші й спокої вона могла з головою припинити у свій світ. Роман було закінчено 11 січня 2007 року — про це авторка власноруч написала на зворотній стороні бюсту Гермеса, що стояв у її номері. Поставивши крапку останнього розділу останньої книги, Джоан залилась слізами. Лишився тільки епілог, але він був написаний давним-давно — Джоан завжди знала, чим усе закінчиться.

Коли Ролінг ще працювала над останньою книгою, вона знялась в документальному фільмі «J. K. Rowling... A Year In The Life». У ньому вона відвідала свою стару квартирку в Единбурзі, де закінчила першу книгу про Гаррі Поттера. Вперше повернувшись до цієї квартири, вона розчулилась до сліз, сказавши: «Саме тут я справді повністю змінила своє життя».

Найпопулярніша в світі казка закінчується словами: «Шрам не болів уже дев'ятнадцять років. Усе було добре». Довга, місяцями страшна, але все-таки чарівна особиста казка Джоан Ролінг дійшла до щасливого фіналу. Але цей фінал розтягнеться ще на багато-багато років...

Артем ОСТРОЖИНСЬКИЙ

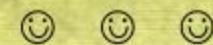
Художник: Octane

Художник: Таємничий_шанувальник_футболок_Aренея

— Мені здається, що ти зробила на мене порчу...

— Що? Я тебе благаю... ми живемо в ХХІ столітті, яка порча? Побійся Перуна!

— Привіт, як життя?

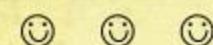
— Та ось, одружився з відьмою.

— О, і хто у вас головний?

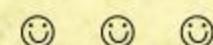
— Я!

— Справді?

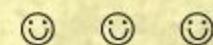
— Дружина так вирішила, і взагалі, мені ніколи, я пішов трави збирати, а то місяць зростаючий.

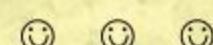
Ти розумієш, що люди дивно до тебе ставляться, коли помічаєш, що вони перевіряють, чи можеш ти увійти в їхній дім без запрошення, а лід для коктейлів роблять зі святої води.

Ти худенька, красива, відмінно навчаєшся і добре готуєш — та ти відьма!

Подивись на свого хлопця-магла і потім на мене. На свого хлопця і знову на мене. Так, я на мітлі.

Син толкіністів єдиний у класі не отримав оцінки за твір, тому що написав його на синдарині.

• ІЗ МІФІВ НА ЕКРАНИ •

«Старе кіно» — як багато емоцій викликають ці слова... Більшість несвально скривиться, дехто пригадає давні часи телевізорів-коробок, а інші байдуже знизають плечима. Та не слід недооцінювати минуле століття, адже то був розквіт кіностудії імені Олександра Довженка.

«Тіні забутих предків», «Лісова пісня», «Вечори на хуторі біля Диканьки» — усі ці твори, написані за мотиваами українських язичницьких вірувань, були чудово екранизовані, а деякі — й не один раз. З цими екранизаціями пов'язано чимало цікавих фактів:

- За обробку Гоголівської оповідки взявся Іван Драч, який і створив неповторний сценарій «Пропалої грамоти».

• Головні ролі «Тіней забутих предків» і «Пропалої грамоти» виконав відомий того часу актор Іван Миколайчук. Він також зіграв у наступній, але російськомовній екранизації «Лісової пісні» 1980-ого року.

• Під час презентації «Тіней забутих предків» у вересні 1965-ого року з різкою критикою арештів серед інтелігенції, які відбулися того літа, виступили Іван Дзюба, Василь Стус і В'ячеслав Чорновіл, після чого зазнали гоніння від радянської влади. У 70-х роках фільм був взагалі заборонений.

Та найголовніше, що це якісні цікаві фільми — перші ластівки фентезійного кінематографу в Україні. Варто лише поглянути на Мавку гарненької Раїси Недашківської — і глядача одразу затягує у чарівні ліси, населені химерними істотами, а ролі Миколайчука змушують то сміятися, то плакати. Тож не бійтесь старого кіно — воно непревершене!

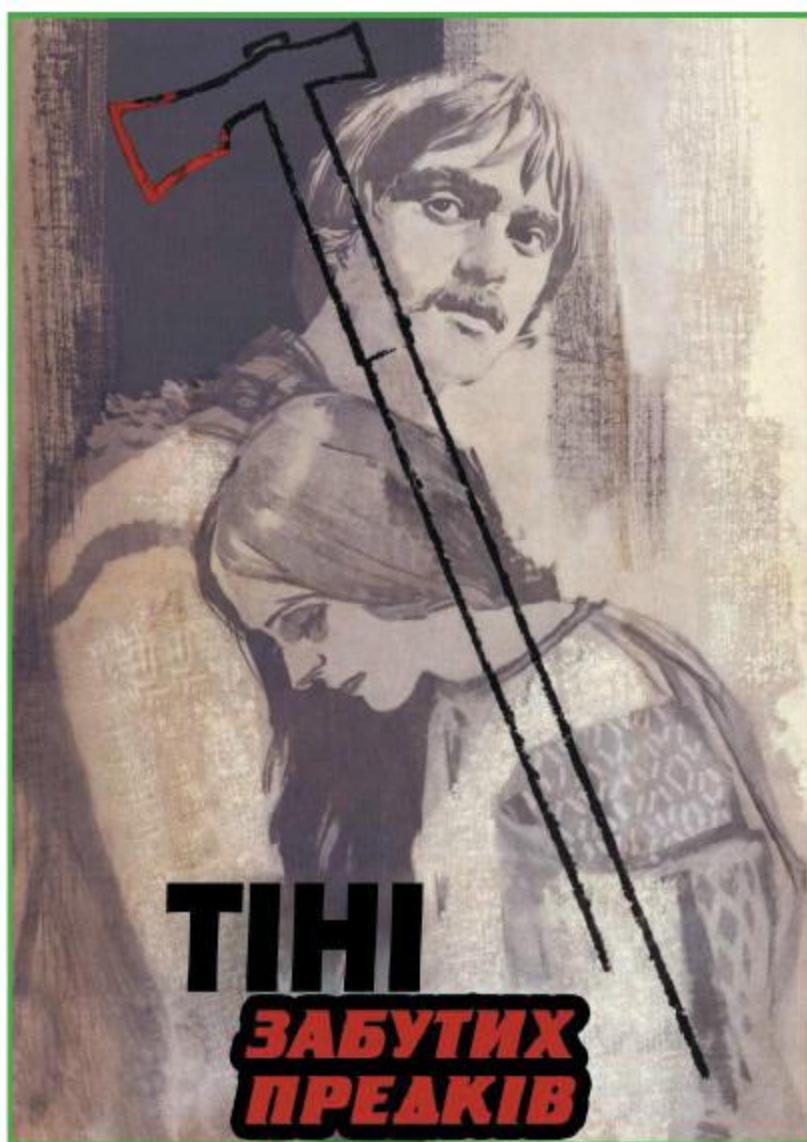

ЛІСОВА ПІСНЯ

(1961)

Настає весна, зеленіють дерева, прокидаються таємничі створіння, що живуть між гіллям і у воді... У цю пору навідався до лісу дядько Лев зі своїм племінником Лукашем, щоб поставити нову хату. Хлопець то молодий і ставний, роботою ще не зваблений. Вирізавши собі нову сопілку, він тільки й знай, що стежки витоптує і грає чарівні мелодії. Розбудив тією музикою він Мавку — вродливу лісову князівну, що ластівкою зірвалася на ті звуки юної душі. Так і почалося кохання Мавки і Лукаша — нещасливе, але прекрасне.

«Лісова пісня» — це ода вільнолюбному духу. Химерні істоти, що завжди слідують велиенню серця, — мавки, лісовики, русалки, водяники, перелесники, потерчата — не вбачають у своєму житті перешкод, вони живуть легко, пристрасно, немов в останнє. Зовсім не так, як люди...

ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ (1964)

Два ворожих гуцульських роди — Гутенюки й Палійчуки — ніколи не втрачали нагоди пустити одне однуму кров. Саме під час однієї з таких бійок і зустрілися Іван Палійчук та Марійка Гутенюк. Так почалася історія українських Ромео та Джульєтти...

Ta їхнє щастя було недовгим: поки Іван був на полонині, Марічка загинула. Згорьований парубок намагався забути Марійку, навіть одружився з нелюбою, але все одно не зміг жити без коханої і врешті-решт знайшов свою смерть.

У фільмі на вас чекає історія на межі дійсності й марення, солодка музика флюїри і тривожні звуки трембіти. Ви побачите людське щастя та горе, що кружляють в одвічному танку життя та смерті, почуєте щирій сміх та не менш щирі слези, бо «так, як плачуть гуцули, ніхто не може плакати» (С. Параджанов)

Українське кіно
Українською словою

Пропала Грамота

За мотивами ранніх творів
І. В. Гоголя

ПРОПАЛА ГРАМОТА (1972)

Якось гетьман загадав козаку Василю відвезти грамоту цариці в Петербург. Той, недовго думаючи, зашив її в шапку, скочив на коня і помчав кудись у бік столиці Російської імперії. З цього і починаються веселі та захопливі пригоди, що не раз викличуть у вас усмішку, а подекуди — й відвертий сміх.

На шляху відважний козак Василь зустріне чорта (доброго, правда), зажуреного, але хвацького козака Андрія, що стане йому за побратима, і... свою дружину у подобах відьми та ще й цариці. Нелегко йому доведеться, але міцний український дух не зламає ніяка нечисть. Головне тільки не згубити довірену грамоту...

Комедію відзняв відомий режисер Борис Івченко, а над музичним супроводом працювала народна артистка України Ніна Матвієнко.

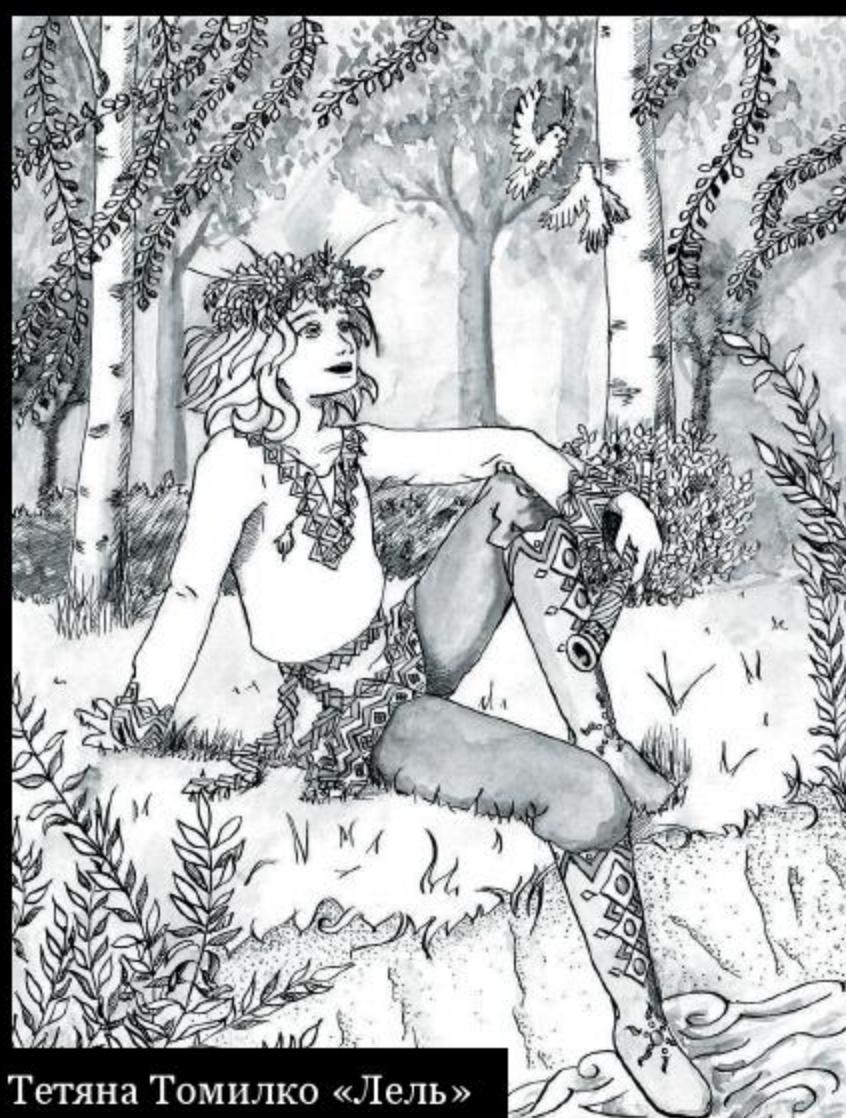
Катерина Бишик «Сонце-Божич,
Ранкова і Вечірня зорі»

Катерина Бишик «Хорс»

Українські химери

Галерея міфічних створінь

Тетяна Томилко «Лель»

Дмитро Зінчук «Мольфар»

Художник: AtreJane

ЧИТАЛЬНЯ

Наталія Дев'ятко

Загублена пам'ять

(фрагмент із роману "Злато соня, син боди")

Xолодною видалася зима того року. Птахи нальоту замерзали, а сніг рипів, неначе скаржився на життя і голосно кляв людей за свої негаразди.

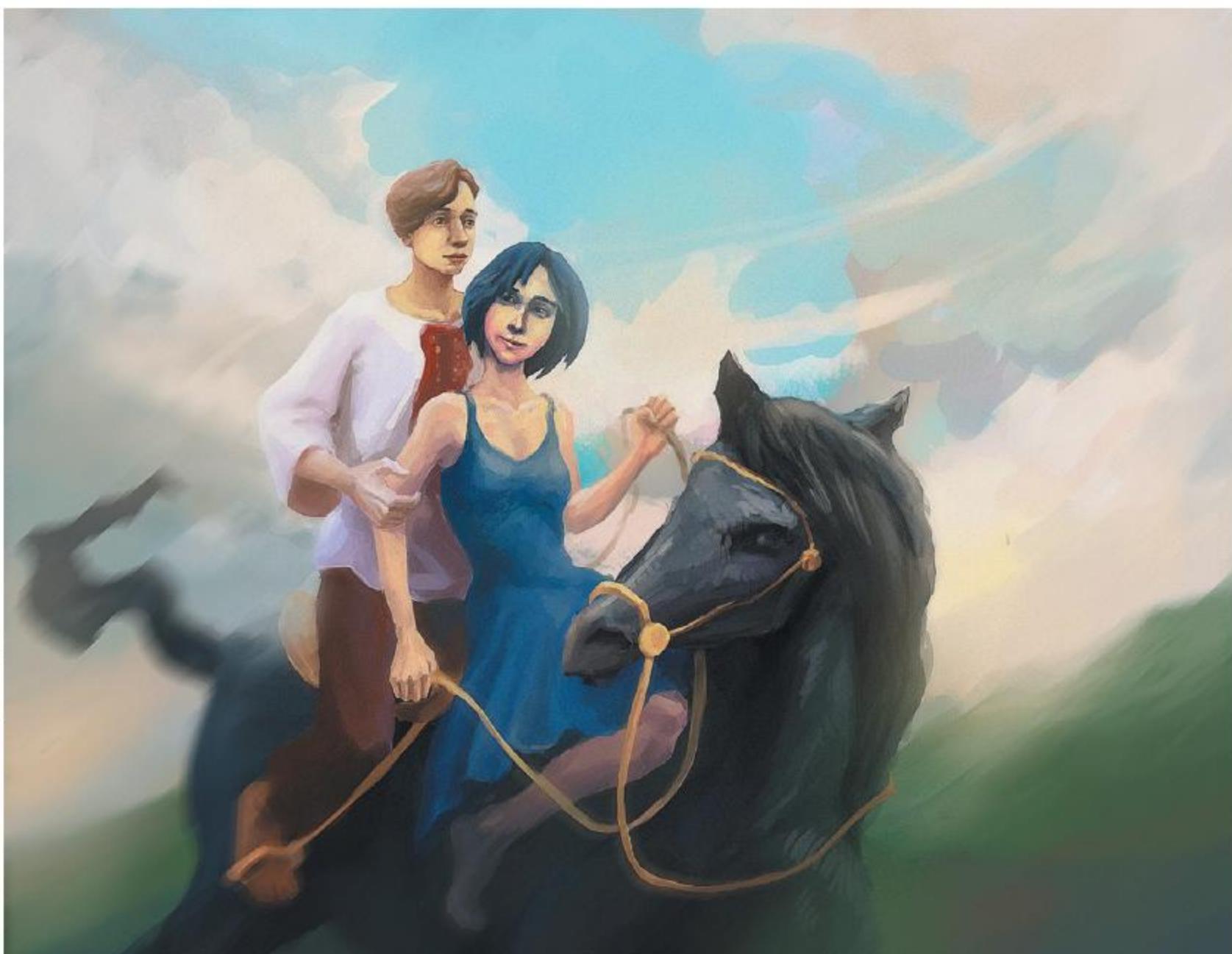
Якось забрела на узлісся сирітка, мальенька дівчинка з містечка поблизу стародавнього лісу, клапті якого ще залишилися на багатостражданній землі. Від снігового блиску у дитини мерехтіло в очах, та сонце ховалося за пухнасті, вбрані снігом гілки старих ялин, і сяйво на землі тъмяніло. Раз по раз провалюючись у замети, іноді ледь не до поясу, ішла дівчинка далі, дмухаючи на затерплі від морозу руки, — діряви

рукавички зовсім не гріли маненьких пальчиків.

Сутінки лягали на землю, присипану вечоровим золотом погожої днини, що добігала кінця. Сів на гілку великий ворон — захилася гілка, обваливши за дитиною зимове лісове хутро. Тепле біле хутро, що дарує сон, і сон той вічний, лагідний, зимовий...

Притулилася дівчинка до захолого, сплячого стовбура, наче допомоги у сонного дерева попрохала, бо несила їй вже була йти.

Засинала дитина в обіймах коренів розлого-го дуба, і тільки ворон тоскно каркав у сутінках.

Художник: Петро Круль

Раптом тендітна жіноча рука торкнулася щоки дитини, поправила хустину, що з'їхала по русявому волоссю, мовби по сонних думках. Панською була рука незнайомки, хоча й без коштовностей. Нахилилася панночка до дитини, дмухнула на вій, та не сновидіння насилаючи, як зазвичай це робила, а відганяючи смертний сон.

Поворухнулася дівчинка, розплющивши очі, що сяйнули блакиттю у густих сутінках. Побачила дитина чорняву панночку, але не відсахнулася.

— Хто ти? — тихо запитала дівчинка.

Панночка підвела. Темна на ній була сукня, неначе зіткана із сутінкового туману, крізь який несміливо проглядають сузір'я. Сяйвом місяця, що сходив над небокраєм, плелося мереживо на пелені і по краю рукавів. А зі срібного паска світили справжні зірки, гойдаючись на китицях, роняючи блискітки на сніг.

— Я — Ніч, — осміхнулася панночка. — А що ти робиш у лісі о такій порі? Ти б замерзла, якби ворон тебе не знайшов і мене не покликав.

Сумно опустила дитина очі додолу. Не могла вона розказати навіть цій дивній красуні, як ображають її однолітки, насміхаються, знущаються, кепкують над мріями і бажаннями, випадково про них дізвавились. Несила їй було так більше жити: без батьків, без друзів, без коханого. Бо не така вже й маленька була, тільки що найнижча серед однолітків, над якими теж доля познущалася, покинувши напризволяще.

Та господині темряви не треба чути людського голосу, щоб довідатися, що муляє дитяче серце. Присіла вона на сніг, кольори її сукні змінювалися, непомітно переходили у глибокі сутінки, надаючи коштовному сніговому блиску таємничості. Обережно зняла діряві рукавички, дмухнула на закляклі руки, і від того подиху стало тепло-тепло, але не так, як перед тим від зимового сну, що потай підкрався до знесиленої дівчинки.

— Смерті шукаєш, дитино, — мовила стиха Ніч, дивлячись в ясну блакить дівочих очей.

— Не шукай. Та мене недарма ти боїшся. Можу я поставити перед тобою випробування нездоланні, можу одурити чи віддати морозу на поталу. Гralася я людьми, і доки

сонце сходить, гримусь... Але тобі шкоди не заподію.

— І чим же заслужила я таку ласку? — розсміялася дівчинка, і мовби сніг сильніше заіскрився від відлуння її голосу.

Всміхнулася панночка з мінливими нелюдськими очима.

— А ти ще не знаєш моєї ласки. Прихильна я до всіх, чиї серця палкі, воля сильна і хто стає втікачем від світу людського.

Відпустила Ніч дитячі руки і сама встала. Розгорялися сузір'я веселкою на її сукні, і в небі шляхами незвіданими лягали. Хиталися на китицях її паска зорі, неначе давній годинник час людських життів відмірював.

Дмухнув вітер, обсипав черноволосу сніговим пилом, і сніжинки затримались у волоссі зірочками-крижинками. Мовчазна Ніч дивилася вглиб лісу, роздумуючи, а тоді озирнулася до дитини, що теж підвела.

— Якщо тікаєш ти з людського світу, то йди зі мною. Бо лише під моїм покровом зникає все, виплекане і збудоване людьми, і тільки справжнє залишається. А ще залишається пам'ять, від якої відмовляються люди заради сучасних винаходів і розваг. Тікай зі мною, дівчино! Весело і вільно буде тобі у моїх володіннях, і час майже не займатиме твого життя.

Однак стережися володінь моїх, дитино! Підступні вони: як відчувають, що пригорнулося твоє серце до людського світу, що озирнулася ти, за людським щастям шкодуючи, втратиши владу над темними просторами. Втратиши назавжди владу, а, можливо, і життя.

То підеш зі мною, чи відвести тебе назад, до людей?

Глибокими були нелюдські очі, повні прадавнього вогню, від якого по крові розливається жах і пристрасть, жага, сповнена нестримної радості. Сміливо дивилася в безодню цих мінливих очей дівчинка, а тоді простягнула руку, даючи мовчазну згоду із посмішкою на вустах.

Накрила Ніч дитину зоряним крилом, і спокій повернувся до засніженого зимового лісу. Тільки ворон чорнів на гілці плямою, наче сторож сну, від якого лише навесні можливе пробудження. Й іноді линуло до неба його розлоге «кра-кра».

Коли зійшов місяць, ворон розправив крила і полетів на простір засніженого поля, де ще зосталися шматки поки нерозораного степу.

Давно це було. Багато літ відтоді минуло. Прокотилася по тій землі страхітлива війна, де брат воював проти брата, та кров'ю нарешті об'єднала розкрайну людьми країну. Тъмяніли прaporи, вицвітали їхні криваві кольори, а тоді замість червоної заграви розлилося на прaporах небо і заколосилося стигле жито.

Хоча і казав дехто, що не на добре, коли сонцю у життедайній владі відмовляють, а вода хвилею до неба дістає і там лишається. Але не повірили в силу сонця, тільки хліба хотіли і голоду боялися. Відкинули люди прадавнє благословення життедайного світила...

Жив тоді у тій країні золотого жита хлопчик на ім'я Остап. Люблили його батьки, як люблять молодшого у родині, бажаного і довгоочікуваного сина. Ріс той хлопчина вродливим, був вправним у багатьох вміннях, хоч не дуже слухняним. Та іноді у карих очах бодай на мить процидалося свавілля, приборкане, не потайнє і вкрай небезпечне. Не міг бачити себе Остап у таку хвилину, але змінювались його очі, коли дивився він на степові простори чи стояв над гірською кручкою.

Так би і прожив своє життя Остап — закохався, одружився, виховав діточок і пішов би у вирій на спочинок, та судилося інше... Було йому років дванадцять, коли батьки вирішили відсвяткувати Різдво у бабусі і дідуся, що жили в селі, яке межувало зі стародавнім Поліссям.

Дорослі гомоніли в сусідній кімнаті, гудів вітер за вікном, спала вкрита сніговим покривалом земля, а барвисті візерунки на білій печі у темряві виглядали чорними. Не спалося хлопцю, якесь щемке передчуття муляло груди, стискало серце, змушуючи битися все швидше і гучніше.

Остап підвівся, тихесенько вдягся і непоміченим шмigonув за двері — туди, де у місячному свіtlі діамантами ярився сніг.

На вулиці було не холодно, тільки іноді налітав вітер, розгойдуючи чорні кістяки

дерев, різав замети тінями, чіткими у місячному свіtlі. Моторошно стало хлопчику, та йшов він далі, наче кликав його хтось і чекав на узлісці.

Вітер нагнав хмару на місяць, упала бліда темрява на ліс, вдалині завив вовк. Далеко у морозному повітрі рознесло виття понад землею. А тоді хмара відійшла, й Остап побачив її.

Чорна вершниця, вбрана у темні оксамитові шати, русяве волосся розпущене, наче плащем її вкриває, а шкіра перлинно-бліла, й очі блакитні, ясні. Весела вершниця, та не людськими веселощами. І кінь її незвичайний, ніби хмара нічна, що конем обернулася, і замість блискавок у нього золота зброя, і золоті копита вибивають із землі фонтани іскор, й очі у коня темні, лихим вогнем потойбічним палають.

За мить роздивився все те хлопчик і запам'ятав на все життя. А вершниця вже скакала далі, і сміх її був дзвоном кришталевих дзвіночків, а волосся сяяло у місячному свіtlі, жаринами золотавими виграючи. І там, де падали іскри з-під копит дивного коня, розсипом залишалося тліюче самоцвітне каміння.

Зникла вершниця на засніжених просторах, а хлопчик кинувся за нею. Шукав він серед снігу щедро розсипані коштовності, та не через жадобу, а заради пам'яті. Але знаходив лише гарячі камінчики, розжарені свіtlом, багряні, схожі на яшму, тільки не на застиглу, а на живу, щойно з землі народжену.

Нікому не розказав Остап про нічну пригоду, та здалеку іншими ночами бачив дивну вершницю, і серце його хвилювалося, сповнюючись невідомого досі почуття. Закохався він у ту дівчину, а коли повернувся додому в місто, зробив з багряної яшми браслет, вклав камінці у складний шкіряний візерунок, бо свердлити самоцвіти, щоб нанизати на нитку, рука не піднялася. Була тепер ця річ йому оберегом.

Тепер ще частіше змінювались очі Остапа, наче чужими ставали, очима того, хто бачив набагато більше, ніж інші підлітки, і не раз дивився у вічі загибелі. Особливо часто це траплялося, коли замислено глядів хлопчина на свій оберіг, поринаючи у марево неясних спогадів, що втікали від пам'яті. Носив Остап той браслет, майже не знімаючи, а

роки текли повноводною рікою, чий колір люди віддали на своїх прапорах небу.

Змужнів Остап, закінчив школу, були у нього ширі друзі і весела компанія. Та ніхто не зінав, чи в змозі хтось, із ким він піднімав чарку за веселим і майже неп'янім застіллям, стати йому побратимом. Зустрічалися на його шляху і вродливі дівчата, які подобалися молодому серцю, та іноді тъожкало воно, як тоді у передчутті напередодні Різдвяної ночі. І тоді сумно ставало Остапу і чомусь нестримно весело водночас, як буває, певно, тільки під час буревію, коли дивишся на стихію, а душа твоя сміється від захвату, що подолала свій жах перед силою давньою і посправжньому ніким ще нездоланою.

Настав травень, над землею шлейфом простяглися паході яблуневого цвіту і польових квітів. І здавалося, що зірки дзвенять передзвоном в ясному небі.

Друзі збиралася відсвяткувати на природі настання погожих днів. Вони розпалили багаття, смажили м'ясо, хліб та картоплю, розповідали веселі історії, сміялися, співали, з насолодою вдихали терпкий дим вогнища, неначе у дитинство поверталися. Та не пили, бо пляшка вина, яку вони прихопили з собою, розбилася дорогою.

Весело було друзям, затишно. Близче до ранку заснули вони у наметах в обіймах тих, кого потай вважали обранцями, з ким бажали поєднати життя і долі. Холодно ще було вночі, от закохані і гріли обіймами одне одного. І тільки одному з них, як завжди, не знайшлось пари.

Довго дивився Остап на згасаюче багаття, гралися багряні відблиски в його потемнілих очах, ніби згадки про пожежі, чий попіл давно змішався з землею. А коли почало розвиднюватись, пішов хлопець на озеро.

Мов у гладенькому дзеркалі відбивалися у воді ніжно-рожеві вранішні хмаринки, які зникнуть, щойно зійде сонце. Остап сидів на березі озера, слухав чисті переспіви птаства.

Та раптом стукнуло копито, зачепивши об камінець, зблиснули золотаві іскри, падаючи у соковиті трави, а по озеру розійшлися кола. Напувала свого чорного коня панночка з довгим русявиим волоссям.

Підхопився Остап, побачивши диво на іншому березі озера. Майже не змінилася вершниця з того часу, коли бачив він її серед снігових просторів, тільки наче трохи старшою та вищою стала. Від хвилі ще не пізнаного почуття запаморочилася голова.

Панночка погладила свого коня і вже збиралася скочити в сідло, і в цю мить Остап гукнув до неї:

— Не їдь!

Замовкло птаство у передчутті появи сонця. Налетів вітер, холодний, передсвітанковий, від подиху якого серце вмить крижаніє. Та не зважив хлопець на цю пересторогу, і дівчина теж не зважила.

— Не їхати? Чому? — розсміялася вона, і срібним сміхом веселощів сипнуло з її спокусливих вуст.

— Бо я кохаю тебе... — прошепотів Остап.

Прошепотів, не крикнув, та вклав у шепіт усі свої почуття і надії, всі свої сподівання на диво, що зустрілося йому знову, що має або змінити життя, або відібрati.

Він прошепотів, та вона почула, і дивлячись на гордого хлопця, відчула, як сповнилося серце невідомим почуттям, і від того почуття млосно і спекотно водночас. Але дівчина засміялася знову, і срібло сміху потьмарила темрява її вдачи.

— Кохаєш? Якщо кохаєш, то все, що побажаю, для мене зробиш?

— Все зроблю, — пообіцяв Остап, та байдужість, що запанувала у блакитних очах красуні, лякала серце.

— То йди до мене, любий! — веселилася молода панночка, чиєю старшою подругою і заступницею була Ніч. — Йди до мене по воді! Йди до мене по світанковому дзеркалу її застиглих хвиль!

Відсахнувся хлопець, та лише на мить. Шугнули непокорою його очі, освітилися лихими свавільними вогнями. І зінав він, зінав напевно, що зможе зараз перейти озеро, доки сонце не визирнуло з-за виднокраю. Зможе, якщо не прокинеться в його душі страх чи сумнів.

Ступив Остап на воду, і дзеркальне полотно озера втримало його, тільки легкі кола розходилися від обережних кроків. Ішов хлопець, розуміючи, що і дівчина з чорним

конем незвичайні, і він сам, і це озеро, що зараз не має дна. Як засумніваєшся — впадеш у безодню і згинеш...

Більше не всміхалася дівчина, очам своїм віри не йняла і від почуттів байдужістю захищалася. А за спину у неї сходило сонце.

Вдарив золотий промінь Остапа по очах, згасив дивні вогні. Спіткнувся хлопець, не встигнувши перейти від берега до берега, відчув затамований подих безодні, яка втілилася у цьому озері в передсвітанкову годину, і, як ніколи, захотів жити.

Схопила Остапа за руку дівоча рука, не віддала безодні. Летів чорний кінь, ледь торкаючись землі. Остап сидів за вершинцею, обіймаючи її за талію, відчуваючи тепло людського тіла і стукіт наляканого серденька. Йому було так добре зараз, неначе знайшов втрачену половинку, неначе тепер нічого лихого їм у житті не зустрінеться, коли залишиться разом. А вона шепотіла: «Ми втечимо... втечимо від сонця...». І гнала коня на захід, на захід, на захід...

Ніби крізь марево сну, бачив Остап, як вони минали місто, як виростали попереду береги широкої ріки. Вода кипіла під копитами чорного коня і ярилося золото сонця, яке намагається наздогнати втікачів...

А ще у тих світанкових туманах він бачив іншу чорну вершину із нелюдськими мінливими очима і співучим голосом. Щось запитала вона, а дівчина так само мелодійно їй відповіла.

Сонце гналося за ними, та хмари єдналися з маревом, і швидко світило вкрило туманом. Вони спустилися на землю, залишили коня, а самі, взявши за руки, пішли до урвища.

Сиділи двоє над крученою, дивилися, як у мареві скипає вода, розбиваючись на порогах, кидає бризки на скелі тъмяними жменями стародавніх коштовностей. І там, над прівою, але живою, не потаємною, сказала дівчина, що звуть її Галиною й розказала і про засніжений ліс, і про панночку Ніч. Остап теж розповідав їй про своє життя, про школу, про продовження навчання в університеті, і тільки співати тут не насмілився, пам'ятав, що давно немає на Дніпрі порогів — все сковало змертвіла вода водосховищ, отруїла і землю, і воду, і повітря, і весь світ. А тут, у цьому світі чи спогаді, пороги ще були, grimіли нижче за течією, чекаючи на сміливців, що

не побояться наблизитися до них, всі страхи свої доляючи.

Так вони і сиділи понад Дніпром. Остап обіймав Галину за плече, а дівчина роздивлялася шкіряний браслет з яшмовими камінцями на руці Остапа і тихенько всміхалася, відчуваючи, як лагідним болем калатає власне серце.

Остап і Галина зустрічалися часто. Майже все літо подорожували вони рідним краєм на чорному коні, що тікав від світанків, і іноді здавалося Остапу, що завозить їх той кінь і в минулі часи, й у зовсім далекі землі. А коли хлопцю вже час було поверратися в місто на навчання, розповіла дивна подруга панночки Ночі йому таємницю, як і надалі їм не розлучатися. Блищали її очі, вигравали барвами почуттів, і все більше закохувалася Галина у хлопця, який вперше побачив її ще в дитинстві.

Дивною була розповідь Галини, найдивнішою за всі їхні зустрічі, та вже наступного дня Остап прокинувся вдосвіта і, торкнувшись браслета з багряної яшми, прошепотів ім'я коханої... і зустрів. Зустрів Галю на автобусній зупинці! Дівчина стояла, тримаючи сумку з книжками, наче теж збиралася до університету. Вони поїхали разом.

Так і повелося: прокинеться Остап раніше за сонце, покличе, й обов'язково зустріне кохану біля будинку, в транспорті або після занять. Вона приходила завжди різною, але посмішка квітла на дівочих вустах, й Остап розум вітрачав, якщо з якоїсь причини кілька днів не бачив тої посмішки.

Разом Галина й Остап гуляли в парку, годували голубів біля фонтану, каталися на ковзанах у розважальному центрі, а іноді, темними ночами, летіли проти вітру на чорному коні, чиї копита вибивали з землі коштовне каміння. У ті ночі бували закохані і в горах, і в степу, і на морському узбережжі. А ще Остап співав для коханої, співав натхнено, вже не боячись, що зрушить щось у такому прекрасному і небезпечному світі.

Та зачарованих ночей ставало дедалі менше, бо все більше розчинялися одне в одному Остап і Галина, все міцніше прив'язував їх до себе людський світ, і вже не мовила до Галі чорнокоса панночка Ніч, тільки спостерігала і берегла закоханих від усякого зла, що

криється у вечорових і передсвітанкових тінях.

Так минула золота тепла осінь, сніжна зима і запашна весна. Настало літо, а з ним і свято Купайли. Молодь вбиралась у розширеній одяг своїх пращурів, дівчата плели вінки і вишивали пояси для коханих, хлопці збиралися на пошуки квітків папороті. Богнища здіймалися до зоряного неба, молодь танцювала, розважалася, веселилася, а близче до ранку пари почали стribати через прогоріле багаття.

Остап і Галина перестрибули через вогонь, узвівшись за руки, а тоді, сором'язливо усміхаючись, відійшли від гурту і пішли на берег річки. Разом хотіли вони зустріти світанок, Остап назвав Галю своєю наречененою, знайшов вустами її вуста, і дівчина відповіла на поцілунок.

Та був серед гарно вбраної молоді і дивний чоловік у темному одязі. Не стояв він у колі разом з усіма, ніхто не кликав його на свято, ніхто не вказував стежину до галевини, та він і сам міг знайти будь-яку стежку. Високий, чорноволосий, погляд пронизливий, а в темних очах, у самій глибині, жевріють бурштинові відблиски, наче душа проглядає назовні.

Ніким не помічений, пішов чоловік за закоханими, стояв неподалік від них під вербами, захований вранішніми тінями від стороннього ока, і сумно дивився на молодих. Почулися позаду нього кроки, і поряд стала жінка, теж вбрана у темну сукню, тільки зараз волосся її було розпущене, повноводними хвилями лежало на плечах.

— Не зачіпай їх, — попрохала Ніч. — Залиш у спокої. Залиш одне для одного.

— Ні, — похитав головою чоловік, і чаклунські вогні в його очах заяскріли. — Вона віддала себе людському світу, хоч обіцяла бути від нього вільною.

Оsmіхнулася Ніч, лиховісно, із попередженням, та чорнявий чаклун до неї не озирнувся і посмішки тої не бачив.

— Не тобі їх судити, друже. Вона винна мені. Але і ти винен, що став таким, яким мріяв.

Чаклун стрімко обернувся до чорноволосої панночки, зухвалий виклик пломенів у його гордих очах.

— То забери всі свої дарунки! Забери і змусь пам'ятати про втрачене, щоб шкодував щиро сердо. Або прикуй мене від чаєм до кургану в степу... Ще можна й у цьому часі знайти хоч один незруйнований курган... Прикуй і залиш там умирati.

Відступила Ніч, причарована його пристрастю, мужністю і сміливістю.

— Зроби так, та від задуманого я не одступлюся. Ти караєш за вчинки, а не за думки, — усмішка на мить торкнулася вуст чаклуна.

— Я ж іще нічого не зробив.

— Залиш їх, — знову попрохала Ніч, попрохала, а не наказала, замислена і якась дивна.

— Ні. Вона порушила слово. А він її і такої слабкої не вартий.

Ніч пішла і швидко зникла у передсвітанковому мареві, а чаклун ще довго дивився на закоханих, що шепотілися, сидячи на березі під вербами. Річка розливалася і губилася у плавнях нижче за течією. Сходило золотаве рожевошоке сонце.

Нічого не знали про ту розмову Остап і Галина, а якби й знали, невідомо їм було, чого треба боятися. Літні дні коротшали, канікули Остапа добігали кінця. Наближалася ще одна річниця Незалежності, яку відзначала Україна два десятиліття поспіль — свято свободи, відлік нового часу для цілого народу, день здобуття омріяної волі. Та не було досі миру в тій країні і свобода іноді здавалася несправжньою, а молодь у цей день часто втікала з великих міст, щоб вшанувати незалежність, сміливість і волю у своєму дружньому колі.

Остап і Галина поїхали у Гуляйполе, подалі від пишних торжеств, оркестрів і одноманітного офіційного національного вбрання. Мало бути весело, і Галина нарешті познайомиться з найближчими друзями Остапа.

Як і інші, вбрані у різnobарвні вишиванки, закохані веселилися, танцювали під модну музику, трохи пили, знайомилися з цікавими людьми, яких тут можна було зустріти сьогодні набагато більше, ніж на столичних вулицях. Поки що розводила доля їхні доріжки зі стежиною чорнявого чаклуна, що теж завітав на велелюдне свято.

Гордовито ходив він серед людей, кольором свого темного вбрання крадучи у молоді радість. Але Остап і Галя були щасливі, і навіть хмари, що, відгукнувшись на неспокійні людські почуття, набігли на ясний кришталево-блакитний небосхил, не засмутили їх.

Та надвечір, коли хмари набули багряних відтінків, здійнявся холодний вітер. Він рвав стяги, особливо ті, на яких не було золотого сонця чи хоча б синього неба, розкидав багаття, здійнявши сніп лихих жарин, і поглявся із людьми, що зухвало намагалися з ним домовитись.

Галина притулилася до Остапа, вона тримтіла, ніби розуміла мову вітру краще за всіх незвичайних людей, що сьогодні святкували день звільнення від чужої волі.

— Я мушу їхати, коханий, — прошепотіла вона, цілуючи хлопця. — Але я повернуся! Обов'язково повернуся до тебе! Я хочу бути з тобою! Тільки з тобою!

Остап хотів сказати, що кохає її, що не відпустить, та од вітру, що кригою незрозумілого жаху наповнив тіло, у нього мову відібрало.

Галина підійшла до коня, що стояв трохи остроронь від тих, на яких каталася молодь, і Остапу наче в обличчя крижаною водою пlesнули: у вороного коня були золоті копита, і вузда теж золота.

Дівчина легко опинилася в сіdlі і чорною стрілою полетіла в степ, по всхлій траві, до помереженого кров'ю темного небосхилу, на тлі якого кружляла вороняча зграя.

— Галю!..

Остап кинувся за нею, та було запізно. Хлопець біг за конем, не бажаючи визнати програшу, що стукотів у серце. Відстань між ними збільшувалася, від воронячої зграї відділився великий чорний птах, полетів навпереди вершиці. Посипались золоті жарини з-під копит, кінь став дібки, і Галина не втрималась, опинилася на землі. Вороняча тінь накрила непритомну дівчину.

— Галю!

Остап спіткнувся, на мить глянувши в землю, а коли здійняв погляд, не було поряд ані дівчини, ані ворона... Тільки кінь ще стояв перед степу, наче забутий людьми живий

пам'ятник давно минулих літ, в яких ще творили легенди.

— Галю...

Хлопець упав навколошки, злі сльози заслали його очі, і тієї миті він ладен був і проглимати, і вбивати, і благати, якщо це зможе повернути зниклу дівчину.

— Не побивайся. У тебе на це немає часу.

Остап підхопився. Біля коня стояла чорноволоса жінка, тримала вороного за золоту вузду.

— Хто забрав Галю? — хлопець зрозумів, хто йому явився, навіть не завдяки розповідям коханої, а лише зазирнувши у бездонні глибини мінливих очей Ночі, чий час сьогодні ще не прийшов.

— Він людина, але, як і Галина, як ти сам, обдарований мною, — голос Ночі лився шепотінням річки у плавнях, сповнювався прадавньою печаллю. — Тобі я залишила спогад про диво, та не забрала з людського світу. Галина хотіла жити у казці, і я подарувала їй казку, та світ людський вона мала забути і не прагнути туди повернутися. Вона не дотримала слова. А він, той, що забрав твою кохану, прагнув чарівництва, й отримав омріянну владу сповна.

Зловісним ставав голос Ночі, і серце хлопця захололо, відчував він, про яку владу і чарівництво мовить дивна панночка.

— Якщо кохаєш Галину, шукай її! — раптом мова Ночі сповнилася людською пристрастю. — Шукай, бо якщо не побачиш кохану до сходу сонця, не торкнешся, не звільниш, то не бути вам разом. Забуде тебе Галина, а ти вічно її в інших віднайти намагатимешся... Візьми коня!

Остап стрибнув у сіdlо, не замислючись, не дивуючись, не думаючи, куди поїде і де шукатиме кохану.

— І в очі чаклуну не дивись! Він хранитель і бачив таке, що воля його стала сильнішою від людської. Щасти тобі!

Ніч відпустила коня, а Остап вже кликав, пошепки гукав Галину, цілуючи камені оберега, що набули зараз кольору нічного неба. І здавалося хлопцю, ніби вдалини відгукнулася кохана, назвала його ім'я, і розтануло над рікою відлуння, вказуючи шлях.

Остап пришпорив коня і понісся туди,

звідки кликали. Серце знато: там була його Галя і загарбник, що обернувся вороном. Ні, не став цей день святом свободи для Остапа, поневолив він його мрії і пристрасті, залишивши тільки тепло, що наче загублений у хмарах сонячний промінчик, веде далі.

Ніч подивилася вершнику вслід, зітхнула і за кілька кроків розтанула у передгрозових присмерках.

Темнішало, хмари втрачали багряний відтінок, вицвітали, і заяложені імлисті пасма відносило вітром.

Остап дозволив коню відпочити, коли небо визоріло.

Широкою стрічкою сріблився Дніпро, а на небосхилі мерехтів Чумацький шлях. І ввижалося хлопцю, що він не вздовж Дніпра їхав, а по краю тіні зоряногого шляху проскарав, і від того огортає його страх, наче думкою він насмілився торкнутися забороненого, прихованого, таємного.

Попереду чорніли руїни старих укріплень. На камені сидів ворон: «Кра-кра!» — линуло до зірок, що виблискували, ніби розсипана жменями сіль. Жбурили її на сварку чи просіяли оберегом ту зоряну сіль?.. Хто проте тепер відає?..

Остап залишив коня і зійшов до руїн.

Камені валялися на подвір'ї колись гордої фортеці, але не так, наче укрілення зруйнували нападники, а ніби після знищення його ще довго розтягали по камінчику для спорудження власних осель.

Нерозумні люди... Хіба можна в мирні домівки тягти осколки війни...

Остапа пересмикнуло від цієї думки.

У двох місцях, близче до стін, виднілися кола від багатьох необачних туристів. Хмари майже повністю відігнало вітром на схід, тільки одна мовби батогом зачепилася за впольований місяць. У свіtlі тонкої скибочки місяця руїни фортеці виглядали зловісно.

За спиною Остапа зашелестіли крила, і хлопець рвучко озирнувся.

Ні, не ворон на нього дивився, а чорнявий чоловік, у чиїх очах, в глибині, ледь не при самому дні, жевріють чаклунські бурштинові vogники.

— Де Галя? — Остап не помітив, як

мимоволі стиснулися його кулаки, та чаклун це побачив і крадькома всміхнувся.

— Вона там, де тобі її не дістати, чужинцю.

— Що ти знаєш про мене, негіднику? Поверни мою дівчину! Відпусти її!

Чаклун махнув рукою, і з його пальців зірвався сніп жарин. Остап несвідомо затулив очі, і закляття розбилося об браслет із багряною яшмою. Але й оберіг не витримав зла повернутої образи, від якої захистив людину: згоріли у чарівному жарі камені, а плетиво зі шкіри упало на землю мерехтливим порохом.

— Справді, кохала тебе Галина, — неначе здивувався чаклун, та очі його залишилися холодними і безжальними. — Далеко вона звідси, і тобі її не відшукати. Ти чужий тут. І кінь, залишений біля ріки, тобі не належить.

Лютъ піднімалася хвилею в душі Остапа, лютъ, а не жах, і зовсім не було здивування, хай і дотлівали уривки дивовижного оберега біля його ніг.

— Поверни мені Галину, інакше я тебе вб'ю!

Чаклун розсміявся, задерши голову до неба, весело, невимушено. Вдарила близче до виднокраю, де скупчувалися хмари, розлога блискавиця. Друга. Третя. І кожний спалах дарував темним очам чаклуна далекий відсвіт.

— Вб'еш? Мене? Такі слова на вітер не кидають, хлопче.

Чаклун нахилився й підняв із землі іржаву шаблю, провів по ній пальцями, і від його дотику іржа зникла, а загублене у віках лезо засніло, прагнучи крові.

— Так чоловіки тут билися. Хоча звідки тобі знати? Тобі ж невідомо, що це за місце, — він знову знущався, а очі ярилися приборканими чарами. — Спробуй, хлопче, якщо не роздумав... Переможеш мене — скажу, де знайти Галину.

Чаклун поклав шаблю на землю і відступив, даючи Остапу змогу взяти зброю самому. Та хлопець зволікав, раптом йому стало лячно, наче зазирнув в очі смерті.

Озброєний шаблею чаклун теж був вбраний у вишиванку, але темну, ясніло дивовижним візерунком шиття срібним по чорному.

Люди такий одяг не носять...

Від здогаду у хлопця перехопило подих, як від задухи, він поволі почав розпускати мотузочку на власній сорочці. У місячному світлі його чорно-червона вишивка вся була чорною.

Остап підняв шаблю. Зброя лягла в руку, ніби для нього була створена, і від цього усвідомлення серце стиснуло холодом. Хлопець напав першим, чаклун легко відбив його удар — і щось змінилося у повітрі, у зоряному світлі, у ньому самому.

Остап не вмів битися, але шабля сама скріпувала руку, впізнаючи у ньому хазяїна і воїна, який все життя бився з ворогами і мав загинути тільки на полі бою. Загинути, як ті, хто знаходив смерть у боях по обидва береги Дніпра.

Остап бачив, як такої самої ночі, тільки безмісячної, кидають у рів фортеці на березі Дніпра лозу, а тоді, ніби по мосту, озброєні люди потрапляють на фортечний мур, хитростю здолавши укріплення чужинців, які намагалися обмежити свободу вільнополюбного народу...

— Це фортеця Кодак, — мовив Остап, дивлячись на чаклуна вже без ляку, неначе за ним зараз стояли всі козаки, які билися в давнину на цьому подвір'ї.

— Так, — осміхнувся чаклун. — Пам'ять крові, що вчить тебе битися, як вчила триматися в сіdlі. Але пам'яті крові замало, щоб здолати мене.

Він напав, й Остап ледь відхилив удар. Плече обпекло болем — край леза зачепив його. Чи кров на сорочці у місячному світлі теж чорна?..

Остап бився вправно, мовби враз перейняв майстерність своїх пращурів, та за чаклуном стояв не лише його власний рід. Здавалося, ніби вояки, що склали голови на широких просторах їхньої спільноти батьківщини, поділилися з ним уміннями і завзяттям.

Чаклун вибив шаблю з рук юнака. Зброя упала, від землі набралася іржі і розсипалася безбарвним порохом. Хлопець похитнувся від запаморочення і не втримався на ногах. Чаклун замахнувся, й Остап заплюшив очі. Лезо просвистіло перед обличчям, не відібравши життя.

Хлопець важко дихав, не наважуючись

подивитися на супротивника й безсилий підвєстися.

— Я не можу вбити тебе, — розчаровано мовив чаклун. — На тобі мамина сорочка. Не купована, а вишита люблячими руками. Вона тебе захищає.

Він казав правду, та смерть промайнула так близько, що в Остапа досі кололо в серці від її крижаного дихання.

Чаклун зв'язав хлопцю руки.

І хоча скрутими були лише руки, він не міг навіть поворухнутися. Чи то забагато Остап пережив цієї ночі... Лежачи на землі, хлопець бачив, як супротивник сів на камінь й осяяними закляттям пальцями заходився точити свою шаблю.

Сиплються з леза мовчазні іскри і зникають у траві, і все сильніше ніє поранена рука, затерпля від холоду.

— Нащо ти забрав Галю? — не сподіваючись на відповідь, запитав Остап.

— Нащо забрав? — мелодійно перепитав чаклун, погляд його лихих, та ясних вогнями очей, зупинився на людині. — Щоб тобі і твоєму світу не дісталася. Не заслужив твій світ, щоб у ньому жили такі, як Галина.

— Ти зневажаєш людський світ, хоча сам людського роду!

Місяць вигравав сріблястою хвилею на наточеному лезі, з-під пальців чаклуна більше не сипались жарини. Але це не заспокоїло Остапа. Раптом він усвідомив, скільки життів обірвало це лезо в руках чаклуна. І його теж обірве. Сьогодні. І швидше б... тільки б не терпіти приниження переможеного... Ні, не міг так думати студент університету, а от якийсь із його пращурів міг. Шкода лише батьків, що за ним всі очі виплачуть, так і не дізнавшись, що із сином трапилося... Батьки попри все віритимуть, що він живий, і навколошках молитимуться у старій церкві...

Остап повільно вдихнув холодного нічного повітря, намагаючись здолати гіркі почуття.

— Людський світ, — сказав чаклун, дивлячись Остапу у вічі, і почуттями озвалися відлуння його голосу, наче струни випадково зачепили. — Ти любиш людський світ, та чи твій він? Ви святкуєте сьогодні незалежність свого народу, та чи стали ви незалежними? Чи вільні ви насправді? — він сумно

посміхнувся. — Ви читаєте чужі книжки, слухаєте чужу музику, чужа мова лунає на ваших вулицях. Ви забули, якими були, за що боролися, за що вмирали ті, чию пам'ять досі береже ваша кров.

— Це неправда, — прошепотів Остап, розуміючи, що саме це правда, як і рана на його плечі.

— Неправда? — очі чаклуна потемнішли від гніву. — Неправда, що ви продаєте речі своїх пращурів за кордон? Неправда, що цю фортецю доруйнували вже твої сучасники, як і більшість тих споруд, які вони розібрали підступно чи у всіх на очах? Неправда — покинуті села, занедбані поля і затоплений Великий Луг? Неправда, що вишиванки ви вдягаєте лише на свята як данину традиції і моді? Що ще ти неправдою відмовляєшся визнати?..

Чаклун нахилився до бранця, все ще тримаючи у руці шаблю. Він вдарить несподівано, хоч і сидить далеко, та дотягнеться, і цього разу переможеного не врятує навіть мамина сорочка.

— Правда твоя. Все правда, — визнав Остап, розриваючи погляд. — Але ми тепер вільні...

— Вільні? — урвав його непевну мову чаклун. — Чому ж тоді ви живете у злиднях і в боргах? Чому ваша мова спалюєна і майже мертвa? Чому зникла ваша любов до рідного краю, а пам'ять ви використовуєте як зброю для досягнення ганебних цілей? Ти розумієш, про що я кажу. Ти невільний серцем. Рабські звичаї, рабська покірність...

Чаклун підвівся, та шаблю у піхви не заховав.

Остап розумів, про що він каже, бо знов: сучасники справді розлюбили своє минуле, а творити щось нове, гідне стати історією, перестали ще раніше. Минуле перетворилося на моду і зброю, коли бажаєш підкреслити належність до народу. У сучасних традиціях не було відродження і життя, так само як і в офіційних святкуваннях Дня Незалежності. Але і в Гуляйполі теж царювала притрушенна порохом сірість. Лише тут залишилося життя: у неприродному холоді літньої ночі, зачарованій мотузці і шаблі, що пила кров ворогів і приречених на загибель, які зайшли за межу дозволеного, проміняли людський світ на таємниці потойбічного.

— Страх, — неначе проспівав чаклун, дивлячись на відблиски леза шаблі. — Страх царює у ваших серцях, але натомість дарує мудрість. Лиху, споконвічну, якою володіли давні. Страх — не зброя. Страх — владар, що панує над людьми і скеровує їхні вчинки. Старші за тебе розуміли це.

Тому зникли на Дніпрі пороги, і навіть Ненаситець захлинувся водою. Тому вкрила вода і Великий Луг, і могилу славного отамана Сірка. Тому свого часу спалили Батурина і Суботів. Розбирають палаци, фортеці і храми, а новобудови не мають душі. Знищують обличчя старих міст, розорюють кургани, вирубають ліси на Карпатських схилах... Це робили раніше, це роблять і зараз, бо коли зникає пам'ять, зникають відмінності між народами і людьми, хрипнуть голоси співців і забуваються легенди — тоді відходить і страх. А вам, молодим, ще повним життя, над яким страх поки що не може розкрити крила, залишили забавки, такі як нинішнє костюмоване Гуляйполе.

Чаклуну було гірко про це казати, він відвернувся, відійшов на протилежний край подвір'я. Шиття на чорній сорочці сріблилося, та ніби з кривавим відблиском. І чомусь це не лякало, бо страх сам стережеться живого срібла і тікає. А візерунки на чорній сорочці жили, захищали свого господаря, викладені майстерно, свідомо, а не завдяки любові та передбаченню материнського серця, як на сорочці Остапа.

— Але пам'ять живе. Живе в нас. Ніч бере же її як найбільшу таємницю. Й іноді пам'ять повертається в людський світ, і тоді складають пісні, які співає весь народ, зріють повстання, і люди піднімаються на боротьбу зі спільним ворогом. Так було за часів твоїх дідів; і твої батьки стояли, тримаючись за руки, у живому ланцюгу, що поєднав Україну від Києва до Львова; і трохи старші за тебе напинали намети на граніті, а за кілька років вийшли на Майдан разом із сотнями тисяч інших, хто відчув у серці справжню, а не примарну свободу. Вийшли під жовтогарячі прапори не лише в столиці, а й на площі своїх міст. Але зазвичай так буває раз на століття...

Остап зараз не бачив чаклунських очей, та чомусь був упевнений, що тепер вони чорні, мов два покинутих колодязя, біля яких вимерли села і нікому більше опустити в глибину дзвінке цеберко.

— Скільки вас? Чи багато? Чи багато тих, хто береже пам'ять моого народу від нас самих?..

Запитання зірвалися з вуст Остапа. Та чи були вони некликані? Чи не про це він думав, поринаючи у думки і до зустрічі із Галиною, і після? Чи не на ці запитання шукав відповіді у страхітливих снах, де гомонів зраджений степ і відгукувалися литаври чужих боїв? І не знаходив...

— Достатньо, щоб розбурхати річки, звільнити їх з бетонного полону гребель і мостів та залити цю землю водою. Достатньо, щоб розлютити пекуче сонце, підпалити ваші поля і міста та спалити їх до тла. Достатньо, щоб нагнати хмари, завалити перевали в горах, здійняти буревії і скерувати блискавки в живу плоть.

Ми можемо випалити всю країну, і зробимо це, якщо ви й надалі забавлятиметесь у волю замість того, щоб здобувати її, воювати за неї і боронити від підступних загарбників, що стають хитріші з кожним століттям. Чужинцям не дістанеться ця земля. Якщо молоді, як ти, її продадуть за безцінь або віддадуть за привілеї, згине вона. За зраду карають найстрашніше, а коли зраджує цілий народ, він зникає і з обличчя землі, і з пам'яті.

Мороком вигравали слова хранителя і близькою лиховісною обіцянкою. Він був втіленням смерті цієї миті і її вісником. І віщував він загибель тисячам людей, був загрозою, від якої немає порятунку, бо не заховатися від прадавніх сил у квартирі багатоповерхівки чи заміському будинку, а електричне світло не в змозі прогнати прадавню темряву.

Остапу здалося, що вишивка на його власній сорочці потемнішала, відгукнувшись на сплутані думки. І раптом він усвідомив, що це справді останні години його життя, що немає сенсу повертатися у людський світ, приречений на загибель. Все одно нічого не змінить.

— Відпусти мене, — прошепотів Остап.

— Що? — чаклун озорнувся, і здивування в його голосі не було награним.

Їхні погляди зустрілися, і чаклун усе зрозумів. Мов свою, відчув думку, що хлопець відмовляється від захисту материнсь-

ких рук, що прийме смерть від його шаблі. А Остап зазирнув у вічі, які шугнули світлом у глибині, і розділив із чаклуном безнадію, що на мить його обурила. Сумував він, що моло-де життя схиляється перед смертю, бо тоді швидко настане час, коли його рідний народ почуватиметься на своїй землі чужинцем. Спалить такий народ жива пам'ять разом із містами, селами і молодими долями, які не встигли поєднатися...

— Не шукай завчасно смерті, хлопче, — ледь чутно мовив чаклун і замовк.

Довго тривало мовчання. Все ближче було до світанку, хоча небо ще чорне, все менше часу, щоб відшукати Галину, все менше часу жити. Вишиванка гріла Остапа від нічного холоду, та руки стерпли, він уже не відчував пальців. І чаклун сидів на камені, дивився на дніпрові хвилі, наче старий мовчазний птах, що чекає на появу сонця. Загублена пам'ять, збережена не для нащадків, а заради загибелі. Смертоносна сила, яка не знає жалю, мов шабля у його руках. Галя мріяла про казку, а він прагнув влади, і владу отримав нездоланну. Не людській волі з ним боротися...

— Ким ти був до того, як стати таким? — запитав Остап, важко доляючи мовчання, чи то так намагаючись розлютити чаклуна, чи то насправді прагнув зрозуміти, що у того на серці, про що радиться він із сивим Дніпром.

Посмішка з'явилася на вустах чаклуна, та непомітно розтанула.

— А я з Гуляйполя. Не родом, а сердем. Велика війна тоді була, й навіть за пам'яті сивих дідів такого лютого побоїща не було. Брат на брата йшов. Батько міг сина застрелити. На нашій землі одні за Київ вставали, інші за Москву на смерть йшли, треті самі за себе стояли.

Тяжко розповідав чаклун, важко йому було згадувати минуле, але все одно він вів оповідь далі, тамуючи гіркоту минулих пристрастей.

— А я прибився до батька Махна. Молодий був, дужий, не було села, де б у мене якась дівка не закохалася. О, я любив життя! І дівчат, і горілку, і зброю, і небезпеку. Бо зустрічали нас по-різному: то хлібом-сіллю і рушниками, то кулями з вікон хат, які ми

потім палили з помсти. Щасливий час, без майбутнього, та повний, якого для мене більше ніколи не буде. А тоді...

Він затнувся, здійняв на хлопця погляд яскравих і зовсім не темних очей, в яких плив сум, і змовк. Остап дивився чаклуну в очі і не боявся його страхітливої влади над людськими серцями. Бриніло у холодному нічному повітрі розуміння, хоча і народився чаклун ледь не на століття раніше від свого бранця.

— Тоді... — зронив він і знову замовк, ніби сумнівався, чи приймати виклик власної пам'яті. — Я тоді щодня дивився в обличчя смерті і сміявся з неї. Ось так сміявся!

Він розсміявся, і не вигравав таємничим сріблом більше його сміх. Не ховалися у відлуннях сонячні віблиски веселошів і безтурботності, яку дарує незборима сила волі і впевненості. Мороком і крижаними крихтами відлунилися в голосі чаклуна чорна відвага і презирство до загибелі. Таким він був тоді, таким залишився і досі.

— Осінь була. Ночі довгі. Снігу немає зовсім. Підстрелили мене червоні, у селище зайшли. Снігу нема, а холод вовчий. Я відстрілювався, двох поклав, а коли набої скінчилися, у ліс утік. В інший бік від батькових хлопців. Вони зрозуміють, чого не вернувся...

Чаклун зіщулився, ніби той біль від кулі досі мучив його, а Остап наче бачив чорнявого парубка, що йде через ліс, знесилений, ледь не біля кожного дерева зупиняється, затискає рану поблизу серця. Кров потемніла, загуслала на морозі, і обличчя парубка стало як шмат вибленого полотна. І йдуть за ним дві постаті в білих шатах — Зима і Смерть, і холод цієї ночі — то їхній спільний подих.

Згадав Остап розповіді Галини і зрозумів, чому забрала Ніч цих двох із людського світу, а його серед людей залишила: він зустрів диво, і смерть йому не загрожувала, як тим, що стали хранителями живої пам'яті, загубленої для цілого народу.

— Я упав, бо сил іти більше не було. Лежав під явром. Високим, безлистим. І думав, хто раніше до мене добереться: холод чи вовки. І хотів жити. Дуже хотів жити. А ще хотів побачити зірки. Бодай одну... Та небо було

хмарне-хмарне. Безпросвітне... Я ж побачив таки зірки. Не між вітами явора — в її очах і на темному вбранні, не людськими руками вишите.

Змовк чаклун, тамуючи подих, бо надто калатало серце. Спогади змінили його — не палахкотів більше вогонь в очах, та чаклунської влади те перетворення його не позбавило.

Остап наважився сказати те, що підказувало серце, і здавалося, вишили в малюнку мамині руки, щоб берегти від лиха єдиного сина.

— Біля Кодака мое місто. Над Дніпром-Славutoю. Я народився там, все життя прожив. А біля міста ще містечко є, там раніше козаки селилися. Вони і церкву побудували дерев'яну, без жодного гвіздка. Тепло в ній душі. Як ніде — тепло.

Якось завалили до храму махновці. А жив у моєму місті на Дніпрі пан Дмитро Яворницький, збирав старожитності, особливо зброю козацьку. Був вченим і неабияким характерником. Вигнав Яворницький махновців з храму. Не злякався їхньої зброї, бо сильніша за ним була сила — пам'ять землі рідної.

Прознав про те батько Махно, сам до Яворницького прийшов, бо чув, що у пана Дмитра пляшка горілки є ще з козацьких часів, яку той і царю покушувати не дав. А, може, й не одна пляшка. Про що розмовляли між собою батько Махно і наш учений-характерник, мовчать люди, та поїхав Махно, не зачепив ні Яворницького, ні його музею, ні міста. І кажуть, повіз із собою пляшку козацької горілки.

— Та батько і сам характерником був, — осміхнувся чаклун. — А вашого вченого я бачив. Велика сила в його веселих очах жила, і не лише пам'ять рідної землі. Тільки легенда це — не було ніякої пляшки з козацькою горілкою.

— А хіба не такі легенди ти бережеш від забуття?

Запитання пролунало, ніби не людським голосом промовлене, а самою пам'яттю, з віків, з давнини, коли всі характерниками були і смерті не боялися, коли не правили народом невольничим ярмом страх і безнадія.

Підвівся чаклун, сумнів майнув у темних очах хранителя, борючись із лиховісною

обіцянкою. І хотів би ухилитися від удару Остап, та не зміг би, тож тільки очі заплющив, аби смерті своєї не бачити.

Шабля перерубала мотузку на його руках, болем прилинула кров, але той біль гасив холод чужої волі, що закляттям скувала тіло.

— Так, такі легенди я бережу. Про людей, гідних пам'яті. Чи добрі вони були і шляхетні, чи злі і підступні, та не дрібні і жадібні, як нинішні, що у волю граються. А ще хранитель я живих слів — оповідей про світ прадавній, де і річка мовить, і трава, і вітер.

Догоряли шматки розрубаної мотузки, ніби подолані чари.

— Ти б теж міг бути разом із нами, якби народився за часів батька Махна, чи Яворницького, чи Богдана, чи Богуна, чи Сірка, чи інших отаманів. А я їх усіх знаю, і не в легендах, а як тебе, бо хоч загублена пам'ять, а все ж живе. І повернуться всі ті, кого вже твій народ майже не пам'ятає, рятувати від безнадії або руйнувати заради майбутнього інших, гідних слави. Вам вирішувати, якими вони прийдуть у людський світ, та повернуться вони не спогадами чи легендами, а вашими сучасниками, зберуть свої війська, заспівають бойові та закличні пісні, і вороги не забаряться кинути їм виклик.

Дивні речі казав чаклун, та на них заслужив Остап, звільнений від закляття свою ширістю, коли знехтував смертельною небезпекою і послухався голосу серця.

Не було більше зла у чаклунських очах, коли він допоміг хлопцю підвистися.

— Віриш моєму слову?

— Вірю, — луною відгукнувся Остап.

— Тут немає твоєї Галі. Вона порушила обіцянку, полюбила людський світ більше за той, що дав їй притулок. А я лише покликав давні сили, щоб судили її справедливо, бо саме я знайшов колись твою кохану посеред засніженого лісу. Я не знаю, куди її забрали, де її шукати: у минулому, у майбутньому чи у сьогоднішньому дні. Знаю тільки, що коли вона повернеться, ні тебе, ні всього людського світу не пам'ятатиме.

Остап спохмурнів, сумнів закрався у серце.

— Ти не віриш мені? — чаклун відвів очі, прагнув, щоб хлопець сам відповів, з власної волі.

— Не знаю, — сказав Остап. — Я не встигну знайти Галю, якщо навіть тобі невідомо, де шукати.

— Мені невідомо, де шукати, та я знаю шлях до володінь прадавніх сил.

Чаклун здійняв руки, марево напливало на руїни фортеці, і з туману вибудовувалися нові стіни, вежі і дахи. Ввижалося, зараз на стіні поворушиться вартовий, і близне на шоломі місячний промінь.

У стіні виднілися обковані темним металом двері. Заввишки з людський зріст, та здавалося, що руки людей їх не торкалися.

— Ти гідний шукати Галину, і ти її знайдеш, якщо по-справжньому кохаєш. А ти кохаєш, хоч я і не певен, що достатньо сильно. За цими дверима немає часу, та є багато того, чого ти не зустрічав, хоча мав зустріти, не зінав, хоча мав знати, або забув, бо надто лячно чи незручно пам'ятати. Особливо стережися того, що неясно бачиш: то втрачена назавжди пам'ять, не загублена, не таємнича, а лиха, яка п'є життя і душу. Це порожнява, голодна і невблаганна.

Остап кивком подякував і хотів іти, вже прикипів поглядом до старовинних дверей, глянувши мимоволі на те місце, де розсыпалася іржею козацька шабля.

— Зажди, — в останню мить зупинив хлопця чаклун, вклав шаблю в піхви і разом із поясом простягнув тому, кого хотів сьогодні вбити. — Візьми мою. Там знадобиться. У чесному двобої ця зброя мною здобута. І крові своєї на ній не бійся. На цьому лезі і моя кров.

— Дякую.

Остап прийняв шаблю, а тоді швидко подолав відстань до дверей, потягнув на себе велике металеве кільце.

Металеве кільце було теплим, та від того тепла картіло відсмикнути руку. За порогом чатувала липка темрява, що всотувалася в шкіру і лягала павутинною на очі. Остап несвідомо провів по обличчю, знімаючи невидиме павутиння.

Він чув, як відлунюються його кроки у порожній споруді. Темно там, хоч в око стрель, і здавалося, ніби крізь час ідеш і давно залишилися позаду імлисті стіни пам'яті про Кодацьку фортецю на березі Дніпра.

Непомітно відлуння змінювалися, глибшиали, у коридорі гуляли протяги, та відчуття пустки не полишало хlopця. На додачу до пустки домісився присмак крові, смерті, болю. Поверталося світло, непомітно, потай, бо і за минулих часів рідко сюди зазирало. Жило лише в очах засуджених і приречених, що невдовзі мали бути страчені.

Остап зупинився, серде зайдлося болем, чужим, незнайомим. Він упізнав це місце, сковане в імлі спогадів.

Темні нерівні фарбовані стіни, низька стеля, загратовані віконця на металевих дверях уздовж усього коридору. Сюди привозили його співвітчизників, забирали, наче чорні ворони, вночі виривали з рук коханих, рідних, дітей... Забирали, привозили сюди, і сама згадка про ці в'язниці вселяла нездоланий жах. Та дехто долав свій страх, не корився, вірячи у справедливість, чи зраджував себе заради життя своєї родини.

Остап опустився на долівку: стіни, помережані дверима з гратами, затискали його у лещата оглушливих криків, стогонів і благань. Хлопець затулив вуха, та відлуння ятрили серце, змушуючи стати на коліна, як до того стояли тут сотні інших, рятуючи своє чи чуже життя.

Тут їх допитували, катували, розстрілювали у підвалі, змушуючи обернутися обличчям до стіни. А скільки інших в'язниць розкидано на просторах величезної країни...

Як він міг забути про це, хоч знов з дитинства? Як міг забути про всіх закатованих і страчених тут в ім'я світлого майбутнього? Як міг опісля радіти буденному життю, оповідаючи у шкільні роки про ці злочини? Його дідусь побував у цих мурах, та не знайшов тут смерті, і шлях його лежав на північ, де ніч триває майже півроку, а сади родять не кожного літа.

Крижаними голками кололо руки. Сніг, сріблястий, чистий, як біль, як сумління, як спогади, випалені стражданнями... Сніг падав зі стелі, і вітром по підлозі несло його нетанучою поземкою.

Остап розумів, що не знайде тут своєї Галі, і радів з того. Дотики снігу тамували чужий біль, що скував груди. Остап підвівся з колін.

Світло залило коридор покинutoї в'язниці. Неяскраве, та воно сліпило очі після напівтемряви. Остап ішов коридором, наче повз варту металевих загратованих дверей, і хlopцю здавалося, що дуло дивиться йому у потилицю. Він озирнувся, здійнявся вітер, сипнувши в'язничним порохом в обличчя. Остап затулився од вітру, а коли опустив руку, коридор змінився.

Не дивилися мовчазними вартовими двері, що ховали спогади про пам'ять і біль. Кришилися напівзруйновані стіни, і поламана цегла скрипіла під ногами.

Остап пішов до виходу, який пробив снаряд, а не людські руки.

Він вийшов у місто, пощерблене вибухами і кулями. Над руїнами нависло низьке хмарне небо, суцільно сіре, наче всі дні перетворилися на вечори. Праворуч, над сусіднім кварталом, вихором здіймався чорний дим.

Війна, що накрила пеленою безумства ледь не весь світ. Остап зіщулився, візнявши рідне місто таким, яким бачив лише на старих світлинах.

Засвистіло, і потужний вибух розійшовся містом. Снаряд із черева металевого птаха, чия тінь накрила площа, вибухнув зовсім поряд. Остап інстинктивно упав на землю, прикривши голову руками.

Це був не його жест, а пам'ять того, хто пройшов війну. Цю війну...

Остап заворушився, струшуючи з волосся цегляний пил, що хмарою від близького вибуху осів на площа. З-під купи цегли, яка хвилину тому була стіною, почувся стогін.

Не розуміючи, що робить, Остап підпovз до цегляної купи.

— Поможи... — почулося з-під уламків.
Ранячи пальці об гострі цегляні осколки, Остап розгрібав купу несамовито, намагаючись врятувати армійського товариша. Там був свій, там був той, хто гнав ворога назад до Німеччини, до далекого, чужого краю з хижим кровожерливим птахом на гербі. І він мусів допомогти! Мусів...

Рука натрапила не на цеглу, а на тепле людське тіло. Остап з останніх сил зсунув уламок плити, що накрила людину. В імлі близьких сутінків на скривавленому брудному обличчі поблискували ясні очі.

— Поможи... — прошепотів знову чоловік, та поворушитися він не міг: брила поламала нещасному кістки, тъмяніли від смертного болю ясні очі.

— Ні... ні... — Остап закляк під цим поглядом, повним надії на порятунок.

Як легко було писати шкільні твори про ці жахи! Як весело обходити разом із хлопцями оселі ветеранів! А пам'ятник на набережній, де крали металеві таблички... Не він крав. Не знав, у кого рука піднялася, та жодного разу не відчув обурення. Таблички з іменами загиблих у його рідному місті, і бабуся казала, що тоді Дніпро почервонів від крові.

Як міг він про те забути?..

— Ні... — чоловік під уламками непритомнів, та боровся з останніх сил, ю Остап ошаленів від почуття провини. — Тримайся! Я приведу допомогу!

Хлопець біг туди, звідки долинали відлуння вибухів і стрілянини, де стояли на смерть, не відступаючи, кличучи в атаку за Батьківщину, за поневолений загарбниками народ, за віру у майбутнє. Він біг через палаюче місто, в якому ще не народилися його батьки, біг до Дніпра, вужчого у цьому місці, на кручі, де колись за наказом царя теж побудували в'язницю, а після війни — Оперний театр.

Остап зупинився на кручі. Котив величні хвилі Дніпро. Червоні від крові хвилі. І сіре небо заслане димом, в якому кружляють наші і ворожі літаки, а по той бік ріки встає заграва бою. Перемога, здобута тими, хто не визнав у серці своєї провини, чиїми життями і кров'ю викупили свободу для цілої країни. Їх гнали на смерть, а вони вірили у життя і мріяли про залишені в окупації чи ще не створені родини. І життя перемагало чужу злу волю, скеровану дулами і в обличчя, і в спину.

Остап скоріш відчув, ніж почув у гуркоті, як пересмикнули затвор. Він озирнувся, вихопивши пістолет, цілячись ще невідомо в кого. Пістолет не тримтить у його руці, а куртка шкіряна, як на моторошних світлинах.

Форма НКВС. А йому в очі, теж націливши зброю, дивиться молодий хлопець. Колись ошатна вишиванка перетворилася на брудне лахміття, на щоці кривавить свіжа рана, та очі його не як у схиблена. Вони палають тим самим вогнем, що і в чаклуна, який гуляв Україною разом із батьком Махном, як у самого Остапа, коли він брав до рук козацьку шаблю.

— Помри, зраднику... — шепотять вуста приреченого на смерть сьогодні під час бою, чи на заслання і тортури, коли скінчиться ця страхітлива війна, якщо смерть цього дня не спокуситься його молодим життям.

Остап не бачить, як летить куля, він відчуває її наближення, ухиляється від цілунку смерті і падає з кручі. У бурхливі дніпрові хвилі, червоні від крові. Сонце, що раптово викинуло жмуток променів з-за хмар, вимальовує гребінці хвиль, наче леза років.

Вже торкнувшись води, Остап почув, як лунає постріл, і знав, що інша куля, не його, вгризлась у спину відчайдушного хлопця, який не поцілив у зрадника свого народу.

Темрява накрила з головою, мов хвиля, ю Остап знепритомнів.

Долівка була холодною і гладенькою, не-наче дзеркальною. Остап зі стогоном встав на ноги. Очі швидко звикали до тъмяного освітлення, що мовби лилося нізвідки. Благітне, майже розчинене у повітрі сяйво з переливами зеленого, червоного, малинового. Пасок приемно відтягувала шабля. Остап помацав свій одяг, відчувши під пальцями знайому вишивку маминої сорочки. Це все-ляло упевненість, але і дещо насторожувало.

Кімната виявилася такою великою, що стіни губилися в імлі, так само як стеля. Можливо, десь і були вікна, та навряд їх можна роздивитися. Хлопець пішов уперед навмання, поклавши для упевненості руку на руків'я шаблі.

А долівка жила своїм життям, ловлячи відблиски скривавленого Дніпра, перевторюючи їх на леза. Гострі леза, викуті не людською волею, а відчаєм. І скільки лез тих — стільки розрубаних доль. Війною, негodoю, чужою волею, владою безумних жадібних вождів. І скільки стрічок із цих

лез, вплавлених у криваву підлогу, — стільки разів ділили Україну.

Царська Росія і радянська, Польща, Румунія, Литва, Угорщина, Німеччина...

Скільки їх було, тих, хто ласував долями мешканців цієї землі?.. А в підручнику — тільки дати, які так важко запам'ятовуються, які так легко губляться в пам'яті...

Друковані дати у підручнику — не блискучі леза під ногами...

Остап знову відчував смертоносний холод і знав, що якщо ненароком пораниться об якесь лезо, то кров не зупинить, і вона тектиме, доки не витече вся, бо кожне із цих лез прагне крові, колись пізнавши її солодко-терпкий присмак. Розрубані долі... понівеченні життя... біль... біль... біль...

Від чужого болю паморочилося в голові, шкрябало душу спогадами незнайомих людей, і кожен відчай, кожну рану Остап відчував, як свою.

У хлопця майже не залишилося сили йти далі, і тоді між лезами почали траплятися свічки. Золотаві і молочно білі, вони горіли рівним мертвенним полум'ям. Холодним полум'ям голодної смерті. Поля білястих свічок. Тисячі, десятки тисяч, мільйони... І крізь їхнє непорушне світло Остап бачив розпухлих від голоду дітей і матерів, що виплакали всі слязи і ледь не осліпли від горя, і те, що з острахом пам'ятав ще зі світлин в історичному музеї імені Дмитра Яворницького.

А ще тут було інше, що на світлині не потрапило: старий річковий вокзал, де вантажили зерном великі баржі, хлібозавод із високими колонами і сотні людей, які прийшли подивитися на те зерно перед смертю, вдихнути запах свіжоспеченої, не для них, хліба. Люди вмирали просто на вулицях, їхні тіла лежали на землі. Десятки, сотні, мільйони по всій країні.

Остап не знав раніше, чому так не любив ходити привокзальними вулицями, де старі будинки, хоч і відбудовані після війни, ще пам'ятають холод згасаючих людських очей. Холод вогнів очей приречених людей, які прийшли вдихнути аромат свіжого пухкого хліба.

Померлі від голоду, закатовані в тюрмах і на засланні, загиблі у війнах, зраджені,

поламані долі і життя. Розкрайні, мов земля, лезами людської жадоби і властолюбства. І жах, що пронизує собою усі часи неволі і до сьогодні. І тоді діти видають катам своїх батьків, а це вважається подвигом; і тоді друзі стають по різні боки, кличучи смерть для ворогів, не розуміючи, що обое є зрадниками свого народу.

Хіба можна забути про таке? Хіба можна пробачити тих, хто довів людей до такого стану, хто навіяв народу такі жахливі думки? Але ще гірше, коли ці спогади зникають із підручників і пісень... Та хіба можна таке забути?..

Остап став на коліна свідомо, бо того жадало серце, потягнувся до холодного полум'я свічок, наче у молитві, першій у його житті, у широму благанні про вічний спокій для душ, які не було відспівано.

— Пробачте мені, що забув вас... Пробачте мені...

За кожною свічкою стояла тінь, їй очі тіней світилися мертвенним вогнем, як і непорушне полум'я. Сотні, тисячі, мільйони свічок, не поставлених за упокій загиблих.

— Пробачте мою байдужість, якщо зможете.

Вітер повіяв понад імлистим простором із червонястою підлогою, він минав тіні, та вогники тріпотіли і, блимаючи, згасали, доки не залишилося жодного.

Зникала підлога, наче розпечено вугілля вистигало на морозі. Холодно, і людям не можна тут знаходитись.

Живим не можна.

Остап підвівся і пішов далі, вірячи, що знайде Галю, попри все знайде, будь-що подолає і витримає.

У височині розгорялися сузір'я. Яскраві, барвисті коштовності неба, яких у місті не побачиш. А тоді непомітно під ноги лягла зміїста стежка, і темрява навколо обернулася сосновим лісом.

Хлопець підійшов до кованої візерунчастої брами маєтку: пишні квіти вигиналися, сплітаючись стеблами. Браму не стерегла охорона.

Остап торкнувся кованої квітки, раптом усвідомивши, що насправді будиночка в лісі

не існує, а натомість є десятки інших, де вхід охороняють відбірні бійці, вірні наказам правителів, генсеків, президентів, багатіїв та їхніх дітей, що виросли у розкошах.

Жах овіяв крилом хлопця. В імлі між сочними ворухнулися тіні.

Браму не було замкнено, й Остап пішов до будиночка, зайшов усередину. Порожньо, і чомусь тому радієш. Пухкі килими, оригінали картин, позолота на торшерах і свічниках. Він минав кімнати, не роздивляючись їх, ця розкіш була чужою, вкраєною навіть у пам'яті і підручників. Її наявність треба зрозуміти самому, а тоді не зненавидіти і не заздрити. Бо інакше чим ти сам кращий від хазяїв такого обійстя?

Стукнули попереду прочинені протягом двері.

— Галю, — несміливо покликав Остап, та у відповідь запала тиша.

Хлопець швидко зайшов до кімнати. Кабінет. Шафи зберігають книги в однакових старих дорогих палітурках. Таких книг небагато залишилось у світі... Чому ж вони тут, де їх ніхто не читатиме?.. І стіл, великий, темного дерева, на якому лежать стоси паперів і покинута чорнильна ручка із золоченим пером.

Остап з цікавістю підійшов до столу, взяв із найближчого стосу пожовклі папери. Ці документи він знов: виписані в'яззю старослов'янської мови Ємський та Валуєвський укази, наказ про розкуркулення, і ще один, про розкозачення.

Цікаво, чи знайде він тут Пропалу грамоту — Переяславську угоду гетьмана Хмельницького?..

Десятки циркулярів, наказів, таємних договорів, смертних вироків для тих, хто здобував для свого народу славу. Українською мовою, російською, польською, англійською, німецькою... І кожен із цих документів завдавав болю і страждань людям, які жили на цій землі ще з давніх часів, завдавав болю українському народу. Хоча часто не тільки йому.

Остапа нудило від усвідомлення того, що зібрано на цьому столі. Але він дивився далі, не міг не дивитися. Документи лежали невпорядковано, та все частіше зустрічалися датовані роками останніх десятиліть.

Здебільшого українською, російською, англійською... Цілком таємно і з прихованим міжрядками змістом. Байдужі до людей накази ділили владу, землю, людську свободу, позбавляли вибору і життя.

Хлопцю кортіло зіжмакати ці папери, спалити їх у холодному вогні свічок пам'яті, та він розумів, що це нічого не змінить, що чужі накази вже діють, щоб незабаром стати історією і поступитися місцем новим документам, які теж ділитимуть владу і принижуватимуть людей.

Погляд Остапа упав на ручку із золоченим пером. Облишивши документи, хлопець узяв ручку. Думав, буде важкою, як людське горе, якого вона завдала цілому народу, а на дотик ручка виявилася навіть нехолодною, хоч і металевою.

Від стіни відділилася тінь, одночасно схожа на вождів у чорно-білих кінохроніках і на тих, кого ледь не щодня показували по телебаченню. І водночас не схожа ні на кого, безліка, яка ніколи не була людиною.

«Стережися того, що неясно бачиш», — попереджав хранитель на руїнах Кодака, і, тримаючи в руках ручку, що підписувала всі ці вироки і накази, Остап розумів, про кого казав махновський братчик.

— Прийшов. Дійшов аж сюди...

Тінь наблизилась, набуваючи вигляду тирана, за чиєю волею «чорні ворони» забирали людей з родин; та за хвилину обличчя її змінилося, ковзнула вустами завчена посмішкою, однакова майже для всіх, чиї обличчя дивляться з лайтів і бігбордів під час виборів.

— Мало хто наважується сюди дійти. Мало кому це до снаги. Та шкода, що ти сам. Так шкода.

Остап мовчав, не знаючи, що казати тіні з сотнями облич, деякі з яких він упізнав. Не запитувати ж її про Галю?.. Чужою здавалася вона тут, ворожою, як загарбницька влада. Не до неї звертався чаклун, коли викрав кохану Остапа. Хлопець із подивом чітко це усвідомив.

Тінь розсміялася, неначе відчула його думки, наблизилася, зупинившись так, щоб між нею та Остапом знаходився стіл із паперами з усіх часів поневолення народу цієї землі.

Тисяча років неволі. І вся у цих пожовкливих паперах, на яких не видно ані сліз, ані плям крові.

Тінь простягнула руку.

— Підкорись. Віддай зброю, — наказала тінь, дивлячись на Остапа чужими мінливими очима. — По добру віддай. За власним вибором і бажанням.

Остап мовчав. Зле марево найшло на мінливі очі, і голос тіні змінився, сповнившись погрозою.

— Ти лише віддай шаблю, у рік кривавий створену, коли брат на брата йшов і стогоном земля ця повнилась. І я зітну тобі голову, бо мою руку твоя вишиванка не відведе. Бо слово прадавнє і пісню батьківську люди і так мені віддали. Віддай шаблю, і замість чорнила проллеться на цей стіл твоя кров, — мовила без жалю тінь. — А як знехтуєш моїм проханням, то ще більше шкодуватимеш, що від легкої смерті відмовився...

Остап жбурнув ручку на стіл, відступив. Задзвініла, виходячи з піхов, подарована чаклуном шабля. Не проста зброя, зачарована, кров'ю ще до народження омита, тому і жалю не знає. Стискаючи руків'я, Остап згадував, як дивились у такі самі тъмяні очі його пращури і билися з тінями, що живляться забуттям. Билися і перемагали.

Тінь розреготалася, здійнявши руки. Кривавий вітер гуляв кімнатою, підпалюючи стіни, книги у шафі, стіл. Відлітали попелом палаючі аркуші, та насправді не зникали, бо вже стали історією.

Остап не зважав на танець закляття, поглядом змагаючись із тінню і шкодуючи лише про те, що немає поряд хранителя, з ким він бився на руїнах Kodaka. Подумалось, що чаклун, не роздумуючи, став би на його захист, на відміну від усіх, кого Остап називав найкращими друзями.

Тінь опустила руки, коли пожежа схаменулась, і її відблиски розтанули на лезі козацької шаблі. Тінь та Остап стояли на вершечку кургану, стелилася полями імла, ще не передсвітанкова; та сонце невдовзі зійде, розчиняючи у промінні надію Остапа на перемогу, і Гая, де б вона не була, забуде його і всю радість, відчуту в людському світі.

— Хто ти такий? — рука тримтіла під вагою волі, що незримо намагалася змусити хлопця опустити зброю.

— Хто я чи хто ми? — осміхнулася тінь, вбрання якої ставало панським, невиразно поблискувала густа золота і срібна вишивка.

З передсвітанкової імли вставали інші тіні, легіони безликих, що за свої ганебні і піdlі вчинки чи через байдужість до життя втратили і свої обличчя, і свої імена.

— Хто ми? — перепитала тінь, обводячи поглядом своїх прихильників, мов владар потай рахує кріпосні душі. — Ми такі, як ти. Ми — це ти.

— Неправда! — шабля була неймовірно важкою, та Остап руки не опускав. Не здавався в ім'я Галі, чию присутність відчував зовсім поряд. — Я не такий, як ви!

— Навіть на сонце находять хмари, і місяць раз на кілька років повністю краде сонячне світло. Темрява ласує хоробрими серцями, збуджуючи жадібність і заздрість до чужого щастя. Наївно заперечувати, що в тобі немає її відбитку. Ти забудеш усе, що бачив тут, коли повернешся до людей. Повсякденні справи затягнуть тебе у суєту, розчинять у собі, і ти станеш таким, як ми.

— Ніколи!

Очі хлопця сяяли рішучістю, і погляд тіні у панському вбранні посуворішав, більше не ховаючи за мінливістю тъмяніх очей втілення голодної і невблаганної порожнечі.

— Гадаєш, ти бачив зло? Так, бачив. Та чи зрозумів ти, де його витоки? Люди байдужі — це їхня природа. Вони йдуть по життю, лише зрідка озираючись навколо. Людей полонять високі цілі і мрії, і раптом вони помічають, що йшли до мети по кістках і зламаних долях. Але і те їм байдуже. Лише б їх не зачепило, лише б буревій народного гніву і горя пройшли стороною, а вони мали щастя, коханих, друзів, купили дім, отримали гарну роботу, завжди знаходили нові розваги. А залишили в очі — порожнечу. Вони тіні, хоча не померли, і не живе в їхніх серцях пам'ять народу, а майбутнє вони будують лише для себе.

Тінь дивилася на імлистий ніж у своїй руці, і здавалося, що крові він напився доволі, й на смак і понівечені долі знає, і зраджені обіцянки.

Невже була на цьому ножі і кров Галини?.. Чи кров когось із названих Ніччю хранителями?..

— Боїшся, — сміялася тінь. — Не за себе. За неї боїшся. А страх — основа невірності і товариш байдужості, а байдужість — найгірший злочин перед життям. Люди слабкі, тому прагнуть, щоб ними керували, щоб спокутували за них гріх байдужості. І тоді з'являються ті, кого потім клянуть і кому таємно вклоняються ще довгі десятиліття. Тирані, завойовники, кати... У їхніх серцях немає байдужості, тільки темна велич, вони беруть на себе гріхи всіх, хто виконує їхні накази, не замислюючись про їхнє значення, живучи лише власним благополуччям. За часів війни і негоди, за часів миру і суетного спокою...

Тінь розвела руки, наче запрошуєчи за свідків усіх тіней, що стояли навколо кургану.

— Ти станеш одним із них. Твої неуважність і байдужість калічитимуть життя інших. Ти слухатимеш і коритимешся наказам величніших за тебе або просто не постанеш проти їхньої несправедливості, обираючи суету і безтурботне життя. Нас мільйони порожньооких тіней, яких людьми називають. Хіба можеш ти перемогти нас, хлопче?

Зловтішалася тінь, і світлішало небо на сході, рожеві смуги хмар тяглися до кургану, а земля золотилася стиглою пшеницею.

— Ти брешеш, — тихо мовив хлопець, опускаючи зброю, без жаху дивлячись на безіменні легіони виконавців чужих наказів. — Брешеш, бо боїшся згадувати, яким був за життя, тому і приймаєш чужі подоби. Завинив ти чимось перед цією землею, тому і ховаєшся за чужими обличчями. Ти тінь, що заблукала в часі, ти навіть не пам'ять. І всім, що бачив сьогодні, я присягаюсь не стати таким, як ти!

— Чи знаєш ти, хлопче, що буде з тобою, коли ти не дотримаєшся такої клятви? — прошипіла тінь і змінилася.

Вродливим чорнявим яничаром ставала вона, блищаючи у ранковому свіtlі турецький шолом і захисні пластини на грудях військового одягу, та пломеніла вишивка на сорочці Остапа, даруючи хлопцю не гірший захист.

Остап ударив, і ятаган яничара, зітканий з мороку, прийняв удар на себе. Страшною була відповідь ворожої зброї, та хлопець втримався.

Бився Остап навіть не за кохану, а за загублену пам'ять, за зруйнований Kodak і затоплений Великий Луг, за рідну мову, яку нині так рідко можна почути на вулицях українських міст, і за мамині руки, що чарівними червоними і чорними нитками з любов'ю творили візерунки на його вишиванці. І пам'ять крові і роду скеровувала його руку, а козацька шабля служила новому хазяйну не гірше, ніж чаредію-хранителю.

Не зміг яничар поранити хлопця, а Остап вибив ятаган із рук зрадника свого народу. Упала тінь, злетів із неї шолом. Іншим вже було її обличчя, немолодим, а волосся посивіло. Наче на себе в старості глянув Остап і не зміг вдарити.

Заграва вставала на небі, віщуючи появління сонця. А полем йшла дівчина з довгим руським волоссям, заплетеним у косу. Галя!

— Доведеться обирати тобі, хлопче, — мовила тінь, біля чийого горла зупинився край леза козацької шаблі. — Кохана чи загублена пам'ять твого народу. Немає хранитель права на людське щастя, лише у боротьбі радість знаходить. Обирай, хлопче...

Не світилися очі тіні владою, не брехала вона більше і не спокушала, та небуття не лякалася.

Знову двоє їх було на кургані, зникли разом із передсвітанковою імлою легіони безликих тіней. Біг до Галини Остап, кличучи кохану на ім'я. Почула Галя, озирнулася, побігла йому назустріч. Обнялися закохані.

Підвелася тінь. Таке саме обличчя у неї яничарське, тільки волосся сиве. Посмішка кривить вуста, а з рук річкою ллється вогонь, підпалюючи стиглу пшеницю.

Сходило сонце, лютував зрадливий ча-клунський вогонь і розгорявся ще сильніше.

— Я майже забула тебе, коханий. А побачила — і все згадала, — шепотіла Галина, палко цілючи Остапа.

Обіймаючи кохану, хлопець зрозумів, що вона не пройшла тим шляхом, що відкрився йому, а покаранням за відступ від слова було для Галини — забути найдорогоцінніше для її серця, і що, подолавши страшний шлях,

він узяв на себе провину коханої і тим звільнив.

Волею яничарської тіні вогонь утворював широке коло. Побачивши небезпеку, Остап і Галина побігли, але не встигли втекти від чарів, і коло замкнулося. Сива мовчазна тінь стояла на кургані і дивилася, як сходить тъмяне скривлене сонце.

І тоді Остап заспівав. Не словами, а всім еством, вклавши у спів усю свою віру в майбутнє й усю любов до світу. Кликав він на допомогу панночку Ніч і барвистий світанок, чорнявого чаклуна із Кодацьких руїн і всіх тих хранителів, що могли спалити цілу країну. А раз могли спалити, то могли і приборкати словом покликаний чарами зрадника вогонь. Кликав усіх, кого Ніч не віддала смерті, і тих, кому пощастило побачити диво і залишитися серед людей. І рідна мова ще ніколи так не лунала в його вустах, а серце більше не знало сумніву.

Стискалося вогненне коло, жеручи золото колосся, коли пролунав заклик до бою, і, втрачаючи свідомість від жару та диму, Остап бачив чорнявого вершника на білому коні із золотою гривою.

Чаклун витяг Остапа і Галину з вогню.

— Ти переміг, Остапе! Переміг! — радів хлопець із загону батька Махна, скеровуючи коня до кургану з сивим яничаром.

Остапа і дівчину передали до рук інших вершників, хлопець ще встиг побачити, що хранитель і тінь зійшлися у двобої, освітлені вранішніми променями вже золотого сонця, і провалився у небуття.

Буяла весна — тепла, квітуча. Відцвітали у садах абрикоси, зацвітали вишні і яблуні. Білі пелюстки килимами встеляли землю.

Остап сидів на чубку й обережно згинав лозу. Він плів храм, мініатюрний, схожий на той, що приніс громаді з плавень молодий козак. Храм без жодного гвіздка.

У хаті поралася бабуся. Остап так і не зізнався їй, що теж бачив червоний від крові Дніпро, як і про замітку в сільській газеті про підпалене поле. Край поля вигорів вщерь, а старовинного кургану полум'я не торкнулося і само собі згасло.

З хати долетів веселий сміх Галини.

Вона тепер вчилася разом з Остапом на одному курсі, і нікого не здивувало, що в групі з'явилася нова вродлива дівчина. А жила Галя у гуртожитку, вечорами підпрацьовувала продавцем у магазині. Якщо у неї десь і були рідні, то довести кревність з ними їй було б важко. Тож наприкінці семестру дівчина поїхала разом із Остапом в село до його бабусі.

— Ти бережи Галю.

Здригнувшись, Остап озирнувся на голос. Біля старої абрикоси стояв чорнявий молодий чоловік. Зараз його очі були темними, але вміть могли освітитися чарівними бурштиновими вогниками.

Остап підвівся, шкодуючи, що шабля залишилася на спаленому полі. Чаклун осміхнувся, помітивши його несвідомий рух.

— Це шукаєш?

У руці, яку він ховав за спиною, хранитель тримав шаблю в знайомих піхвах.

— Звідки вона у тебе? — здивувався Остап, відчуваючи, як радісно закалато серце, женучи будь-яку недовіру.

— Я забрав шаблю з поля раніше, ніж пожежа його накрила.

Ковзнувши цікавим поглядом по недоробленій церкві з лози, чаклун хотів віддати Остапу шаблю, але хлопець похитав головою, відмовляючись, лише торкнувся кінчиками пальців, ніби щоб пересвідчитись, що не спить і не марить.

— То ми перемогли... — було так дивно і незвично бачити шаблю з минулих століть не вночі серед імли таємниць, а під сонцем весняної днини.

— Перемогли, — погодився хранитель, повертаючи на пояскозацьку шаблю. — Та лише того дня. Нікому невідомо, що ще виплодить людська зневіра, якими страховиськами обернеться байдужість, — він посумнішав, та одразу прогнав сум посмішкою. — Але того дня ми справді перемогли. Славний був бій!

— Ти знов, що мені зустрінеться за тими дверима? — голос Остапа здригнувся від спогадів.

— Ні, — щиро відповів чаклун, замислившись, наче зараз щось остаточно для себе вирішуючи. — Та я йшов за тобою, тому і зміг почути, коли ти покликав.

Він дістав зі зборів свого одягу два тонких шкіряних браслети з самоцвітами. Простягнув один Остапу.

— Я спалив твій, та це не на знак вибачення.

Остап узяв браслет і вдягнув його. Чаклун зробив так само.

— Тепер ми побратими. І де б ти не був, чи де б не був я, ми почуємо один одного. Або ж ти сам захочеш до нас приїднатися.

Чаклун збирався йти. Остап відчував це. Він багато що став відчувати інакше після тієї подорожі.

— Зачекай, я покличу Галю, — запропонував і змовк, побачивши неприховані симетрії чаклунському погляді.

— Не варто Галі мене бачити. Вона зробила свій вибір. І ти теж, — хранитель торкнувся квітучої гілки, і білі пелюстки упали на його чорну розшиту сорочку, притрусили темне волосся, наче прихована сивина страждань і тяжких випробувань. — Галина щиро кохає тебе. Я прийду до неї, коли у вас народиться син, привітаю... Повір, до вашого весілля не так вже й далеко.

Чаклун всміхався, та невпевнений погляд видавав його, ніби чекала на махновського братчика велика небезпека, а ця розмова — тільки коротенька вістрічка.

— Куди ти йдеш? — здогадався Остап.

— На північ. Спочатку за Урал, в Сибір, а тоді в Москву. Невдовзі місяць кривавим серпом зійде над землею. Цікаво і в білокамінній, і в північній столицях буде цього року, — він зам'явся і швидко додав: — І я не хочу, щоб у наших сусідів пролилася кров яснооких, як про те віщує такий місяць. Прощавай!

Чаклун повернувся і повільно пішов крізь квітучий сад. Він міг убити Остапа на руїнах Кодака, вкрав його наречену, а тоді врятував від зачарованого вогню і назвав побратимом. Справді, світ належав таким, як він, і в минулому, і в теперішньому, і в майбутньому. Належав тим, у чиєму серці немає зрадливої байдужості.

— Зачекай! — гукнув Остап до хранителя, і той озирнувся. — Як звати тебе?

— Раніше Василем звали, — відповів махновський братчик. — Поцілуй від мене Галю

і бережи її від розчарувань людського світу. Ще побачимось, коли підніме молодь у Києві золоті полум'яні стяги. Прощавай!

Повіяв вітер, здійнялася заметиль із білих пелюсток, а коли опустилися вони додолу, Остап залишився сам у квітучому саду. Хлопець постояв трохи і повернувся до роботи: сплітати бані було найважче.

Він так захопився, що не помітив, як до нього підійшла Галя, обняла, поцілуvala, палко і якось сором'язливо водночас.

— Ходімо вечеряти, — м'яко сказала вона, наче у вірності коханню зізнавалась.

Галина дуже змінилася з тої серпневої ночі, розгубила велич і зверхність, схоже, спільну для всіх хранителів, та натомість у ній прокинулась жіночність, і іноді щоки дівчини ніяково червоніли. Як зараз, коли зустрілася поглядом із коханим.

— Ходімо, Галю, — радісно погодився хлопець.

На храм із лози падали білі пелюстки, і ще яскраво світило сонце. А далеко від того села, на північ і на схід, у вечоровому промінні білі стіни величного кам'яного храму набули ніжних рожевих відтінків.

На лаві у парку неподалік від храму вmostився чорнявий хлопець, він перебирає струни гітари з облущеним лаком і потертим грифом. Біля нього зупинилася молода компанія, той, що вважав себе ватажком, зухвало попрохав чужака заспівати.

Майнули в очах чорнявого бурштинові во-гники, і він заспівав. Пісня вільно линула до розфарбованого у рожеве і багряне небо. І була та пісня про волю, що живе у серці, будила загублену пам'ять і закликала здійняти погляд від землі. Погляд сяючих очей, в яких не плете павутиння жах, а покірність поступається місцем шані і прагненню небезпек та пригод. І молодь співала разом із Василем, що пам'ятав і батька Махна, і відважного Хмеля.

У важкі хмари сідало сонце, та багряні краї вигравали золотом надії на майбутнє. Дивної, незбагненної надії, яка не дасть згаснути цим очам, коли замовкне стара гітара.

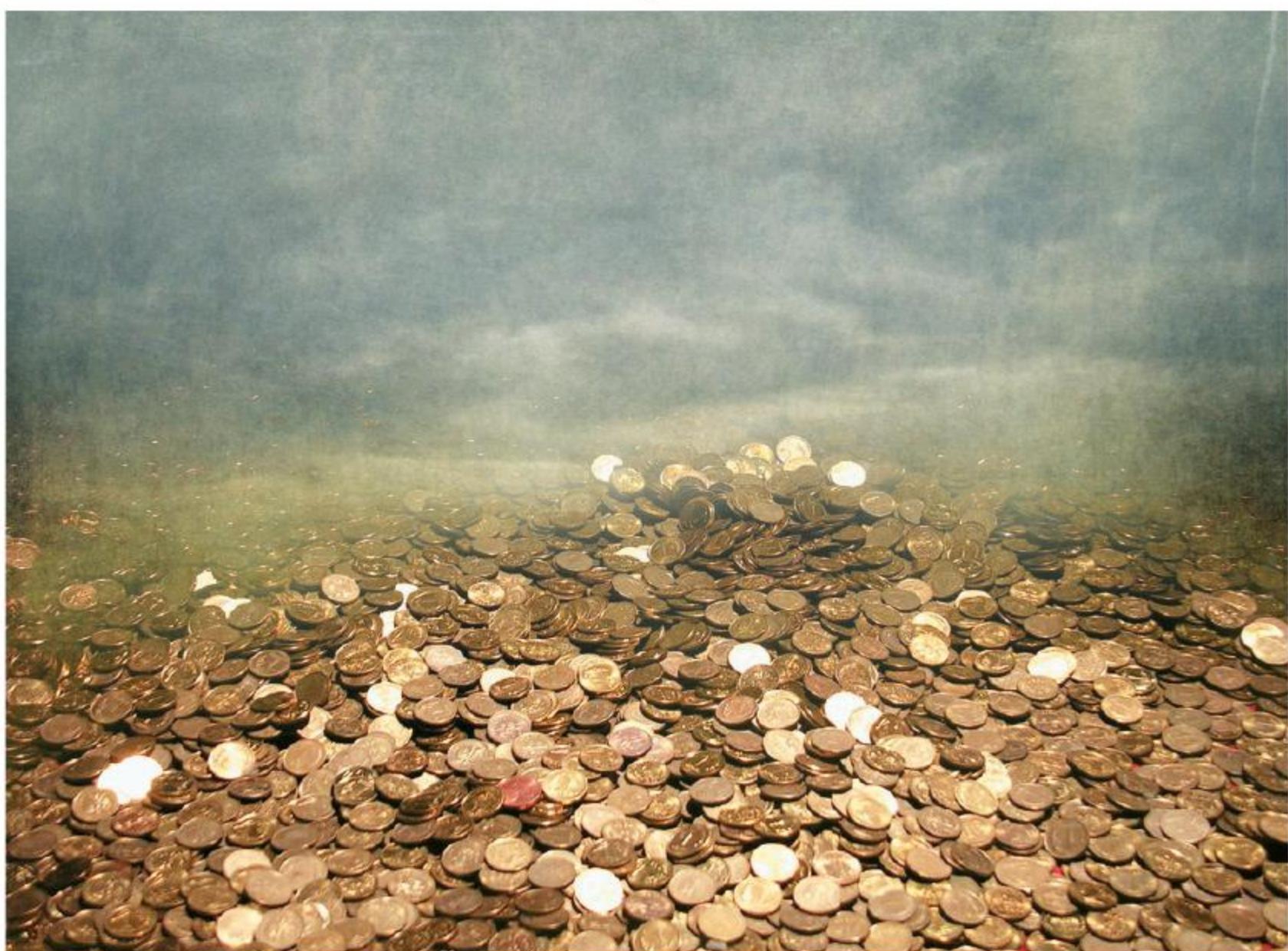
Продовження читайте у новому романі Наталії Дев'ятко.

Володимир Вакуленко-К.

Химери

Щодня навколошній світ ми бачимо поверхнево і рідко коли задумуємося над його внутрішнім наповненням. Ми прокидаємося вранці за велінням обов'язків і галасливої мелодії будильника. Готуємо каву, чистимо зуби, вмиваємося. Ми вибираємо собі одяг, який слугуватиме відображенням нашого настрою. А потім поспіхом біжимо на роботу, забуваючи потрібні речі вдома, підхоплюючи непотрібні. А на вулиці сотні поспішних недоспаних механізмів швидко заковтуються маршрутними автобусами чи власними автомобілями. Отак під час руху всередині транспорту хтось спілкується зі знайомим по мобільному телефону, а хтось уже мріє швидко дістатися офісу, щоб засісти за робочий комп'ютер, аби стати

повноцінним убивцею свого робочого часу. І тільки спокійний прибиральник вулиць нікуди не їде і не поспішає. Він змітає за напівсонними механізмами останки невстигаючих рухів, залишки слідів і слів, наслідки розгульної ночі. А ти заходиш у свій вулик-офіс і одразу ж натрапляєш на іскристі гримаси свого начальника, який не постарається встати з ліжка з потрібної ноги. Нарешті ти помічаєш, що вchorашні маски доброти змінені на підступні й злісні. Лише тоді ти спостерігаєш за внутрішньою порожнечею кожної людини і навіть мимохідь, поглянувши у вікно, розумієш, що все наскрізь просочене сірістю. Що навколошній світ просто проковтнув для тебе сьогоднішню невдачу разом із зустрічними посмішками, з привітними будинками та спокійними ву-

личками. Сьогодні ти вкотре заглянув у очі сумному дню. Але день невблаганий — він змінив свою добру маску на маску сірості й непривітності.

Нічим особливим не відрізняються похмурі дні від доброзичливих, але не всі люди налаштовані бути сумними і недієвими. Отак у кафетерії «Поцілунок Привида», за одним зі столиків, сиділо восьмеро молодих людей. Худеньке дівчисько, десь приблизно рочків вісімнадцять-дводцять, і шестеро хлопців, майже того самого віку, що й дівчина. А навпроти цієї компанії сидів старший чоловік, років сорока п'яти, з невеличкою борідкою і трохи випуклими очима, що похапцем палив люльку і щось захоплено розповідав молоді. Час від часу його голос трохи зривався на вигуки, але, бачачи, що на їхню дискусію певна кількість присутніх звертає увагу, чоловік припиняв розмову. А потім переходить на спокійніший тон. На столику в попільничках шипіли недопалки, в повітря здіймалась легенька цівка пари від горнят замовленої кави. Трохи прокашлявшись від диму, старший чоловік погладив свою бороду і виважено перейшов на ділову бесіду. Молодь принишала, уважно вислуховуючи кожне його речення.

«Так от, продовжу. Певно, вам цікаво, чому я вас забрав із навчання і привів сюди. Ви всі, звісно, чули, що за декілька кілометрів від нашого міста є селище з дивною назвою: Химери. Так от: мова піде про величезний скарб. Місцеві люди знають про його існування, але навіть наблизитися до того місця бояться. Легенда, яку я розповім згодом, багато чого для вас прояснить. Думаю, ніхто не проти з вас, коли я не розповідатиму її, а читатиму зі своїх нотаток. У цих записах я повністю відтворив розповіді старших людей та історичні документи, намагаючись не втратити легендарний колорит тих часів у цій оповіді. Ніхто не знає, скільки в тій землі добра приховано, але старожили знають, що пан жадібним був дуже і мав і срібла, і золота чимало. А от коли помер — ніхто не відає, куди його добро зникло. Тож прохання до вас. Дайте згоду, що ніхто, ні з ваших друзів, ні батьків, не матиме права знати, за чим ми підемо. Щось вигадайте вдома, а в університеті — то вже мої справи. Проблем не буде ніяких. За-

одно я всім зарахую успішний залік з історії за цей семестр. Уявляєте, яке ми можемо зробити відкриття? Я никого не буду примушувати йти зі мною на пошуки, але щоб дати свою згоду, варто вислухати до кінця легенду. Тож слухаймо:

ЛЕГЕНДА

Приблизно двісті років тому купив безлюдні землі жадібний поміщик. Кажуть, за безцінь купив — інший панок, власник цих нетрів, на своє лихо дуже любив у карти грati і так програвся, що надумав батьківський спадок закласти. Але не встиг того зробити, бо саме скучий панище навідався до нього і видурив лани. Не було на тій землі ні маєтку, ні осель, але ліс був великий, куди навіть з волості пани приїздили, аби дичину вполювати. Хто був попереднім землевласником, ніде достеменно не записано, а ось новий пан, на прізвище Явдух та на ім'я Даміан, вирішив забудувати ці землі. Казали, правда, що колись на цьому місці вже було поселення, та ніхто і не знає, що то за люди були і де вони зникли потім. Подейкують, що жили тут у сиву давнину мольфари, а може, й чури якісь пригрішені, але ніхто не міг нічого щось сказати напевне. Тож історія Химер почалася саме з того моменту, коли пан церкву поставив. У народі кажуть: тільки пана заведи, а холопи збіжаться. То так і сталося. Кожного пана мучить гордіня і відчуття слави, тож і назвав це село своїм прізвищем Явдухи, а люди згодом швидко перекривили його на свій лад. «Явдохи» — і край, ну як перевчиш селян? Невдовзі село почало розширюватися — де не глянеш, то тут, то там мазанки стоять. А вже і ниви почали родити, оброблені селянами. Згодом і млин поставили, олійниця та свинарник побудувалися. Тож селяни церкву собі вимагати стали, ну то що поробиш. Побудував їм церкву, бо бунтувати стануть. А щоб не витрачати гроші на попа, якогось селянина знайшов, що читати вмів. Церкву то добротну поставив, кам'яну. Не хотілося перед сусідами соромитись.

Недолюблював пан селян: якоюсь смердючою юшкою нагодує їх раз на день — і працюйте. А грошей не давав. Та не втікали селяни від нього, бо оковиту любив здо-

рово, а як нап'ється, то радість усім була. Ніхто не знатиме, що у нього в житті не склалося, але подорожував, кажуть, багато і крайні об'їздив чимало. Тож попривозив собі масок індійських різних. І ото як нап'ється, то давай себе актором вважати та маски одну за одною приміряти. І так, бувало, захопиться грою, що ніби вже й не один він, а десять хлопів роблять різні трюки та виконують ролі. А люди тішаться та аплодують йому. А він на радощах і набере жмені флоринів та талярів і на голови сіє ними. Коли п'ятдесят срібляками, а коли й до сотні доходило. Але золотими дукатами люд не обсипав. Зате тверезим і крейцера не подастися, та ще й виговорить злісно: «А чи я тебе не годую? Тож яка з мене тобі плата? Ти ще й винен мені! А будеш просити — підв'язжу тебе на в'їзді дотори ногами і здихай, поки тебе ворони до кісток не склюють!» Та люди не особливо нарікали на долю — Явдух лінивим був і рідко коли перевіряв, що там на угіддях робиться. Селяни ж дружні були, і коли хтось у біді, то допомагали бідакам. Особливо тим, хто дуже злиденним був. Трохи панським збіжжям ділилися, та й даровані ринські виручали часто. Тож ніхто й не голодував на селі, хоча взимку всім сутужно було. Особливо важко велося новоприбулим переселенцям. Сам пан був наскільки жадібним, що навіть упорядника і скарбничого собі не наймав — грошей шкода було на них. А через лінь свою — рахував не гроші, а тільки кількість глечиків. Але коли за щось заплатити потрібно було, то лише дріб'язком платив, бувало, що він і сто гульденів міддю рахував.

Сам Явдух був худорлявим, років мав усього лише двадцять шість і мав руду чуприну і такого ж кольору невеличкі вуса. Щоправда, косооким трохи був і не добавав багато чого, але загалом ославлений був той пан неабияким красенем.

У пана не було щиріх друзів, але в лісових угіддях Явдухових різна дичина водилася. Тож і з'їжджалися звідусіль усілякі вельможі, щоб за їхній рахунок він удосталь потішався на полюванні. Ще б пак — усяка смакота не його була, пригощали багатії його своїми їствами та добротними винами. Отак якось на полюванні, гонячи уперед себе кабана, забрів поміщик до невідомої йому річечки. Дивиться, а по той бік річки

дубова хата стоять. Та велика така — видно, що не селянського покрову була. А через річку місток перекинутий. Біля містка дівчина на мілині близну пере. І така кралечка — сорочка на ній хрестами вишила та не християнські вони, а якісь із хвостиками. Русьва коса довга така, лише зібрана в оберемок і хустиною підв'язана, щоби у воді не намочити. Певно, коли вона хустину зніме, то й коса до самих п'ят досягатиме. Забув панок про біглого кабана, навіть зброю кинув. Приглянулася йому дівчина, очей не в силі відвести. Тож побрів він через місток до панночки. А панночка ще на тій стороні річки побачила його і присоромилася трохи, бо сорочка, аби не замочити, вище колін вузлом зав'язана була. Підійшов пан — привітався ченцем, назвав своє ім'я. Назвалася й дівчина — а її Славомирою батьки кликали. І давай він кралі себе розхвалювати: скільки горщиків дукачів має та яке розкішне помістя в нього. А ще скільки худоби всякої та скільки селян у робітниках у нього. Про все розповів, лише про свою жадібність, лінощі та любов до оковитої нічого їй не розказав. Хто ж про свої вади красуням розповідає? А потім її за жону обіцяв узяти, якщо погодиться вона.

— Ходімо до хати, — каже дівчина пану, — з батьками поговоримо, то й, може, до чогось домовимося. Бачу, що файній ти пан, молодий і русьвий, тож не буду тобі суперечити. Я давно на нареченого чекаю.

Зайшов пан до хати, членно вклонився громаді і привітався з усіма присутніми. Чистенько було у хаті — на вікнах рушники вишивані та долівка рівно вимощена. Та тільки ікон не було християнських, а лише якісь статуй дерев'яні у святому кутку стояли. Сонячне проміння з вікна освітлювало їх, і пану навіть здалося, що вони живі істоти. Їхні суворі погляди так і проймали наскрізь чужинця. Посередині хати тесаний стіл стояв, а за ним сидів високий чорнявий чоловік, який батьком дівчини називався. Поруч із ним жінка сиділа, що за матір панночці була. А по обидва боки столу — четверо дорослих синів. На високому ослоні дід дрімав, сивий весь, і борода його така довга була, що білою змією аж на п'ять аршинів до самого ґанку стелилася. Коли панок заходив до хати, то ледь не наступив на ту бороду. Не знатив пан, що то за люди були, та й

звідки йому знати, коли він випадково у цю місцину забрів. Довгобородого діда звали Яромиром, і він першим суворо заговорив до пана: «Пощастило тобі, Даміане, маєш нагоду стати зятем нашим. Не віддали б ми свою доньку за тебе, та традиція у нас є, що з покоління в покоління переходить. Коли народжується русява, ми вже знаємо, що вона не матиме нашої сили, хоч і захищатимемо її, поки живі будемо. Ми, давнє покоління мольфарів, скільки віків на цьому світі живемо — тобі не порахувати. Так от. У нас народилося три русяви доньки, і коли їм виповнюється вісімнадцять літ, ми чекаємо на першу зустрічну людину. Головне — аби звичайним чоловіком був, бо не маємо ми права справляти їм забави з такими ж самими, як ми. Тож дуже добре, що жодній із доньок старезний пан не трапився, всі молодими були, як і ти ось. Віддамо ми останню свою доньку за тебе. Але не посилай до нас сватів. Більше ти нас ніколи не побачиш, і коли перейдеш місток, то забудеш про все, що тут було. А ми щезнемо навіть з пам'яті твоєї. Прийдеш додому — Славомира вже чекатиме на тебе. Все забудеш, але те, що тобі зараз скажу, най залишиться в голові твоїй: По-перше, є у нас Свята П'ятниця, то ти не питай ніколи жінку, куди вона зникає щотижня в цей день. І не борони їй ніколи в її проханні. Вона до нас на гостину ходитиме, тож маєш не суперечити жінці. Друга умова тобі: ні в якому разі не давай їй ніякої роботи в п'ятницю, бо лихо тобі буде страшне. А третя умова буде такою. Ніколи не ображай жінку і ні в якому разі не бий її. Поруши обумовлене — віправити не зможеш і дочекаєшся від нас посланця у свій дім. Він і прокляне тебе навіки і прирече на муки вічні! А тепер сідай з нами до столу, поїж трохи. Певно, що стомився в дорозі. Лише нічого не питай — ми чужинцям не розповідаємо тайни наших пращурів. Все, що потрібно, тобі вже все сказано!»

Смачненько підобідавши і запивши смакоту зеленавим вином, панок незчувся, як опинився за містком. Якась мла наскочила, а за нею розвіялася і той будинок, і річка, і той місток. Ніби нічого й не було насправді — не пам'ятав пан зовсім про свою пригоду. Біля ніг лежала загублена рушниця, він підібрав її і почав в лісовій гущині дорогу до села шукати. Биту годину ще лісом блукав,

а ж поки на галявину не вийшов. А там і село зобачив та й помістя своє.

Вдома молода дружина вже чекала на чоловіка. Не переймався пан тим, звідки вона взялася. Йому здавалося, що давно вона за газдиню порядкує в домі. Пам'ятав лише про наказане, але не навантажував свою голову питанням, хто йому це наказував. Тож і не перечив дружині, коли та щоп'ятниці кудись збиралася. А вона лише на ганок ступить — і одразу якась невідома сила робила її невидимою і несла, куди тільки їй потрібно було. Все було, як і раніше, от лише в чарчину перестав заглядати та флорини селянам розсипати. Та батьки не вчили Славомиру людей ображати, добра вона від природи була. Тож пан знов зізнав тільки кількість горщиків з добром, але лінъки йому було кількість монет перевіряти. Так ніби візьметесь та порахує в одному горщику дукачі золоті — та й завершиться на тому. Тож його жона і брала по монетці з кожного горщика і селянам щосереди роздавала гроши. А глеків шістдесят два було із золотом. А чотири зі срібними флоринами були, і ще вісім для панських розрахунків з крейцерами дрібними були. Тож було, що в когось із селян і воли з'являється, і свинок хтось прикупить. Розумів пан, що щось не тедіється, та все ж не особливо й задумувався. Любив дуже жону свою і не нарікав ні на що. Сам вдачу не лиху мав. Що не зберуть з полів та не вивезуть на базар до міста, все швидко розпродувалось до останку. А інші стоять — та й четвертини продати за день не вдається. А то й худобу повезуть на базар, то й дивися, а вже через дві години пан з грошима додому їде.

Отак вони вдвох газдили декілька років, а не було дітей у них. Дуже хотілося пану спадкоємця від Славомири мати, та щось не виходило. І надумав тоді пан до повитухи в сусіднє село їхати. Домовився з нею, що з жінкою приїде, а вона їм на п'ятницю назначила. Як його жінка не суперечила чоловікові, але він на своєму наполягав. Так силоміць і повіз він жінку до тій бабці. Коли приїхали, та їх обох одразу на лавку посадила, а сама якесь вариво у баняку почала варити. Жінці ж наказала на ліжко лягти і живота оголити свого. Довго якіс трави на ньому водила та порошки якіс сипала на живіт. А потім наказала випити смердючий

уввар їй. Коли жінка випила, відьма налила іншого узвару в чашку і наказала ще й пану випити. Вже після того веліла сісти за стіл навпроти одне одного, а сама сіла так, щоб їх обох бачити. Десь із півгодини проймала поглядом обох, а потім сказала, що не вийде в них діточок. Розлютився пан, вибіг на вулицю, не попрощавшись навіть, стрибнув на воза — і тільки його й бачили. А дружину залишив у відьми, ніби йому тепер і не рідна стала.

Добрі люди завжди знайдуться, та ще й коли відьма просить. Не була стара баба злою людиною, не накликала зла ні на кого. Лише добро людям приворожувала, тож поважали її в селі. А скільки вона діточок малих від хвороб рятувала, ніхто й не порахує. І завжди, коли її платити щось хотіли, казала: «А що дасте, то й мені буде». Розгніваний пан ані крейцера їй не дав, панночка щедро золотим дукачем нагородила стареньку.

Постукала у вікно до сусіда і розповіла йому про дівчину, попрохавши його відвезти її додому. Сусід той паном був цього села, тож своєму слузі Омельку наказав швидко коней в дорогу споряджати. Смеркало, коли він до маєтку панночку довіз.

Поміщик по дому ходить та слова злісні говорить. Начепив на себе маску дідька якогось, час від часу підходить до столу й оковиту собі нахлюпую в склянку. Побачив жінку свою і давай на неї кричати, що то вона в усьому винна. Не захотіла мати віднього дітей, от і по п'ятницях у знахарки якоїсь супротив робила. А потім зняв із себе брудні чоботи й кинув перед нею, наказуючи: «А щоби блищали вони до ранку і сорочку мені хутко заший, бо дорогою подер». Злякалася вона оскаженілого чоловіка — не бачила ніколи його таким розгніваним. Нічого не промовила йому, а лише взялася за роботу наказану. Вже впустив господар біду в дім, тож не повернеш усе назад. А пан усе з поверху на поверх бігає та до оковитої прикладається. Залатала дірку на сорочці панночка та й подає чоловікові її. Та не вгодила панові — розлючений він надто. Вдавив із розмаху жінку кулаком в обличчя. А потім заходився все зло на ній зганяти і так її побив, що вона встали з підлоги вже не могла. Трохи і плакала, і просила пана за розум узятися, та пану байдуже — задерегори маску, перехилить чарчину і знову

лається на всю хату та жінку б'є. Вже й похитувався в різні боки, хтів ще раз жінку копирснути, та коли підійшов — зібачив, що вона вже бездиханна лежала. Хміль якось одразу вивітрився, і зрозумів поміщик, що лиха непоправного накоїв. Заплакав він, помутніло в голові у пана, і впав він біля коханої своєї. Очі заплющив, аби не бачити біди страшної. І надійшов сон йому: з'явився хлопчик на подвір'ї та й кістки продає. Побачив Явдук його з вікна — та так захотілося собі кістку купити. А в самого хлопця свита подрана вся, і на споді лише тіло світиться. Взяв пан грошей мідних та й вийшов до хлопця на вулицю. Підійшов близче до хлопця — а то вже не хлопчена зовсім, а потвора якась небачена. Ноги обгорілі до чорних кісток, свита пошита з тої матерії, що мерців нею накривають. Руки ж — кігті звірячі, а в них потвора не кістки тримає, а дві голови людські за волосся. А натомість своєї голови те химерне створіння мало три голови звірячі та на всіх маски потворні. Заволав той пан з переляку — та тільки голосу й не чути його. Втекти хотів, але ноги ніби чужими стали. І не зміг пан хоч якийсь рух зробити. «От бачиш, — спокійно заговорило з паном потворисько, — ти порушив усе те, що тобі наказували дотримуватись. Я посланий до тебе мольфарами, щоб поквитатися з тобою і оголосити тобі їхній вирок. П'ятдесят років твої землі не знатимуть спокою, але ти ще довше не знатимеш його. А тепер повзи геть від мене, очі мої не виділи б тебе. Ти найгірше створіння, яке я за всі віки свого існування бачив!» Відійшло від пана зціпеніння, впав він на землю і поповз до вхідних дверей своєї оселі. Повзе пан — та ті декілька метрів такими довгими йому здаються. І раптом прокидається він уже всередині маєтку, де і впав. Затужив він дуже, підвівся з підлоги та й бачить, що вже не лежить на підлозі його дружина. А по кімнаті попіл літає та то до носа, то до рота потрапляє. Плаче пан гірко і від горя заподіяного, і від сажі їдкої. Його розібрал нежить, і так чхає, що аж маски на стінах дрижать. А коли тільки чхне, то новий пан у його подобі з'являється. А зі стіни маска злітала і приrostала до обличчя нового пана. Так було до тих пір, поки не злетіла зі стіни остання маска. Боляче приrostала вона до обличчя справжнього пана. Найжахливіший вид на тій масці

відобразився — і жалюгідність, і лінощі, і підступність, і жадібність, і вбивство. А очі пана, що світилися крізь маску, вже не були людськими — сіро-молочними стали.

Коли панів стало більше двадцяти, верхній поверх камінцями почав кришитися на вулицю. Злякався справжній пан лиха і до своєї скарбниці побіг швидко і почав монети в лантухи висипати. А пани всі за ним побігли й те саме роблять. Поки все по мішках розпихували, то й другого поверху зовсім не стало. Висипався весь на вулицю по самі верхівки вікон, що й вулиці не видко було. Хотіли пани спробувати двері відсунути, та де там — і вони камінням іззовні підперті. Надумалося тоді їм печеру копати під будинком, щоб хоч якось себе і скарби порятувати. Добре, коли людей багато, а в біді й пани працювати вміють. Тож одні копають, інші землю в куток носять і висипають, а деякі будинок із середини розбирають. Стіни ж бо добротні були — подвійні. З вулиці камінь тесаний, а зсередини балки дубові. Добрий матеріал на укріplення. Пробували вибивати камінь на укріplення, та не піддається панам камінь. А до ранку вже й не було маєтку, а натомість нього гора утворилася вдвічівища за колишній маєток...

Вийшли селяни по свіжому ранку на роботу та й здивувалися побаченому. Не було і сліду маєтку, а натомість нього гора виросла. Уночі ніхто не чув сторонніх звуків, хоча перепуджений дід Андрій розповідав усім щось неймовірне. Йому не спалося, і він на лавці біля своєї мазанки лульку палив. То ніби бачив, як будинок пана немовби танув, а над будинком химера триголова круজляла. І не повірити б діду, але маєтку то дійсно немає. Де шукати причину? Та й паночки та пана не було. Тож селяни і придумали собі, ніби гора та сама сталася, перетворивши господарів також у каміння. Коли ж наблизилися до гори, то побачили за нею два великих уламки зі стін. Але дивно так, нібито ота химера, з дідової оповіді, здійняла їх у повітря і глибоко вткнула у землю. А ще й розташувала їх паралельно одне одному, порівнявши уступи з землею. Відстань поміж ними була два сажні, і віддалялися стіни одне від одної ровом. Тож у вишину були з сажень, в довжину цілих два були. А з лівого боку якась яма під стіну

йшла. Підійшли селяни ближче до ями, а з неї голоси почулися. Але не людськими вони були зовсім. Злякалися селяни та втекли від лиха щонайдалі.

Тиждень минув після того; ані пана, ані паночки так ніхто і не бачив, тож селяни стали нового покупця виглядати. Але де пан свої скарби склав перед щезненням? Якщо перетворився на чура, то навіщо йому золото, коли чури навіть з попелу можуть його сфальшувати? Але ж паночка добра людина була, то куди ж вона зникла?

Пани на селі один за одним з'являлися, та навіть і фундамент закласти не встигали. Помирали від якоїсь хвороби, хоча й забудувалися подалі від того проклятого місця. А через деякий час пожежа страшна сталася. Згоріло все те, що ще нагадувало залишки села, і навіть люди, які трохи розбагатіли за часів скнари-пана та не покидали рідне село, ні худоби не врятували, ані себе. Ніхто не очікував такої біди, — загорілася хата, а від неї всі згоріли. В той день ще й вітер страшений лютував, от і наробив шкоди. Глухої ночі, кажуть в іншому селі, те сталося. Лише кам'яна опустіла церква лишила по собі купу згадок. Про те, що тут колись до неї мирияни заходили і що тут жили люди. Заросли ниви бур'яном, знову пустою земля стала. Розсіявся ліс на пустирях, склавши від подорожуючих у собі панську тайну. Ще деякий час мисливці ходили в нічій лісі на полювання, але з ними ставалося таке, що навіть і зброя не допомагала, певно, звір якийсь роздирає їх. А ті, хто живими лишалися, — всілякі страхіття розповідали. Начебто у глибині лісу якась невідома істота живе. Реве несвітським голосом, а ти йдеш покірно на її гук, і повернути кудись убік несила. І так, аж поки не потрапляв пан на якусь глуху місчину. Та істота три голови мала і реготала щосили над нещасним. А потім з'являлися горщики з золотом. Потвора висипала золото з горщиків і наказувала рахувати монети: «Порахуєш все до третіх півнів, то знайдеш дорогу до своєї оселі. А ні, то тебе і не знайдуть більше!» І тільки вправні арифметики вибралися з лісу. Перестали тоді мисливці в ті ліси ходити, і прості люди обминали ті зловтішні місця. Та навіть і собаки скавуліли і близько не підходили до лісу. А згодом і назву нову Явдухам дали — Химери...

Недалеко від тих покинутих місць жив пан Тадеуш. В народі вважався доброю людиною, і дав йому Бог щастя довго жити на білому світі. Та смерть однаково рано чи пізно всіх забирає під свою немилість. От і помер той пан у віці ста чотирьох років, залишивши по собі Огниська, свого сина-спадкоємця, керувати селом. Від роду синів шістдесят років мав, і йому належали вже чимало невеликих хуторів. Після смерті батька вирішив розширити батьківські землі, об'єднавши їх. Не був він забобонним, тож вирішив і покинуте село придбати. Тим пак у волості за нього просили зовсім небагато, незважаючи на те, що ліс величезний. «А якщо посадити молодняк і розширити ліс, щоби потім виторг з нього добрий мати?» — думав собі пан Огнисько. Так і зробив. А де був колись Явдухів маєток, люди не пам'ятали. Знищили роки пам'ять, та й за довгий час дерева заглушили згадки. Лише про прокляття земель пам'ятали люди, та не знали вони, що минув уже той час.

Шанували Огниська селяни, як і його батька. Розсудливо і справедливо до всього ставився, бо серце добре мав. Та все одно лише небагато людей підтримали панську ідею щодо лісу, бо дуже боялися накликати на себе лихо проклятих нетрів. Пам'ятали вони, скільки біди було в тих землях, та не знали, що небезпечним було лише те місце, де було колись обійстя жадібного пана. Не заслужив покараний пан ще прощення. І не наблизався ніхто до руїн, та й не знав ніхто, де вони є. Уночі там ще й досі чулися стогни та пекельні голоси з-під землі. Володарями проклятої місціни були лише височенні суворі граби. Ледь гору високу не затуляли своїми вершинами. А дітям старі вуйки охоче розповідали страшну історію, щоби самі вдаль лісу не заходили. Казали: «Дійдеш Явдухової гори, забере тебе скнара-пан навіки до себе!»...

Тож отак невеликий гурт людей розширував ліс, а коли й запальні мисливці благополучно потрапляли додому, то й швидко розходилася чутка по навколоишніх селах, що прокляття зникло. Все більше і більше селян почало розбудовувати село, і грабові зруби рядками від церкви вишивкувались у вулички. Та й церкву поновили, і попа запросили грамотного до неї. А невдовзі й

деревопереробний завод забудувався. А що на селі стало народу багато, то й інші промислові споруди з'явилися. І олійниця нова, і курник та свинарник побудувалися. І вже до сусіднього селища недалеко їхати було. Не забудовували люди місчину в бік колишнього маєтку, а від церкви почали забудову. А незабаром і другу церкву поставили, на іншому краю села...

— ...Що ж, така-от історія села, що за містом, — закінчив історик легенду, переходячи знову на ділову розмову. — Звичайно, те, що я використовував із легенд у розповіді, частково є народними вигадками, але мої дослідження таки доводять певну долю правди. Судячи з документів, жадібний пан дійсно заснував це село, а зі згадок мешканців інших сіл той пан дійсно характеризується заможним і успішним торговцем. Я з розповідей старих людей різного довідався. І що було в нього сто горщиків дукачів, — хтось навіть більше називав, але більшість називала ту кількість, яку я зазначив у легенді. Отже, чутки про величезний скарб вірогідні. Вас, певно, цікавить, чому я взявся за це дослідження? Легенду ще колись, у незрілому віці, мені переповідала мати, що була уродженкою села Химери. Ми навіть ватагу із пацанок і бойових хлопців збиралі, оголосивши себе шукачами скарбів. Так нічого і не знайшли, бо забобону людського боялися. Нам тоді від десяти до дванадцяти років було, тож так і не добрели навіть і близько до тих місць. Певно, усе б і забулося, якби не випадок двомісячної давності. Мій товариш по школі розповів історію, яка змусила мене продовжувати пошук. А сталося от що. Лісове господарство випилювало старі дерева, щоб поновити молодняком. Одна з бригад, випилюючи старі граби, випадково натрапила на ту місчину, про яку я оповідав у легенді. Четверо робітників провалилися в глибоку яму, і їх живими звідти дістати не змогли. Їх дубовими зрубами та кістками завалило. Але звідки ті дубові зруби на глибині півтора метра? Я ще дещо довідався. Під час радянської окупації звозили полонених до гори і там розстрілювали їх. Вода вимila неподалік того звірства глибокий рів, куди й кидали трупів. А коли прийшов

наказ припинити розстріли й замінити їх роками ув'язнення, то полоненим наказали зрівняти той рів з поверхнею землі. Кажуть, сотні людей там закопали і лише з метр землі на них накидали. Полоненні копачі були останніми, кого розстрілювали на тій місцині, — свідків не хотіли мати. Так і не знаходили довгий час тої могили, хоч як і намагались історики відновити пам'ять про полеглих. Але ніхто не знав тоді, що під тілами печера викопана була. Отак трупи набухали, утворюючи порожнисту пастку до тих часів, поки хтось та й не втрапить в неї. Там робітники і потрапили в халепу. Я був на тому місці, навіть гору бачив і в яму спускався. Коли друг мій розповів про те, що сталося, і коли я вінав, що на тому місці задіяні історики і солдати, то я одразу ж виробив відповідний дозвіл і поїхав туди. Вони розкопували яму вшир і витягували кістки, щоби перепоховати розстріляних. Я ж у свою чергу, згадавши материнські легенди, вирішив поновити свої згадки і ледь стримав своє здивування, коли досяг дна ями, спустившись на лебідці. Дійсно, були розкидані старі дубові балки. Самої печери я не бачив, певно, дубові зруби колись були укріпленим підлогам під часом печера обвалилася. Не відомо, на скільки метрів ушир засипало печеру, але те, що вона дійсно була, я вже цілком усвідомлював. Тим пак знайшов і той рів, і ті дві стіни, і яму під однією зі стін. Спускатися до неї не мав часу — вечеріло. В чому ми виграємо? Робітникам не до скарбів було, і нам це може стати в пригоді. Вони лише кістки викопували з ями, більше їх ніщо не цікавило. Так я почав досліджувати повністю про скарб, щоб потім вас зібрati і повідомити про своє рішення. На сьогодні я зібрав усю ймовірну інформацію про той легендарний скарб, яку подав сьогодні вам.

— А є якісь відомості про рік заснування села? І чи є якийсь науковий факт того, що село порожніло п'ятдесят років? Чому після відродження ніхто не натрапив на панське обійття, адже церква лишилася, а отже, село відроджувалося на тому самому місці, що й було до того? — запитала студентка.

— За архівними даними, дату заснування села затвердили відтоді, коли було побудовано першу церкву. А її возвели в 1786 році. Роботу закінчили на Покро-

ви, отже, десь у середині жовтня. Бо і назвали її на честь Покрови Божої Матері. А перші поселенці на селі, певно, з'явилися за чотири-п'ять років до будівництва храму. Пан, який відродив село, реконструював церкву згідно зі збереженими в архівах кресленнями, а згодом розширив її. Наукових підтвердженень запустіння села немає, але деякі припущення науковців говорять про те, що на селі якась хвороба була. Я думаю, скнара-пан пошкодував грошей на лікарів, і тому ніхто спинити хворобу не міг. А коли загорілося село, то недогнилі трупи розвіювали хворобу свою, тому й, певно, мисливці гинули. А ті, хто виживав з них, просто інстинкт добрий мали. Від церкви до маєтку було зо три кілометри, бо село початок брало раніше з іншого краю. Я ж у своїх записах говорив про це. Та й нині вона біля узлісся знаходиться, закінчується нею село і ліс починається. Були й після панівідбудовника інші пани-відбудовники, але таки два кілометри до міста не досягнули. Спочатку одна війна зашкодила, потім інша, а там і радянські окупанти все на свій комуністичний лад почали перероблювати. Так і лишилася ідея об'єднання лише ідеєю. Тепер інше. Коли будували трасу — Химери обминули. Ті села, через які пролягав шлях, об'єднали поміж собою в одне велике, що згодом стало нашим містом. Ту саму процедуру об'єднання було пророблено і з недалекими селами, і коли наше місто стало найбільшим, воно отримало статус районного центру.

— Тепер зрозуміло, — сказав невеличкого зросту, в драних модних джинсах, хлопець-брюнет. — Тож коли ми виrushаємо у похід і що із собою брати?

— Добре визначення — «похід», — посміхнувся ректор, — але я вже попередив вас, що ми виrushаємо нелегально, тож повторююсь: ніхто не має права щось комусь розповідати! То що, всі хочуть іти зі мною на пошук панських скарбів чи хтось утримається?

— Усі, усі йдемо! — хором відповіли студенти, знову привернувши до себе увагу поодиноких відвідувачів.

— Завтра у нас четвер, це якраз вдалий день для починань. Збираємося по-

блізу цього кафе на десяту годину ранку. Підготуйте на завтра все, що потрібно в таких випадках для подорожі. Хто має саперки, мотузку, сокири? Ну, і запас їжі беріть на 2 дні. Думаю, у суботу ввечері повернемося до міста...

...Студенти зібралися всі майже без запізнень. Вирішили йти до потрібного місця пішки, таким чином поєднавши приємне з корисним. Тим пак до села було якіхось там сім кілометрів. Близько третьої години подорожуючі майже дісталися заповітної місцини. Поблизу гори знайшли ще не засаджену молодняком галявину. Вирішили на ній розбити табір, тим пак що гілок навколо, після випилювання лісу, було повно. Поки підготувалися та розпалили вогнище, вже й вечір набрів. Полохлива ватра народжувала свою іскрою на небі зорі, а юрба повсідалася навколо багаття вечеряти та різні байки розповідати. Так хвилина за хвилиною час за оповідками швидко минав, і компанія незчулася, як ніч до свого понулення наблизилась. Звідкись, не зовсім здалека, почулося щось схоже на вовче виття. «То, певно, вітер гуляє в печерах, — почав заспокоювати присутніх викладач, — у деяких місцях печери утворилися отвори, тож вітер і використовує їх як сопілку». Та виочі звуки наближалися більше до юрби, аж поки присутні не побачили привида, який і створював той гул. По обидва боки того прозорого створіння мелькотіли безліч масок. Не важко було здогадатися, що то був сам примарний господар таїн зруйнованого обійстя. Його маски-супровідники то різко здіймалися в повітря, а то знову кружляли навколо пана. А потім маски розліталися в різні сторони і знову поверталися з моторошним свистом. Аж раптом вони закружляли навколо зляканої юрби і боляче почали вростати в обличчя присутніх. Лише дівчину не зачепила жодна з масок. Щось у ній було таке особливе, що навіть маски не знайшлося. Певно, вона була єдиною людиною, яку вела до скарбу не жадоба, а лише думка про те, що той скарб дійсно зробить важливе відкриття для науки.

«Що, за моїми багатствами прийшли? — засичав пан-привид. — А ви його заслужили, коли від вас віс жадобою не до свого? Йдіть тепер зі мною — тепер відроблятимете мені свої вади до скону. Бо мої двійники

постаріли і вже за вітром розлетілися, а печери руйнуватися починають. Нікому укріпляти їх стало». На поверхні землі утворилася глибока тріщина, яка поглинула всіх присутніх одразу в себе і зачинилася знову, ніби то був старомодний гаманець за застібках. Отак невдалі шукачі пригод, поневолені привидом, опинилися повністю в його владі, у його печерних володіннях.

А в самій печері, освітлений фосфоричними породами, стояв двоповерховий маєток. Майже такий, як і в легенді розповідалося, але чомусь світився наскрізь. Ефемерним він був і водночас не було нічого видно того, що в самому обійсті було. Жестом пан-привид вказав «гостям» на двері, таким чином запрошуючи їх до будинку. Дівчина йшла позаду всіх. Її колишні друзі сварилися, подекуди й билися поміж собою. В них уже не було нічого людського — ніби всі водночас у тварин перетворилися. Один за одним вони падали долілиць, і вмить той, хто падав, зникав. Пан дико реготав, а коли лишився один із розбишак, привид пройшов крізь нього, перетворивши його на прозорі бульки. Злякана дівчина не могла вимовити і слова, та все ж ішла покірно за паном. Вони опинилися перед скляними дверима, в які пан жестом вказав дівчині заходити. Опинившись у вітальні, привид знову жестом наказав дівчині сісти на лавку біля стіни. Заливши із полонянкою наодинці, привид почав їй роз'яснювати те, чому так все сталося:

«Не переймайся за своїх друзів — як і мною колись, ними керувала лише жадоба, бажання збагатитися, дводушність і злість. Маски їх швидко відловили, та вони не зникли зовсім. Чуєш стукіт? То вони стіни укріплюють у тих місцях, де печера трохи осіла. Тебе жвони використовували, знаючи твою чесність, і лукавили тобі. Бо насправді ваш учитель давно підготував твоїх друзів до походу, а для тебе вигадали мало-правдиву історію. Тож ти і без маски лишилася, бо чесність без личиниходить. Не бійся — я відпущу тебе. Твоя безкорисність і чесність і є причинами того, чому я не заподію тобі шкоди. Але є ще й інша причина моєї доброти до тебе. Обернися. Бачиш картину на стіні? На ній зображенна моя дружина, а ти як дві краплі води схожа на неї. Забереш собі ту картину — бо я вже зовсім не люди-

на, хоча й досі пам'ятаю про Славомиру. Цей портрет я замовляв у відомого майстра, не пошкодувавши золота ні на трішки. Единий раз у житті розрахувався золотом, хоч і не велів мені батько такого робити ніколи. Шкода, що подарувати тобі більше нічого, бо були криваві часи, коли пограбували мене. Ті злодії були такими вмілими, що я нічого і вдіяти не встиг. Ні чорта, ані привидів не боялися, а ще й розкопали саме в тому місці, де я горщики з дукачами зберігав. Треба ж було мені не вгадати місце на поверхні землі, і саме сонце освітило тоді копачів. Та й не глибоко було копачам, півсажня всього. А сонце шкідливе для мене. Я розчиняюся перед світлом. У них навіть мова була інакшою. Ніби й наша, але попсована якась. Єдине, що я тоді від них зрозумів, так це те, що сталася велика війна і вони тепер керівники цього світу під назвою «радянська влада». Хоча, знаєш, я тобі все-таки свій щасливий дукач подарую. Він у нашому роді з покоління в покоління передавався. Це він збагатив мене. Колись удачу мені в договорах та торгівлі приносив, але ні до чого мені він тепер. Не я отримав прокляття, ми від початку були прокляті. Коли ти отримував спадкову монету — батьки щезали кудись. Хто знає — може, і вони десь глибоко в землі тепер живуть у прозорих маєтках. Певно, з розповідей свого вчителя ти знаєш, за що я проклятий. То щира правда. Отак і я чекав на свого спадкоємця, та, певно, я народився, аби на мені закінчився наш рід. А монета для тебе безпечна і вже не містить у собі містичної сили — звичайний шматок металу, на якуму щось зображене. Тим пак, знаю, що не продаси дукача — збережеш, як згадку. Тож забирай портрета та монету і рушай хутко зі мною — я виведу тебе на дорогу до села. А там і місто недалеко — повернешся додому. Бо перші когуті запіють, і я не матиму сили тебе вивести з печери».

Сховавши монету до кишені джинсів, дівчина побачила, як з привида зіскочила жалюгідна маска, і то вже не мара перед нею стояла, а пан у тому вигляді, в якому колись він був проклятим. Тільки очі не блищали злобою та жадобою. Та його вуса й волосся були зовсім сивими.

Коли дівчина вийшла з будівлі, печера, ніби горіх, розлущилася навпіл, і за мить

пан і його гостя опинилися саме на тому місці, де зовсім недавно жевріло вогнище. Та не було ні наметів, ні чиїхось речей, а лише наплічник дівчини. Ніби й не було нікого поруч з нею, а вона сама серед ночі опинилася в глибині лісу. Дівчина підхопила наплічник на плечі й хутко рушила далі за паном. Невдовзі загавкали налякані пси і завиднілася сіра смужка сільської дороги. Заспівав перший когут — передвісник світанку. Пан попрощався з дівчиною і вже мав зникати, аж раптом з посріблених неба, на повній швидкості, до нього наблизилася сувора хмара. Дівчина помітила, що та хмара нагадує якусь трилику потвору. Хмара зашипіла, заревла, а потім почувся грізний голос: «Ти прощений, іди до своїх. Досить тобі порожні горщики охороняти. Ти вільний...» Хмара так само раптово зникла, як і з'явилась. Зник і пан. Дівчина рукою попрощалася вслід зникаючому пану і поспішила своєю дорогою. Сірі багатоповерхівки з-за гори показали свої розпатлані голови. Небо розвиднилося повністю. Щаслива усмішка сонця привіталася з наступним днем, який уже розвіяв старі примарні сни. Вранішні птахи підхоплювали мелодію вітру і переспівували її на гарний настрій...

Ольга Кривенко

Десь в глибині душі

Вікна були відчинені. Ще по-літньому теплий вітер ледь-ледь полегшував дихання людної аудиторії. Температуру підвищували гарячкові розмови та сміх.

Переді мною лежав розгорнутий підручник, але його зміст не цікавив зараз. Мое місце на одному з верхніх рядів, тож нижче простягалася майже вся аудиторія із двохсот людей.

На один ряд вище ліворуч сиділа темноволоса дівчина, щось записувала. Ім'я у неї зовсім звичайне, як і у багатьох, тож вигадаю щось цікавіше: Міна.

Посередині аудиторії виднілася Тиха. Інакше її не назвеш: рідко від неї слово можна почути. Вона щось перебирала у

руках, а потім повернулася і кинула Міні. Та і не глянувши спіймала, просто ледь припіднявши руку. Поклала в кишеню.

Ще нижче, біля вікна, розташувалося двоє хлопців. Один щось гарячково розповідав, а інший з відсутнім виразом обличчя мовчки слухав. Першого звати Холод, а другого — Шокер.

На один ряд нижче сидів їхній друг. Ця людина мала золоті руки. Він міг створити все, що завгодно. Ім'я йому Технік.

Я не випадково назвала саме цих людей — усі вони особливі, бо мають надприродні сили.

Звідки я знаю?
Вмію читати думки.

Технік перебирає детальки, дроти. Його руки були як годинник: визначений темп, чіткість рухів. Раптом одна деталь впала на підлогу. Хлопець розгубився. Підняв і знову почав роботу, та нічого не виходило. У голові була каша, якісь обривки спогадів виринали в пам'яті. Він озирнувся. Усі студенти були зайняті своїми справами. Але його увагу привернула дівчина у верхньому кутку аудиторії. Він знову повернувся до своєї роботи, але щось постійно збивало його з думок. Технік подивився на підлогу і уявив, що буде стіну.

Відпустило. Деталь стала на своє місце.

Він подивився на ту ж дівчину — вона, дивлячись у свій підручник, посміхнулася.

Підвіконня. Старі вікна скриплять, відкриваючись. Я сідаю по-турецьки і дивлюся на світ. Спокійно дихаю свіжим повітрям. Дивлюся на людей. Тихо. Коридорі порожні.

Я закрила очі. Бачу думки. Їх так багато. Повітря насичене ними. Уривки речень і слів літають у повітрі, написані різними почерками, з різним настроєм, різними коловорами. Та мою зосередженість перервали кроки. З тіні коридору виринула дівчина. Довге русе волосся трохи розвивається, рухи спокійні. Звичайні люди сказали б, що ця дівчина мила, але такі, як я, все бачать інакшим. Навколо мене на тон потемнішало. По спині пробіг холодок, наче від протягу. Дівчина була огорнута темрявою. Вона звернула на мене свій погляд, та я відвела очі.

Знову дивлюся на вулицю. Незнайомка зникла. Я й не намагалася прочитати її думки. Здавалося, єдиний дотик — духовний чи фізичний — отруїть мене, підкорить, привласнить.

Час відновив свій рух. І знову мій спокій було порушене. На плече мені опустилася чиясь рука.

— Що ж тобі на парах не сидиться?.. — риторично запитала я. — Вибач, що зазіхнула на твої думки.

Технік і насупленою бровою не повів.

— Що ж ти хотіла там знайти? Чи просто зайнятися нема чим?

— Ти завжди такий доброзичливий чи лише я тобі до смаку не припала? — все ж із посмішкою мовила я.

Його обличчя наблизилося до моого.

— Це не іграшки, дитинко. Тримай при собі це, бо вилізе боком, — з грізним обличчям мовив він.

Відсунувся. Та повернувшись, хлопець і кроку не встиг ступити, як зупинили його мої слова:

— Я знаю про вас все, Техніку, — і стрибнула з підвіконня.

Люблю свій мозок. Ми все ж із ним друзі, на відміну від деяких людей. Я одразу переключилася на більш важливу справу, і зайві думки до мене ні на крок.

Я обійшла корпус і закрила очі. У будівлі було зосереджено забагато різноманітної енергетики, та я знала напевне, що та дівчина досі тут. Вона не була невидимою, але її образ ледь торкався свідомості людей.

Що зробило її такою? Що тримає її тут?

Я стою недалеко від неї. Люди проходять повз мене так само. Усі зливаються в кольоровий потік, а стрілки годинників — в одну темну пляму. Ми зустрілися поглядами. Я бачу її темні очі, за якими наче порожнеча. Її темрява стає більшою, наче гіантські чорні крила. Я не читаю її думок, але відчуваю, що її давно мертвє і скам'яніле серце усе ще ніє від болю і гніву, тремтить у грудях, жадає помсти. Крила раптом склалися докути і зникли. Натовп на мить заクリв Незнайомку від мене, і вона зникла. Хтось є з нею. Тут вона не сама.

Я загубилася серед натовпу. Тепер я не могла знайти її.

Повільно стемніло. На небі запалали зорі. Двері аудиторій з гуркотом відчинилися. Студенти вечірньої форми у суміші з учнями підготовчих курсів висипалися в коридори. Вони сміялися, щось їли, жартома билися. Я мовчки дивилася на них із підвіконня.

Повз мене пройшла якась дівчина з довжелезним каштановим волоссям.

— Я не можу точно уявити один образ в моїй історії, певно, треба додати...

Наші погляди на мить зустрілися. Її смарагдові очі засяяли, а рука потягнулася до портфеля. «Такі схожі. Це вона! Зараз же записати!» — пронеслося її думки в моїй голові. Я посміхнулася.

Почали виходити викладачі, а тієї, кого я шукала, тут нема — треба іти.

Корпус спорожнів. Але Незнайомка все ж була тут. Ніби привид, гуляла порожніми коридорами.

Зникла... Я перестала її відчувати.

Вистрибнула на вулицю. Дмухнув сильний вітер. На небі світив молодий місяць, його кволе проміння ледь відбивалося на моєму білосніжному волоссі.

Знову відчуваю. Піdnімаю голову і бачу її на верхівці будинку. Вітер нещадно б'є в обличчя, роздмухує її одяг. Вона піdnяла голову до неба і зникла у темному вихорі. І сліду не лишилося.

А кількома десятками кілометрів звідси...

— Вони якісь вкрай натреновані, — пірхнула Міна, витираючи цівку крові з розсіченої губи. — І хто ж знав, що їх стільки буде.

Бій розгорівся на дахах прилеглих будинків. Небо постійно освітлювали спалахи, а тишу прорізували вигуки і лайка.

— Нас семеро, — почала дівчина, — а їх...

— Одинадцяtero вже, — закінчив Лір.

— Ці всі шкідники ніби дзеркальні, але один із них точно енергетичний вампір. Занадто легко, аби ми зараз вже втомилися.

— Ідеї? Ти ж наш мозок, Мінерво, — стиснув плечима Лір.

— Розіб'ємося на пари: брата з сестрою треба розділити, бо занадто сильний вийде шкідник. Тому Тиха залишиться з Вулканом, а Шокер — з Техніком, я з Холодом, а ти, Ліре, будеш усім допомагати, — відгукнулася Міна, поморщившись від свого повного імені.

Вони перегрупувалися.

— Дітки, не набридло грatisя? Може,

ще цяцьок покликати? — мовив один з шкідників, інші як коні зареготали.

— У ансамблю нестача співаків? Навчись жартувати, йолопе, — ледь чутно мовив Лір.

— Що сказав? Я все чув.

— То чого перепитуєш, картопляна голова? — засміявся знову якийсь з банди.

— Биймо їх! — гукнув Холод. — Дістали вже.

Повторювати двічі не довелося. Шокер ринувся на одного з них.

— Я ще пам'ятаю твої прийоми, — вишкірився шкідник, і в його руці затанцювала блискавка.

Йому на спину налетів Технік. Блискавка зникла.

— Ну що, не можеш мій повторити? — насмішкувато спитав хлопець.

Шокер не став чекати і наніс важкий удар у сонячне сплетіння, а потім у скроню — шкідник впав непритомний.

Приблизно таким же чином діяла Міна. Шкідник вивільнився з блоку дівчини і перекинув її через себе. Холод миттєво змахнув рукою, і в повітрі з'явилися сніжки, що атакували ворога в обличчя. Користуючись цим, Міна відправила шкідника у непритомність так само, як і Шокер. А на них посипалася нова порція поганців.

Ліру не пощастило — один з ворогів отримав його силу і тепер тягнув хлопця донизу, де його перехопив якийсь бугай.

— Ну що, малий, долітався?

Лір відчув, як сили покидають його. Бугай штурнув хлопця, наче пушинку, до краю даху. Хто міг знати про такий прикрай збіг: саме там на своїй надшвидкості пробігала Тиха. Від удару її потягнуло назад, нога зіскочила з краю, у порожнечу...

Чіпляючись пальцями за якусь арматуру, Вулкан схопив іншою рукою дівчину. У її очах на коротку мить промайнув страх, але змінився цілковитим спокоєм, як подивилася в очі хлопцю. Вулкан швидко піdnяв її і прихилив до себе.

Лір ледь дихав.

— Я віднесу його, аби нічого не сталося. Попередь Шокера про вампіра, — сказав хлопець.

На щастя, той бугай виявився останнім, кого потрібно було знешкодити. Уся команда втомлено сіла на дах.

— Що з Ліром? — спитав Шокер. — Ти його можеш вилікувати?

— За нього не хвилюйся. Він швидко прийде до тями, — відповів Вулкан.

— А з цими що робити? — кивнув Холод на дев'ятнадцять непритомних шкідників.

— Команда зачистки на підході, — мовила Міна. — Гарно сьогодні погуляли. Пора і спати.

Технік лежав і мовчки дивився на зорі.

— Агов! Вставай, бо ще заснеш з відкритими очима, — гукнув Холод, і хлопець знехотя підвівся.

Ранковутишу розірвала на шмаття гучна музика.

— Ліре! Я тебе вб'ю! — заревів голос.

Коридором затупотіли швидкі кроки, почались удари подушкою.

— Ану іди сюди! Скільки разів я просив тебе так не робити?!

Лір стрибнув на спину Шокеру. Добре, що парубок був легесенський, та це все одно бісило Шокера.

— Я тебе зараз струмом вдарю, і ти будеш літати смаженим поросям.

Лір миттю зліз і вимкнув магнітофон.

— Я чого власне прийшов, — хлопець проকашлявся, набрав більше повітря в груди і зі всієї сили гукнув: — Народе, підйом! Бос викликає!

Земля здригнулася від того коридорного галопу.

За півгодини всі заспані сиділи в залі. Шокер знову дрімав на плечі сестри, Технік з відсутнім виразом обличчя дивився кудись у далечінь. Міна ж навпаки зосереджена.

Почулися важкі кроки. Усі тут же попрокидалися і зробили серйозні обличчя. Гримнули двері. Вони піднялися. Перед ними стояла могутня жінка років п'ятдесяти у воєнній спортивній формі. Ця людина була просякнута залізною дисципліною.

— Перше правило першого пункту починай, — гримнула вона командним голосом.

— Не ми давали життя — не нам його забирати, лише знешкодження, — загомоніло семеро голосів.

— Перше правило восьмого пункту.

— Перевіряти факти тричі.

— Непогано. Холоде, доповідай.

Хлопець підхопився і, як кулемет, затараторив:

— Знешкоджено 19 шкідників у четвертому секторі південного району. Воріт немає. Серйозних пошкоджень — теж.

Лір щось пробурмотів собі під ніс.

— Справу, що вчора ми обговорювали, передано третій команді, — вела далі Бос.

— І ще одне: якщо ти, Холоде, продовжиш заморожувати їхнє місце для куріння гуртожитку, я з тебе шкуру спущу.

— Ця гідота летить мені у вікно! Хай представляють, — пробурмотів хлопець. — Вони ж технарі, у магічні витребеньки усе одно не повірять! Вибач, Техніку, — посміхнувся хлопець.

— Давай вирішуй цю справу, Адмін стер пам'ять половині університету, аби ви тут жили нормально, тож не примушуй мене братися за справу! — жінка похмуро глянула на Холода, що сповз на стільці майже до підлоги. — Що ж, якщо у вас є час, то в мене для вас нова справа — шкідники.

— Вони мене дивують останнім часом, — мовила Міна. — Раніше на тиждень максимум п'ять-шість було, а тут... дев'ятнадцять.

— Може, їм нудно? То і вирішили розім'ятися, — думав вголос Холод. — Босе, вони теж люди.

— Нудно? — гримнула жінка, що аж стільці зі студентами на них підскочили. — Я тобі влаштую «нудно»! Усі вільні.

— Оце і усе? — здивувався Лір. — Заряди двохвилинної розмови о п'ятій ранку піднімати?

Але погляд Боса переконав хлопця у його неправоті і недалекоглядності суджень.

Як вийшли, Технік закрив кімнату, понатискав кнопки, аби «проста» людина не зайшла, і покрокував коридором поруч із Шокером; як раптом чиєсь тендітні руки об-

няли його за торс. Хлопець з посмішкою повернувся. Перед ним була дванадцятирічна дівчинка, в її очах стояли слізки.

— Дзеркальна, чому ти плачеш? — спитав вражений Шокер. — І що ти тут робиш? Це ж студентський гуртожиток.

— Мене знову назвали шкідником, — відповіла дівчинка, витираючи обличчя. — Сказали, що мені серед таких не місце. Я й не знаю, хто такі шкідники.

Технік присів і взяв Дзеркальну за руки, дивлячись у її сірі очі.

— Їх є два види: дзеркальні і вампіри. Доторкаючись до нас, дзеркальні отримують наші магічні сили, а вампіри — життєви.

У дівчинки ще сильніше полилися слізи.

— Ми є тими, ким себе вважаємо, тому думай лише про хороше, — мовив хлопець.

— Я хочу бути такою як ти, — прошепотіла Дзеркальна.

— Треба бути собою, а не кимось. Але, коли це тебе заспокоїть, я буду радий, якщо мосю заміною в організації станеш ти, — посміхнувся Технік. — А тепер біжи. Ліре, проведи її до виходу з корпусу.

Той кивнув, і вони пішли.

— Тобі б непоганим батьком бути, — засміявся Шокер. — А хіба шкідники можуть собі силу обрати?

— Вона ще маленька, тому може. На підсвідомому рівні людина не може знайти себе, визначити свій шлях та пріоритети — тому і стає такою, — припустив Технік.

— Та я бачу, вона вже визначилася, — Шокер спідлоба подивився на друга і мовив: — Припустити, що тебе з нами не буде, просто неможливо. Ціла династія Техніків захопила організацію.

— Усього два покоління, — невесело мовив Технік.

— Агов! Хлопці! — почувся голос Міни. — Ви про завдання не забули?

— Усі вихідні зіпсували, — пробурмотів Шокер.

Лір, виконавши доручення, розважався надворі, стрибаючи через перила і низькі паркани корпусів. Сонце сковалося за важкі хмари. Дивно, ніби й не було їх. Хлопець

оступився і впав на сходи. Він сів, потираючи забиту ногу. Озирнувся. Нікого поруч не було. Подвір'я було порожнім. Раптом хлопець відчув холодок по спині. Він озирнувся і побачив чорний згусток туману. Порив вітру — і все зникло. Жовте листя шурхотіло на сходах, і лише вітер блукав порожнім подвір'ям.

Технік йшов довгою вулицею і насолоджувався такою несподіваною свободою. На бруківці виблискувало усіма барвами мокре листя. Повітря було ще тепле, але зрідка налітав прохолодний вітер. Та все занадто ідеально. Щось обов'язково мало зіпсувати день.

Відповідь прийшла в ударі по плечу і знайомому голосі.

— Чого це ми байдики б'ємо? — спитала я.

Технік закотив очі і втомлено зітхнув:

— Тобі ніхто не казав, що ти іноді дістаєш?

— Ні, але всі так думають. То ж дякую за відвертість, — посміхнулася я, простягнувшись йому морозиво.

— Знущаєшся? Осінь надворі, — здивувався Технік.

— Навряд ти його влітку наївся, — стиснула я плечима.

Ми йшли вулицею. Вітер трохи стих.

— Як на тебе досі не вийшли? — запитав Технік.

— Ти ні про що не можеш говорити, окрім роботи? — я важко зітхнула. — Є причини, за якими я не можу бути з вами. Але не хвілюйся, якби я була кимось небезпечним, Адмін би зі мною вже давно розібрався. Він і досі залишається персоною номер один?

— Не думаю. Нам заборонено шукати його. Інтерес до Адміна зник вже. Нова інформація про нього сприймається як жарт, — стиснув плечима Технік.

Я зупинилася.

— Ти коли-небудь думав піти?

— Звичайно думав, — відповів хлопець, дивлячись поперед себе. — Але природа наділила мене даром, тому я маю виконати свій обов'язок перед нею. Мої батьки зробили так само.

— І ти про це не шкодував? Ти обмежений в організації.

— Ти повторюєш мої думки, — скривився він. — Читала їх чи ні — все одно. Хотілося і думалося багато чого. Та з власної волі я не піду — це мій дім. Думаєш, послухаю твоєї гидоти і враз змінюся?

— Не варто обрізувати крила, як вони вирости більше коробки, в яку ти ховаєшся.

Я викинула обгортку з-під морозива, мене взяла злість.

— Поміркуй над моїми словами. Гарного дня.

Я залишила його. Технік виглядав трохи розгубленим. Може, хоч зараз трохи подумає над своїм майбутнім.

Він ступив кілька непевних кроків, а потім щось пробурмотів під ніс і прискорив ходу.

Технік повернувся вранці. Перше, що його здивувало, —тиша. О цій порі зазвичай по коридору з магнітофоном у руках бігав Лір.

Попрямував у архів — там краще думалося. На дверях висіла табличка «Актова зала», люди називали кімнату «робочкою». Для членів організації, що й окупували цю кімнату, вона була архівом. Сюди, окрім них, ніхто не заходив. Усередині стояв великий стіл, під стінами різна техніка, стелажі з теками, паперами, книгами, картами.

Хлопець зробив собі чаю і сів переглянути справу. Двері відчинилися, і зайшов Лір з блокнотом у руках, повністю одягнутий.

— Доброго ранку, — привітався він.

— Доброго, — здивувався Технік такій серйозності. — А де... ранковий будильник?

Лір наморщив лоба. Щось промайнуло в його погляді, але він спокійно відповів:

— Дещо зайнятий, та й вам нормально поспати іноді треба.

З якоюсь натягнутою посмішкою він пішов. Технік у шоці вдавився чаєм. У архів зазирнув Холод.

— Агов! Хлопці кличуть. Якісь проблеми у документах.

Технік знову чаєм вдавився.

— Потім закінчиш усі справи. Ходімо.

— Ти Ліра не бачив? Він якийсь дивний.

— Тобто, хочеш сказати, дивніший ніж завжди?

Лір вийшов на подвір'я і сів на сходи. Голову пройняв сильний біль. Документи випали з його рук. Хлопець навпомацки почав їх збирати, а потім прихилився до холодного поручня.

Один за одним миготіли сторінки паперів. Букви, фрази, слова, символи — все зливалося до купи. З маніакальним близком в очах Лір перегортав сторінки, писав, переглядав у пошуках лише одного слова, одного імені...

Надвечір трохи стомлений Технік знову зайшов у архів. Всередині були Міна, Тиха і на превеликий подив Лір.

— Техніку, — гукнула Міна, — відвези це у головний корпус організації.

Вона взяла до рук кілька тек. Технік пройшов повз Ліра, і той миттю закрив свої записи, але хлопець встиг помітити кілька разів написаного слова Адмін.

— Давайте я віднесу, — раптом запропонував Лір.

— Бери.

Лір взяв теки, свої записи і вийшов.

— З якого дива треба порожні теки в організацію везти? Який ще головний корпус? — не зрозумів Технік.

— Лір під підоозрою Адміна, — пояснила Міна. — Опівдні прийшло повідомлення. Тиха підтвердила, що він шукав інформацію.

— Це не можливо! — пошепки, але суворо мовив Технік. — Лір би ніколи нас не зрадив!

Порожні коридори, вулиця, знову якесь приміщення. Хлопець озирнувся і відкрив теки — файли були порожнім. Він з незнаною до цього моменту люттю жбурнув ними об стіну. У серці зростала паніка. Лір вдавився спиною об стіну.

Він не хоче цього робити. Його розбириали сумніви. Що є правдою? Хтось керує ним.

Почув чиєсь кроки. Та не мав сил опира-
тися жодному впливові.

— Ліре, скажи що-небудь! — крикнув Хо-
лод. — Агов, друже!

Він втратив свідомість.

— Щось витягує з нього сили, — мовив Вул-
кан. — Тут тільки одна людина допоможе.

— Адмін? — здивувався Холод.

— Біжи за Техніком і скажи йому все. І
ще, — додав Вулкан, — навряд він нас потім
пам'ятатиме.

Двері архіву різко відчинилися.

— Адмін вже попередив, — одразу пояс-
нив Технік.

— Його повезуть на стирання, — відповів
Холод, а в голосі його був біль.

На місці Вулкан заніс Ліра у простору
білу кімнату. У ній була лише одна вузька
кушетка і другі двері по той бік.

— Виходьмо, — мовила Бос. — І пам'ятай,
ти маєш зараз же поїхати звідси.

Двері зачинилися. Лір лежав і не рухався.
Чиєсь теплі долоні торкнулися його скронь.
У голові залунав тихий голос:

— Я не зроблю тобі зла. Просто спи...

Уся команда нервувала, сидячи в архіві.
У Техніка задзеленчав якийсь прилад, схо-
жий на пейджер.

— Ліру стерто пам'ять, справи щодо на-
паду поки не відкрито. Не може бути і мови
про якісь ваші самостійні дії, — прочитав
Технік. — Це від Боса.

Запала напружена тиша. Вулкан не ви-
тримав і вгратив кулаком по столу — пішло
кілька тріщин.

— Агов! Тихше! — скривився Холод. — Не
одному тобі паршиво.

— На свої руки подивись! — гаркнув Вул-
кан, дивлячись, як зледенів стіл під руками
Холода. Тиха поклала руку на плече Вулка-
на, і той продовжив спокійніше: — Хоч які-
небудь ідеї є?

Двері архіву відчинилися. На порозі з
білим обличчям стояв Шокер.

— Це правда? — видавив він із себе.
Мовчання було йому відповідю.

Осеній ранок зустрів їх зимовою прохо-
лодою та інсесм. Ці дні гнітили свою тишею.
Сидячи за партою, в архіві, на зібраних усі
відчували ту нестачу. Я дивилася на цю ко-
манду, і мені самій ставало боляче. Технік із
відсутнім поглядом крутив свої механізми,
створюючи майже на кожній парі новий
маленький вертоліт. Шокер і Холод мовчки
дивилися перед собою, такою ж була і Міна.
Тиха, склавши руки, поклала на них голову,
її погляд ніби заскланів.

Лір вкотре за багато років просто гуляв
містом. Він міг робити все, що завгодно.
Йому було все знайоме, він помічав людей,
які здавалися йому знайомими. Але чогось
хлопцю дуже не вистачало.

Він виліз на якийсь пагорб і просто ді-
вився на сонце, просто дихав. Лір подивив-
ся вниз. Йому захотілося полетіти туди, та
хлопець відкинув цю безглазду і небезпечну
ідею.

— Ти виконав моє завдання? — почувся
голос позаду.

Хлопець з переляку мало не впав у
прірву. Він відійшов подалі і повернувся до
співрозмовника.

— Вибачте, що? — перепитав він.

Перед Ліром стояла та сама Незнайомка,
але хіба він міг пам'ятати її?

Він із жахом відсахнувся. Її русе волосся
зчорніло, обличчя стало крейдяно-білим.
Дівчина схопила Ліра за горло.

— Ну ж бо! Покажи! Хто стер тобі
пам'ять!?

Незнайомка не душила його, але обличчя
хлопця почервоніло, на скронях виступили
жилки.

Дівчина кинула його на землю. Лір скрю-
чився від болю і знепритомнів. А вона зник-
ла у своїй темряві.

Технік йшов у натовпі. Біля нього у
коридорі почулося охання. Невідома
дівчина з довгим каштановим волоссям
впала на коліна, тримаючись за шию. Він

сіпнувся до неї, та його саморобний пейджер знов нагадав про себе. Прочитавши повідомлення, хлопець забув про все і побіг до виходу, набираючи одразу номер Шокера.

— На Ліра напали. Бери Вулкана. Хай Тиха організує транспорт, а Міна займеться зйовими глядачами. Адресу я тобі зараз вишлю, — затараторив хлопець, тільки-но Шокер взяв слухавку.

Вони їхали, бігли, летіли, як могли. Вулкан був першим. Він приклав руку до горла хлопця — воно засвітилося білим світлом. Дихання і серцебиття стабілізувалося.

— Наказ перевезти Ліра в організацію, — мовив Вулкан. Почувши, всі завмерли.

Лір бачив дивний сон. Чи є руки лягли на скроні. Чи не вдруге? А в голові тихий, заспокійливий голос: «Я поверну твої спогади».

Він бачив людей і дивні події, що здавалися знайомими. Пригадував імена. Що їх поєднує? Одне слово — організація. Він побачив дівчину. Її обличчя враз змінилося на жахливу маску. Вона схопила його за горло. Лір сіпнувся, але чи є руки тримали міцно. Дівчина вкрадливо мовила: «Служи мені». І ось останній спогад. Він стоїть на краю шістнадцятиповерхового будинку. Вітер тріпоче його одяг. Хлопець розвів руки і стрибнув. Він летів стрімголов вниз і знову злітав угору. Вітер шумів у вухах. Незнана радість наповнювала серце. Він вміє літати...

— Повернути спогади? — не зрозумів Холод. — Адмін може і всесильний, але ж не настільки!

— Спогади неможливо стерти повністю. На підсвідомому рівні вони все одно залишаються, — заперечив Технік.

— Навіщо потрібно було їх взагалі стирати, якщо зараз повертають? — наголосив Вулкан.

— Можливо, позбавити його він завданого негативного впливу можна було тільки так, — припустила Міна. — А втім, хіба Адмін хоч раз помилявся?

Відчинилися двері архіву.

— Я не зрозумів, куди ви засунули мій магнітофон? — спитав Лір хриплуватим голосом. — І взагалі, ловіть мене хтось, бо щось ноги не тримають.

Шокер і Холод миттю взяли його під руки та всадовили на найближчий стілець. Після короткої паузи привітального галасу і радощів рукостискань, Лір мовив:

— Якісь страшні дядьки з організації мене привезли. Але це неважливо. Скажіть мені одну річ — хто мене до тями приводив?

— Адмін.

У хлопця очі на лоб полізли. Він прокашлявся і серйозно виголосив:

— Тоді, пані та панове, наш Адмін — жіночої статі.

Вони зайшлися реготом. Навіть Тиха з широкою посмішкою беззвучно хихотіла.

— Цього не може бути, — заперечив Холод, — дівчина ніяк не може керувати організацією: це мільйони людей по всьому світу.

— Одна людина взагалі не може керувати організацією, — мовила Міна, але в її голосі чулася образа.

— А чого це ти цікавишся? — спитав Шокер у Ліра і різко витягнув руку, навколо якої застрибали блискавки. Лір з несподіванки гепнувся на підлогу.

Усі знову попадали з реготу. Шокер, ледь дихаючи від сміху, допоміг Ліру піднятися.

— Сміх-сміхом, але розкажи, що з тобою сталося, — нагадав Технік.

Команда одразу напружилася, зосередилася.

— Вона з'явилася прямо на нашому подвір'ї. Має надзвичайно дивну енергетику і силу — одного дотику достатньо, аби повністю підкорити людину.

— І все? — здивувався Холод. — Хоч які-небудь дані є?

— Жодних, — розвів руками Лір, — навіть приблизного діапазону сил.

— Так, хлопці й дівчата, — мовив Технік.

— Усім спати. Завтра після занять поговоримо.

— Що, і вечірки не буде? — вдавано ображився Лір.

— Я тобі зараз влаштую вечірку! — Шокер скопив хлопця за шию і почав терти кулаком його маківку.

— Відчепися! Волосся після тебе електризуватися буде.

Цей ранок зустрів їх рясним дощем, гупанням музики в магнітофоні Ліра і ричання Шокера. Ну, а ще їх зустріла я, хоч вони про це ще не здогадуються.

Технік йшов по коридору, наспівуючи якусь пісеньку. За ним летіло трійко вертольотів.

— Агов! — гукнула я зі свого місця.

Хлопець застиг на місці, важко зітхнув і, скрестивши руки, підійшов.

— І тобі доброго ранку, — посміхнулася я йому. — Як твій друг з частковою амнезією поживає?

Технік чи то слиною вдавався, чи, може, повітря багато вдихнув, та йому знадобився час, аби прокашлятися.

— Ну чого ти такий вразливий? І взагалі, я можу допомогти тобі з цією справою.

Ми вийшли надвір подалі від зайвих вух.

— Тільки давай швидше: в мене пара, — мовив Технік.

— Дівчина, що напала на твого друга Ліра, постійно перебуває тут. Студент вона чи привид — я не знаю, але її сила величезна.

— Є її ім'я, дані?

— Дозволь, — мовила я і поклала руку йому на чоло. У моїй голові сформувався чіткий образ Незнайомки.

— Я її знаю! — здивовано пробурмотів Технік. — Бачив один раз. Із нею ще якісь два хлопці були.

— Супутники? Про що ти?

— Постійно бачив з нею двох хлопців.

Мій мозок напружено працював, намагаючись знайти в пам'яті потрібну картинку, але дарма.

— Дякую за допомогу, але мені вже час іти, — занепокоєно мовив хлопець.

— Ще одне: вона залишається тут до глибокої ночі, постійно, — швидко додала я.

На плече Техніка опустилася рука Холода. Він задер носа, наче інтелігент з моноклем в оці, і оцінююче подивився на нас.

— Дорогий друже, Вас чекають, — мовив він наче й серйозно. Мене розібрав сміх. Швидко попрощавшись, я пішла.

Але вмить мої думки звернулися до важливішої справи. Я залізла через вікно першого поверху, що завбачливо залишила відкритим. Пари почалися. Моя мета — горище.

Сівши по-турецьки, я заплющила очі. Цікаво, що я побачила? Сотні людей піді мною — і від кожного іде енергетика. У когось більше, у когось менше. Але є темні плями. О ні, це не стільці горе-студентів, що забули про місце навчання. Якщо енергетика сусідів дещо пригнічена, то це ті, кого я шукаю.

Але зараз ситуація була особливою. Щось дивне відчувалося на першому поверсі. Я миттю опинилася там. Ледь устоявши на ковзкій підлозі, зупинилася. Відчуття не посилилося. Переконавшись, що людей в коридорах немає, я знову залізла на підвіконня. Від двох особин відходила енергія з перебоями, і вона наче... тваринна.

Довелося чекати ще дуже довго, доки народ повалив з переповнених аудиторій. Я одним оком заглянула у потрібну. Це був звичайний клас. На третьій парті середнього ряду мирно спала моя стара знайома письменниця зі смарагдовими очима. Без жодної ознаки руху повітря в її зошита все ж перегорталися сторінки і тримтіло волосся. Що ж.. ця дівчина скоро познайомиться з організацією.

І ось вони — на першій парті два хлопці. Вони повільно піднялися. Я відступила. Їхні обличчя не виражали жодної емоції. Той, що був нижчим, обернувся до мене, і я почула тихий рик. На якусь мить хлопців огорнула темрява, вони зникли у натовпі.

Я спохмурніла. Пазл починає складатися...

Як опустилася повна тиша і темрява ночі, Технік відчинив останні двері до

їхньої мети. Вони знаходилися у головному корпусі університету.

— Люблю архіви, — потер руки хлопець і разом із Тихою почав шукати особисту справу Незнайомки.

Вони з півгодини копалися у теках, та марно. Аж раптом дзвенить телефон. На тому боці Лір.

— Техніку, повертайтесь, ми дещо знайшли.

— Виключення Марії-Вікторії пам'ятаєте? — спитав Шокер на вечірній нараді, де була присутня і Бос.

— Завдання загону з четвертого корпусу: 2008 рік, гірська експедиція, — згадала жінка. — Дівчина сильно перевищила свої обов'язки, чим і зірвала експедицію.

— Її надсильний землетрус мало не знищив невинних у горах, загинуло декілька людей, — підсумував Шокер і показав вирізку.

— Але як вони пов'язані? У Незнайомки і сили зовсім інші.

— Вона завжди була з сестрою. Вони були близнючками, тож усі вважали, що мають і однакові сили.

— Вважаєш, що Марія-Вікторія була дзеркальною? — спитав Технік.

— А ти вважаєш, що Адмін просто так виключив за це Марію, а не Вулкану? — зітхнула Бос.

— Що? Поясніть! — мовила Міна.

— Вона забрала сили Вулкана, аби самій завершити завдання. Не послухалася наказу і спричинила трагедію, — закінчила жінка.

Вулкан тим часом мовчки дивився на стіни, кулаки його судомно стискалися.

— Я з дитинства маю дві сили. Але цю так до кінця і не опанував. Вона це знала, — мовив він. — Тому і зробила це, аби у разі невдачі вийти сухою з води.

— Але Адмін знає все, — підсумувала Міна.

— Вона отримала сповна. Адже через її помилку загинула сестра, — додала Бос.

— Тоді поясніть, які вона мала сили, коли

напала на мене? — спитав Лір.

— Вона була непростою дзеркальною. Вона могла читати і впливати на думки людей. Читала і сили. Так буває з дітьми: коли не до кінця визначився, — здогадався Технік.

Я сиділа на даху організації, милуючись міriadами зірок. Раптом повітря сколихнулося, і поруч зі мною опинилася чиясь постать. Я швидко підвелася — переді мною стояла Незнайомка.

— Доброго вечора, пані, — мовила вона.

— І тобі того ж, — протягнула у відповідь я. — З чим завітала?

— Поговорити.

— Ти зможеш її відстежити? — спитала Міра.

— Можливо, — відповів Технік і натиснув якусь кнопку під столом.

Зі стелі виїхав прозорий екран, на якому засвітилася карта міста. Технік увів якісь координати, назви. Карта показала більш визначене місце.

— Восьмий корпус, — мовила Міра.

— Дивацтво... — зітхнув Шокер.

— Думаю, ми самі впораємося, — сказав Технік, і усі, окрім Боса, покинули кімнату.

— Ти занадто сентиментальна стала, — дорікнула я. — Це місце тебе так непокоїть? Спогади нестерпні?

Вона мене дуже здивувала. До цього здавалося, що Незнайомка холодна, позбавлена дурних сарказмів. Здавалося, що вона не витрачає сил на зайві емоції. Але я помилялася: мій ідеал ворога, на жаль, не відповідає дійсності. Аж прикро і нудно стало.

— Не час психологічного натиску, — похитала головою Незнайомка. — Назви мені своє ім'я.

Мене розібрав сміх.

— Яке з них? Багацько маю.

Цікава картина малюється: перша година наочі, дах навчального корпусу править

за сцену, місяць — освітлювачі. Я сиджу по-турецьки, Незнайомка стоїть у чорних шатах, свердлить мене поглядом, повним ненависті.

— Ну, може, Адмін? Безсмертна?

— Поправка: не можу так називатися, бо це не відповідає дійсності, — заперечила я. — Я справді живу довше ніж звичайні люди, але спокійно заснути все ж можу. І я не Адмін, — не стримала посмішки. — Оскільки я не назвала свого імені і не виправдала твої сподівання, то марно просити тебе показати справжнє обличчя?

— Не вмієш ти брехати.

— У кожній брехні є доля правди, тому... розкажи правду про ту експедицію.

— Ти відправила нас на вірну загибель. Якби не я, нас би на шматки порізали.

Мольфари дещо інакше діють, це по-перше, а по-друге, — в цей момент мене розпирал гнів, тому не дивно, що на обличчі це відобразилося, — саме твої дії спричинили таку реакцію. Якщо я не помиляюсь, саме ти змусила Вулкана це зробити або ж просто забрала його сили. Обидва варіанти для тебе можливі. Мене дивує, що змогла приховати це від усіх. А ще бісить, що через тебе мольфари не вберегли ті землі від повені кількома місяцями пізніше, отже на тобі ще більше смертей!

Я замовкла, важко дихаючи. Незнайомка посміхнулася:

— О! Твої пташенята до нас завітали. Що ж, дам можливість їм піднятися — маю подаруночок.

Мене пройняло холодом. Люки поруч з нею відчинилися, і на дах вийшли ті самі хлопці — їх супроводжуючі.

Вони стояли під корпусом, але на даху нічого не бачили.

— Ти впевнений? — спитав Вулкан Техніка.

— Абсолютно, — той дістав невеличкий прилад, на якому була та ж карта.

Тиха махнула рукою в бік одного з корпусів.

— Вам сходи, а я своїм ходом, — посміхнувся Лір.

— Я огляну місцевість навколо, — мовила Міна і зникла.

— Що ти з ними зробила? — стищеним голосом запитала я.

— Мій прекрасний дар керувати людським мозком дає безмежні можливості. Знаєш, що буде, якщо твій дар повернути проти тебе? Він тебе просто з'їсть.

Хлопці стояли не рухаючись, наче манекени. Їхній погляд не був людським. Це були очі хижих звірів.

Один з них блискавично стрибнув на мене і, в польоті перетворившись на барса, притис до підлоги. Чи, може, я ніколи не бачила їх зблизька, чи, може, це особливість дару, але звір був гіантським.

— Ти ж іще людина? — прошепотіла я. — Не піддавайся...

Його друг заричав. Мить спокою тривала недовго — звір підніс лапу, засяяли кігті...

Ліворуч промайнула чиясь тінь. Не знижуючи швидкості, Лір налетів на барса. Той відкотився і знову став людиною.

На горище забралися інші члени команди.

— Особливі вказівки будуть? — спитав мене Технік.

— Акуратніше зі звірами. Вони потрібні мені живими і неушкодженими.

Якусь мить ми всі дивилися один на одного. Запала тривожна тиша. Все ж люблю місячне світло — і освітлює непогано, і не сліпить. Але рекламна пауза все ж скінчена.

Подоба незнайомки враз змінилася: волосся зчорніло, обличчя змінилося, а за спину виросли туманні крила.

— Марія-Вікторія! — обличчя Вулкана перекосило від гніву.

Тигр і барс знову оголили кігті.

Міна тихою ходою простувала околицями корпусу. На пристрой, що дав Технік, жодних ознак присутності, але дівчина про всяк випадок дісталася ніж. Раптовий порив вітру, і поруч з'являється дівчина. Міна змахнула рукою — навколо дівчини з'явилася

фіолетова сфера. Несильна, аби лише стиснути небажану гостю. Але та розбила сферу вщент. Міна захвилювалася і ринулася на невідому, але це їй не вдалося: та миттєво вивільнилася із захвату, вибила ніж з рук Міри і завела руку її за спину.

— Я не бажаю тобі зла, — пошепки мовила дівчина. — Я здогадуюся, що саме там відбувається, і хочу допомогти.

— Які гарантії, що твої слова правда? — проциділа крізь зуби Міна.

— Мое життя буде тобі гарантією.

Вулкан зі всієї сили вгатив у підлогу кулаком. Ударною силою барса занесло убік, де він натрапив на Шокера. Хлопець кинув у звіра блискавкою, але той ухилився. Я опинилася біля Шокера.

— Тиха, збий барса з пантелику! — гукнула я дівчині.

Вона кивнула і пустилася у біг навколо звіра. Швидкість була настільки великою, що здавалося, ніби стіна загородила барса. Той на мить розгубився, а потім опустився, наче вплював здобич.

— Тиха, тікай!

Барс стрибнув, але дівчина була вже далеко. Шокер скористався можливістю і оглушив звіра. Я одразу ж опустилася на коліна перед ним і стиснула руками голову.

— Ну ж бо! Я знаю — ти зберіг в собі людину, — шепотіла я у відчай: занадто довго сила пожирала душу.

Крики людей, тріск блискавок і льоду, ричання тигра — усе це збивало з думок! Барс почав совати лапами. Треба поспішати.

— Ти не повернеш його до тями, — зловтішалася Марія-Вікторія. Вулкан рвався до неї, але Тиха як могла стримувала його.

Марія махнула руками — гіганська чорна стіна темряви полетіла вперед, але її осяяло фіолетове світло. Налетів вітер, і на дах опустилася моя давня знайома зі смарагдовими очима, що тримала Міну. Технік придивився — він бачив цю дівчину. Вона впала у коридорі, коли прийшло повідомлення про напад на Ліра.

— Не відволікайтесь! — крикнув Холод.

Він торкнувся рукою підлоги — і під тицем утворився лід. Звір зачепився кігтями і встояв.

А я нарешті закінчила з барсом. На моїх руках тепер лежав просто хлопець, виснажений, ледь дихаючи.

— Тиха, Вулкане, віднесіть його досередини, — гукнула я. Вулкан підняв хлопця. Я упівголоса мовила Тихій: — Бережи Вулкана, він зараз може наробити дурниць.

Вона кивнула і зникла. Мене мало не оглушив тигрячий рев. Звукова хвиля була надпотужною — Холод і Технік повалилися на підлогу. Тигр кинувся у мій бік. Лір схопив мене і підняв вгору. Холод знову створив льодяну підлогу. Технік проїхався по ній і зі всією силою вдарив металевою трубою звіра по лапам. Тигр перевернувся кілька разів. Я стрибнула йому на спину і обома руками схопила за шию.

— Усім відійти!

Я трималася з усіх сил, аби тигр мене не скинув. Він перевертався і ричав. Мені перебило дихання, я боляче забилася головою і отримала кілька глибоких ран — близкуча шерсть звіра заплямувалася моєю кров'ю.

— Не опирайся! — повторювала я раз по разу. — Довірся мені, і твій біль відступить.

Гнів — найлегша зброя завоювати і пілонити чиось душу, але і найвірніший шлях знайти те людське начало. Ця людина довго боролася з усім. Саме гнів зберіг цю душу.

Хвила небесам за мій дар. Тигр перестав боротися. Його енергетика перестала пульсувати. Сила стала покидати звіра, але він не перетворювався.

Смарагдові Очі і Міна націлилися на саму Марію-Вікторію. Новенька чудово орудувала своїми силами. У руках Марії зростала темна сила, що приймала раз за разом нові форми: то гігантської коси, то батога, то вибухових сфер. Навколо цих трьох земля була в підпалинах, ямах, тріщинах.

Але це усього вершина айсбергу. Марія-Вікторія раптом зникла у темному вихорі. На мить настала довгоочікувана тиша. Усі зі здивуванням розирнулися.

І тут вона знову стала з'являтися щоразу у різних місцях. Сміх її долинав звідусіль, і миготіли тіні. Одна промайнула повз Холода.

да, той миттю створив льодяний список і проткнув ним Марію. Та сміх став ще гучнішим, а список зник в темряві.

Я піднялася, обережно опустивши хлопця-тигра на підлогу. Зараз першочергово я мала відчути істинну присутність Марії-Вікторії.

Раптом мою спину пронизав страшний біль. Льодяний список. Я похитнулася і впала на одне коліно. Мої думки сплуталися. Хтось щось кричав, та я не прислухалася. Закрила очі.

Я чую кожен її крок, кожен подих. Ривок... і вона у моїх руках. Як вона Ліра, так і я тримала її за горло.

— Маріє-Вікторіє, — мовила я хриплим голосом, з мого рота текла цівка крові, — за смерті невинних, за зраду організації я оголосую найвищу кару тобі — смерть.

Вона намагалася проникнути у мої думки, намагалася завдати ще болю, але втратила свою владу. Навколо нас двох засяяло яскраве світло.

— Не страшно вбивати? — промовила вона.

— Ти і так мертвa душою.

Світло спалахнуло з новою силою і зникло, а з ним і Марія-Вікторія, залишивши по собі обвуглену пляму.

Я повернулася до інших. Вони щось говорили. У їхніх очах читалися біль і страх.

Я посміхнулася.

— Зі мною все добре, — я поглянула на новеньку. — Ласкаво просимо до організації, Смарагдові Очі.

Раптом мое тіло стало світитися. Із посмішкою на вустах я попрощалася і... зникла.

Кілька днів потому.

Архів був знову повен народу. Дякуючи Вулкану, жоден не був у бинтах.

— Що ти майструєш? — спітала Міна у Техніка, що задимив усю кімнату паяльником.

— Зчитувач пам'яті, — пробурмотів хлопець.

— Він заборонений п'ятнадцятим пунктом, — нагадав Лір.

— Ну і що з того? Ти перевчив кодекс? Логічно, — мовив Технік і натиснув якусь кнопочку — механізм розсипався на найдрібніші деталі. Хлопець змахнув з чола своє світле волосся і додав: — А міг би розкласти на атоми і нас всіх, і світ весь.

— Геніально! — поаплодував Холод з кам'яним обличчям.

Об стіну вдарився новий зім'яний списаний лист паперу.

— Ти чула про таку річ як ластик? Може, досі природу псувати? — поцікавився хлопець.

— Вони з вторсировини, а витирати мені лінь, — відповіла Смарагдові Очі.

— Що ти пишеш?

— Твою біографію.

— Агов! Легше. Чого така зла?

— До речі, ти так і не сказав, хто та білява дівчина, що була з нами, — нагадав Шокер Технікові.

— Людина, що забагато знала і могла, — спокійно відповів хлопець, знову збираючи якийсь механізм.

— Тобто?

— Вона знала наші імена, дії — все.

Очі Ліра здивовано розширилися.

— То може вона і є А...

Технік кинув механізм у коробку і гучніше мовив:

— Ну все. Я спати.

Поклав коробку в одне зі сховищ і почимчикував далі коридорами. Двері одного з кабінетів були відчинені. У напівтемряві сиділа Бос із вкрай стурбовано виразом обличчя.

— А, Техніку. Зайди.

Той байдуже стиснув плечима.

— До речі, чому новеньку одразу в наш загін призначили? До нас люди роками не можуть потрапити.

— Наказ Адміна. Та і я теж бачу її чудову підготовку. Дивно, що раніше її не змогли знайти, але тут вже питання до тебе і твоїх радарів.

— Та і Адмін хіба помилявся? — посміхнувся хлопець.

Жінка була українською сумною. Хлопець здивувався. Серце застукотіло швидше, в душі боролися суперечливі почуття.

— Говори вже, — мовив він із сумною посмішкою. — Говори свою останню промову.

Бос знову напустила на себе суворість.

— Від усього загону і від себе особисто оголошую подяку за довгу і продуктивну працю. За наказом Адміна тебе буде виключено з організації та стерто пам'ять.

Технік розсміявся і обійняв жінку. Вона похlopала його по спині.

— Передавай усім від мене привіт.

Смарагдові Очі піднялася і тут же впала, тримаючись за голову.

— Ти підсковзнулася? — спитав Лір, хитро дивлячись на Холода.

Дівчина повільно підняла свої речі і мовила:

— Нас стало на одного менше...

Нарешті похолодало. Вікна аудиторії були відчинені. Усі були вдягнуті дещо тепліше. Біля одного з вікон сидів зосереджений світловолосий хлопець. Перед ним на парті стояв ноут, і він із захопленням уньому копирсався.

Крізь отвір дверей визирало вісім облич.

— І досі не можу в це повірити, — зітхнув Шокер. — Він четверть віку віддав організації.

— Але житиме довго і щасливо, — розвела руками Міна.

Почулося схлипування.

— Витри слези, вони ні до чого, — тихо мовила Смарагдові Очі до Дзеркальної.

— Я не змогла перейняти його сили, але вивчусь і все одно стану такою, як він! — вигукнула та.

— Ох! Щоб за мною так слези лили, — зітхнув Холод.

— Заздри мовчки, — посміхнувся Лір.

— Ви двоє замовкнете нарешті?

— Забери руки, ідіоте! — закричали вони в один голос.

Тиха, Вулкан і Міна ледь стрималися, щоб не засміялися на весь голос.

Технік подивився у бік дверей і, сам не розуміючи чому, посміхнувся.

Я вдихнула на повні груди свіжого повітря. Люблю це місце. Люблю біле.

За комп'ютерами сиділо ще шестеро людей. Найближча дівчина радісно підскочила.

— Народе, сьома прийшла!

— Я ж просила мене так не називати.

— Вибач, Місяцю! Просто шість не дуже щасливе число, тому ти у нас талісман.

— А я люблю, коли ти на такі завдання ходиш — тоді у когось із нас відпустка, — мовив чоловік за третьим комп'ютером.

— Ой, не сміши мене. Ви так трясетеся за своїх, як мені одна людина сказала, пташеннят, тож і у відпустці слідкуєте за ними.

— Як твоє здоров'я? — знову спитала дівчина.

— Бач, посивіла зовсім, — показала я на своє білоніжне волосся.

— Ну і жарти в тебе... Я серйозно.

— Та що вона мені зробить? Ну штрикнула мене у спину, комарі болючіше кусаються.

Ось це мій дім. Ці шестеро напружені слідкують за окремо відведенім для себе відрізком світу. Шестеро Адмінів...

І все ж я сказала правду: я не одна з них, бо маю дещо іншу спеціалізацію. Я займаюся такими, як Технік і Смарагдові Очі, — тими, хто приходить і має піти.

Ми тримаємо на плечах світ. Хто ми? Ангели? Ні, просто люди, що занадто довго живуть.

Лесик Юсипчук
«Верховний лісовик Полісся»

Катерина Заводенко «Мавка»

Українські химери

Галерея міфічних створінь

Лесик Юсипчук «Водяник»

У наступному номері:

- Артеміс Фаул: Aurum Potestas Est
- Шамрокон: фантастична Ірландія
- Вбивчі хроніки Джорджа Мартіна
...та багато іншого!

